nû Roj

Yıl: 1 Sayı: 24 2 - 8 Şubat 1997

Haber yorum gazetesi / Rojnameya nûçeyî û şiroveyî

100.000.TL

SÖYLEŞİ

Zağros'tan Sırat Köprüsü'ne

Dr. Cemşid Bender'le, yeni yayınlanan Kürt Mitolojisi isimli kitabı üzerine konuştuk. s. 9

EN DEĞERSİZ İKİNCİ PARA

TL dünyanın en düşük paralarından

Daha 10 gün önce "en düşük para" sıralamasında üçüncü olan TL, ikinciliğe yükseldi! s. 4

Işıklar aydınlık için sönüyor

"Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" kampanyası başladı. "Yurttaş Girişimi"nin çağrısıyla başlayan kampanya uyarınca, şubat ayı boyunca her akşam saat 21.oo'de ışıklar bir dakikalığına söndürülerek çeteleşen devlet ve karanlık ilişkiler protesto edilecek

HABER MERKEZİ- Susurluk kazasıyla gündemi belirleyen çeteleşmiş devleti ve karanlık ilişkileri protesto etmek için 'başlatılan "Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi", 1 Şubat'tan itibaren kampanyasını başlattı. Bir ay boyunca devam edecek kampanyada her akşam saat 21.00'de ışıklar bir dakikalığına kapatılacak. "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" çağrısına ilgi de artıyor.

Kısa sürede ses getiren kampanyaya sanatçılardan medya kensuplarına kadar geniş bir toplumsal destek geldi.

Kampanya çağrısında, aydınlık isteyenlerin, şubat ayı boyunca her gece saat 21.00'de ışıklarını söndürmeleri duyurusu yapılıyor. "Her şey ortada. Söyleyecek söz yok!" diyen girişim mensupları, düşüncelerini sembolik gösterilerle anlatmayı tercih ettiklerini söylüyor. Kampanyanın tamamen bir yurttaş girişimi olduğunu söyleyen kampanya sözcülerinden Av. Ergin Cinmen, 15 günde faks zinciriyle beş bini aşkın imza topladıklarını ve yüzlerce telefon aldıklarını belirtti.

SUSURLUK'TA GEÇEN HAFTA S. 11'de

Devlet İstatistik Enstitüsü'ün anketinde Kürt coğrafyasının toplam gelirden en düşük payı aldığı ortaya çıktı.

Kürt hanelerine yoksulluk düştü

Toplam **gelirden en düşük payı Kürt bölgelerinin aldığı belirlendi. Devlet İstatistik Entitüsü, 1994'te 'toplam hane halkı kullanılabilir geliri'nden en yüksek payı yüzde 38.6 ile Marmara Bölgesi'nin, en düşük payı ise yüzde 4.5 ile Kürt bölgesinin aldığını açıkladı.** S. 3'te

'GAP çölleştirecek'

Dicle ve İstanbul üniversitelerinden, "yanlış planlama sonucu GAP, ekolojik dengeyi olumsuz biçimde değiştirecek" uyarısı geldi. Bölgede çölleşme tehlikesi var. S. 3'te

Özelleştirmeye Kürt cephesi

Diyarbakır'da parti, sendika ve diğer sivil örgüt temsilcilerinden özelleştirmeye karşı ortak tavır. S. 3'te

AB'den TC'ye: *Kürt sorununu çöz, sonra buraya gel!*

Türk Dışişleri Bakanı Tansu Çiller Roma'da hayal kırıklığına uğradı.

TC, **Avrupa Birliği zirvesinden "Kürt sorununu çözemezsen AB üyeliği hayal" yanıtını aldı. Türkiye, Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa ve İspanya Dışişleri Bakanlarının katılımı ile geçtiğimiz hafta Roma'da gerçekleştirilen 'altılı toplantı'da Kürt sorunu, insan hakları ve Kıbrıs sorunu konularında ilerleme sağlayamadığı için Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin mümkün olmadığı vurgulandı. Çiller'in tehdit ve vaatleri de ciddiye alınmadı.** S. 11'de

'PEŞİN SANSÜR' GELİYOR

MGK'dan yine anti-Kürt karar

Milli Güvenlik Kurulu, yine anti-Kürt kararların hükümetce yerine getirilmesi talimatını verdi. MGK, MED-TV ve diğer yurtsever medyanın susturulması peşinde. S. 11'de

Refahyol İsrail'i çok sevdi

Türk **yönetimi siyonizmle içli-dışlığını sürdürüyor. TC, İsrail'le yeni bir askeri anlaşma hazırlığında.** S. 11'de

nû Roj

Aydınlık için bir avuç karanlık

Türkiye'de ve ülkemizde barış istemi 1 Şubat'tan itibaren 1 ay boyunca 1 saat ışıklar söndürülecek. Bu kampanyayı başka kampanyalar izleyecek. Böylece halkın vicanında kabul görmeyen kirli savaş halkın fiili tepkisiyle de reddedilecek.

Roj olarak bu kampanyayı destekliyoruz.

Eğemen sınıflar her dönem iç sorunlar ağırlaştığında dikkatleri dış sorunlara tersi olduğunda da iç sorunlara yönelterek halkı aldatmaya çalışıyorlar. Bu günlerde Avrupa'dan dışdalanan ABD yönetiminden de büyük eleştiriler alan Türkiye yönetimi durumu kurtarmak için büyük bir efor sarfediyor.

Askeri darbe söylentileri yaygınlaşırken askerlerin politik demeçlerine gazete ve Televizyonlarda ilk sırada yer verilmeye başlandı. İnsanlar tehditle susturulmak isteniyor. Refahyol karşıtı gibi gösterilen tepkiler aslında dağılmaya yüz tutan rejimin onarılmasına dönüktür.

Önümüzdeki günlerde muhalif basına yönelik saldırı ve engellemeler artacaktır. MGK bu yönde "tavsiye" kararı aldı. Kamuoyunun olan biteni öğrenmesini istemiyorlar. Dikensiz sahada top koşturmak daha kolaydır.

İnsanlarımız kendi sorunlarına sahip çıkmalıdır; tersi durumda bu güne kadar devam ede geldiği gibi yine itilip kalkılanlar onlar olacaktır.

"Bu ülkede kiracı gibi durulursa, birileri ev sahipliğini üstlenecektir). Oysa bu ülke sizin. Hiç kimse sizden daha fazla sevemez. Bu ülkede huzur ve refah içinde yaşamak sizin de hakkınız.

KELDANİLER

Topraklarından koruculuk dayatmasıyla kopartılan Keldaniler'den yabancı metropollere sığınan bir aile.

Savaş 'mozaiği' katlediyor

Gerçekten **de bir 'mozaik' var; ama mozaiğin Türk ve Müslüman olmayan renklerinin hemen hemen hiç şansı yok. 'Mozaik' hep silinme tehlikesiyle karşı karşıya. Ermeniler, Süryaniler, Rumlar, Çingeneler gibi. Keldaniler de 'mozaik'ten düşen bir renk. Öyküleri göç, yoksulluk, baskıyla dolu. Oysa Keldaniler bu toprakların yerlileri. Ama onbinlerce Keldani'den geriye yalnız 75 aile kaldı şimdi.**

İstanbul'un **birkaç semtine yayılan Keldaniler konuşmaktan, kendilerini anlatmaktan korkuyorlar. Beş yıldır İstanbul'da yaşayan ve ismini vermekten kaçınan bir Keldani "herşey para. Meslek yok. Sabah 8'de işe git, akşam 8'de gel. Köyde kendi işimiz diyerek idare ediyorduk. Burada ne iş oluyorsa yapıyorum. Hiç tanıdık yok; sesini çıkaramıyorsun, ne para verirlerse alıyorsun" diyor.** S. 4'te

Gündeme türban örtme çabası sürüyor

Refahyol, yakıcı sorunları gizlemek için "türban problemi"ni yeniden ısıtmaya başladı. Medyanın da marifetiyle, sorunun iki koalisyon ortağı arasında "çok ciddi bir sorun olduğu" izlenimi verilmeye çalışılırken, özellikle RP'nin konuyu "tabanını diri tutmak" için kullandığı gözlemleniyor.

Öteden beri "türban zulmü" olduğunu iddia eden RP, geçtiğimiz hafta tüm kamu kuruluşlarında türban takılabilmesine olanak veren bir değişiklik önerisini tartışmaya açtı. Bunun ardından 'kayıkçı kavgası' başladı. Bir yandan 'Genelkurmay sopası' gösterilmeye ve "ordunun laikliğin bekçisi olduğu" anlayışı yaygınlaştırılmaya çalışılırken, diğer yandan da koalisyonun DYP kanadının demeçleri peşinde koşturmakla da gündem karartılmak istendi.

Oysa Devlet Memurları Kanunu'na bağlı Kılık Kıyafet Yönetmeliği'nde yapılmak istenen değişiklik için koalisyon ortakları ile Genelkurmay'ın baştan anlaştığı anlaşılıyordu: Buna göre, üniversitelerde türban serbestisi yasallaştırılacak ancak bir çok kamu kuruluşundaki memurlar ise türbanla çalışamayacaktı. "Kavga"nın bunun dışındaki boyutunda, RP'nin tabanına "uğraştım ama olmadı" mesajı vermesi; DYP'nin "hem Müslüman hem laik" imaj peşinde koşturması ve ordunun bir kez daha toplum yaşamına nüfus etme çabası vardı. **(HABER MERKEZİ)**

'Refahyol bir yıl sonra bitecek' S. 11'de

Diyarbakır'da gözaltısız gün yok

Tam **bir furya halini alan Diyarbakır'daki gözaltılara dört kişi daha eklendi.**

İHD **Diyarbakır şubesi, 1997 yılına da hak ihlalleri ile girildiğini açıkladı.** S. 3'te

GUETEMALA BİR BARIŞ SÜRECİ DENEYİMİ

Mücadelenin alanı değişti

Gerillalar silahsızlanacak.

Gerilla liderleri, sivil ve askeri devlet yetkilileri ile Butros Gali'nin 29 Aralık'ta imzaladığı barış anlaşmasıyla Guetemala'da silahlar sustu. Ancak, gerilla komutanı Daniel Ruitz'in "devrimci mücadele sona ermedi; biçim değiştirdi" dediği barış süreci, bir dizi problemlerle yüklü. İnsan hakları ihlalcisi ve tetikçi resmi görevlileri de kapsadığı şeklinde yorumlar yapılan "Af kanunu", bu problemlerden yalnızca biri. Öte yandan Guetemala yönetimi gözünü, "anlaşmanın finansmanını oluşturacak" 'barış dolarları'na dikmiş durumda. S. 6'da

Birlik sorunu olmayanın iktidar sorunu da olmaz!

Mehmet MÜFİT

Birlik sorunu,yeni yıla girilmesiyle beraber tekrardan devrimci-demokratik haraketin gündemine girdi. Esasında birliği.belirli aralıklarla adeta devrevi biçimlerde hep yeniden gündeme

alan, mücadelenin politik ihtiyaçlarından başka bir şey değildir.

Söz konusu sorun. devrimci mücadele içinde sürekli çözümsüz bir mesele olarak varolagelmiştir ;Problemin üzerinde ciddi biçimlerde tartışılmıştır. Tartışılmayan sorun ise haliyle çözümsüz kalmaya mahkümdur. Türkiye'de bütün sol kesimlerde.herkes herkesin rakibi ve ideolojik politik hasmı olduğundan dolayı. birlik sorunu,ele alınan ve politik mücadelenin gereksinmesine uygun tarzda çözüme götürülmek istenen bir problem değildir.Önce herkes herkesin"defterini dürmelidir." arta kalan bir şey olursa, işte o zaman belki birlik gündeme gelebilir. Türkiye sol haraketine hakim olan mantık budur.Çünkü ya 'ben küçüğüm dolayısıyla,önce büyümeliyim- tabi hiç bir zaman büyüme olmuyor- ya da ben büyüğüm, öyleyse küçüklerle birlik yapmanın bir yararı yok, zaten yok olmmaaya mahküm ollanlarla neden birlik yapayım" Basitleştirilmiş haliyle Türkiye sol harekeeti böyle düşünüyor.Haliyle birlik sorunu sorun olmaktan çıkarılıyor.Oysa ki birlik soruunu olmayanın iktidar sorunu da olmaz.

Türkile sol hareketinin gerçek anlamda iktidar sorunu yoktur.Büyük lafların sarfiyatı bu gerçeği değiştirmez. Dikkat edilirse sol ömrünü ve enerjisini sağdan sola ,soldan sağa savrularak tüketmektedir, istikrar sözkonusu değildir.

Legal ;planda bazı grupların kısmi demokratik hak ve özgürlükler için bir takım birlik girişimlerinde bulunmaları iyi bir gelişmmedir. ama maalesef mücadeleye itilim verebilmek bir yoğunluk ve örgütlülük henüz yaratılamamıştır. Birlik düşük seviyede kalmaya devam ediyor. Oysa Türkiye de çok yönlü yaşanan ekonomik, sosyal ve politik kriz. yararlanılması gereken bazı olanaklar ortaya çıkarmaktadır. Devrimci _ demokratik güçlerin istifade edebilecekleri şartlar yavaş yavaş olgunlaşmaktadır. Ortaya çıkan ya da çıkabilecek uygun muhtemel ortamlardan yararlanma, birlik sorununda ciddi adımların atılmasına bağlıdır.

Rejimin karşısına belli genişlikte bir birlikle çıkılazsa. politik sistemde bir gediğin açılmasını beklemek doğru olmayacaktır. Hiç bir devrimci-demokratik muhalif güç tek başına sömürgeci sistemde bir gedik açamaz. Bir bakıma, kürdistan ve Türkiye cephelerini yaratıp, aynı süreçte tekleştirerek rejime yüklenilmektedir.

Bunun için birliği iki cehede düşünmek doğru olacaktır: 1)

Kürdistan cephesinde, öncelikle ulusal birlik espirisiyle bir cephenin varlığına gereksinme vardır.

Bu cephe aynı zamanda, ulusal kurtuluş hareketinin var olan tıkanlıklıklarının aşılmasında önemli rol oynayabilir. 2) Türkiye cephesinde, devrimci-demokratik güçleri bir araya getirebilecek siyasi birliğe ihtiyaç bulunuyor.

Rejimin karşısına belli genişlikte bir birlikle çıkılazsa. politik sistemde bir gediğin açılmasını beklemek doğru olmayacaktır. Hiç bir devrimci-demokratik muhalif güç tek başına sömürgeci sistemde bir gedik açamaz. Bir bakıma, Kürdistan ve Türkiye cephelerini yaratıp, aynı süreçte tekleştirerek rejime yüklenilmektedir.

Böylelikle sol, hem sorunlarını aşma, hem de iktidar sorununa ciddi bir şekilde pratik alana el atma olanaklarını yakalamış olunur. Akabinde iki ülke, iki halk cephesinin ortak düşman erke karşı tekleşmesinin de yolu açılmış olur.

İki cephe yaratılmadan da, Türkiye çapında tek cephe de bir araya gelişin şartları oluşturulabilir, ama o zaman mücadelenin kendisine özgü koordinatlarının kurulmasına ilişkin iki ülke koşullarının farklılıklarından doğan özellikler bir tarafa bırakılmış olunur ki, bu , iki ülkede de birliği dağıtıcı iç sorunların yaşanmasına yol açabilir. O taktirde, birlik işlevsiz kalarak dağılabilir. Böylesi bir olumsuzluğu engellemenin en iyi yolu, iki ülkenin özgül koşullarına denk düşen iki ayrı cephenin kurulması ve akabinde ikinin tekleşmesini sağlamaktır. Bunun yaratılması için ise, önce bir takım yanlış tespit ve yönelimlerin aşılması gerekir. Şu anda en önemli yanlışlık "Kürt sorunun"nun çözümüne ilişkin içine girilen beklentilerdir. Bu beklentiler, birlik aracılığıyla mücadelenin derlenip toparlanmasını ve yeni atılımları engellemektedir. Ulusal kurtuluş hareketleri sorununda sürekli geriye çekilmektedir, nerdeyse devlet bile savunulmaktadır.

Türk devlet yapısını elinde bulunduran egemen güçlerin parçalanmalarını "sakıncalı" gören mantık, açıktır ki, karşı-devrim güçlerinin biribirlerine düşmanlarının, çatışmalarının ve parçalanmalarının rejimin bünyesinde bir gediğin açılması anlamına geleceğinin anlaşılan farkında değildir. "Çözüm" de zaten buradan geçer, yani hakim erk'te parçalanmaların oluşmasından ve devletin darbe almasından. Hem neden, düşmanın kendi içinde parçalanması sakıncalı oluyor? Karşı -devrim cephesinin parçalanması, "Milli mutabakat"ın parçalanıp zayıflamasıdır, ve bu, her zaman halk ve devrim yararına durumlar yaratır. Böylesi koşullardan yararlanıp yararlanmama, devrimci güçlerin örgütlülük seviyeleri ve yoğunluklarına, kabiliyet ve yeteneklerine kalmıştır.

Belli ki, devlet güçleri içinde parçalanmanın "sakıncalı" görülmesi, "Kürt sorunu"nun çözümüne ilişkin bir beklentiye girilmesindedir. 97 yılının bir çözüm yılı olarak ele alınmasından belli ki, rejimin kendi içinde herhangi bir parçalanma yaşamasının bu "çözümü" engelleyebileceği kaygısıyla soruna yaklaşılmaktadır. Bu tam anlamıyla hatalı bir tespittir.

"Çözüme" ilişkin yanlış tespitler ve içine girilen beklentiler, geçmiş yıllarda olduğu gibi, bu yılda da devrimci birliklerin yaratılması engellenebilir. Gerek ulusal birlik açısından, gerekse Türkiye demokratik hareketiyle birlik sorununda PKK önemli bir yer tutmaktadır. Ne varki, bizzat PKK'nin "çözüm"den yana gereksiz beklentiler içine girmesi her iki cephede de birlik yolunu tıkamaktadır. Doğru tespitler ve doğru yönelimler olmadan birlik olmaz.

Umut umutsuzluğa dönüşmemeli

Rıza BARAN

TC'nin Misak-ı Milli coğrafyasının tüm düzeylerinde kriz enflasyonu yaşanıyor. Bu durum, TC'ni salt ekonomik olarak değil, politik, kültürel, ideolojik ve örgütsel yapısını da doğrudan ve en olumsuz biçimiyle etkiliyor, uzun bir süredir. Acıdır ama TC'nin her yönden yaşadığı bunalım, daha katmerli bir biçimde etkiliyor. Hem de epey uzun bir süreden beri.

Değişik politik kesimler, bunalımı aşmanın yol ve yöntemlerini aradı kendilerince. kimi eskiyi ve içinde bulunduğu korumu, köklü bir eleştiriye vurmadan, ufak tefek rötuşlarla geçiştirdi. Kimileri ya esen rüzgara göre yön belirlemekle birlikte, pratik olarak avantajlı konumda oluşunu kullanarak örgütsel bunalım aşmaya, ideolojik ve politik olanıysa, her politik rengin "en"ini sahiplenerek çözmeye çalıştı, çalışıyor. Bazı kimileriyse, eski yapı ve konumlarıyla pek bir şey yapamayacaklarını, ama mutlak olarak sürece müdahale edilmesi gerektiğinden hareketle, yeni adımlar atmak kararı aldılar. YEKBUN, KUK, TSK, TS. ve KAWA eski örgütsel yapılarını -elbette ideoloji adına sergiledikleri saplantılarınıda- tasfiye ederek ilk adımı attılar ve yaklaşık bir yıl önce PYSK'yı oluşturdular. İyi de ettiler. Tüm eksikliklerine rağmen.

PYSK'nın kurulması Kürdistan düzeyinde güçlü coşku rüzgarları estirmediyse bile, yukarda andığım örgütlerin kadro, taraftarlarıyla. Örgütsüz sosyalistlerde PYSK'nın adı umutla özdeşleşti.

Öyle olması doğaldı. Çünkü den denilebilir ki, Kürdistan tarihinde ilk kez bu denli geniş çaplı bir birlik gerçekleştirilmiş oldu. Geçmişin sekterliklerini bir yana bırakıp, birliğe onay veren her hareketin olumlu geçmişi, ortak tercih olarak sahiplenildi. Toplumumuza eğemen olan belleksizlik ve günü kurtarma anlayışından güç alarak beslenen aynıların ayrılık bahanelerinin bile iş yaptığı bir süreçte, beş örgütün tek irade ve aynı çatı altında birleşmeleri, tarihsel anlayışa ve sürece müdahale etmek açısından oldukça önemli bir gelişmeydi. Ülkemizin tüm parçalarının uzak ve yakın tarihine baktığımızda bu gelişmeyi olumlamanın gerçek nedenleri her şeye rağmen çok daha net olarak görülebilir.

Güney parçamazda bu yönlü gelişme hemen hemen hiç yaşanmadı. Tersine bölünme esas birlik tali oldu. Zaman zaman cephe, güç birliği, ittifak türü gevşek birliktelikleri, zorunlu olarak ve salt görünüte, gerçekleştirdiler. Ancak bu durumlarda dahi, her güç, müttefiğini düşman olarak görebiliyor, hatta kıran kırana çatışmalarla ulusal güç dinamiklerine darbe indiriyorlardı. Hâlâ da öyle. Doğu parçamız ha keza. Güney -batı parçamız kendine özgü yapısıyla ayrıcalıklı bir hat izlemesine karşın, parçacılık- bölünmüşlük orada da eğemen ilişki biçimi. Bu bölünmeleri toplumsal yapının değişik sınıf ve tabakalarının kendilerini politik arenada vermesi, zenginilk ve demokrasinin bir gereği olarak yorumlamanın gerçeğe tersten bakmak olacağı açık.

PYSK'nın kurulması Kürdistan düzeyinde güçlü coşku rüzgarları estirmediyse bile, yukarda andığım örgütlerin kadro, taraftarlarıyla. Örgütsüz sosyalistlerde PYSK'nın adı umutla özdeşleşti.

Bu açıklamalardan sonra, ister istemez, iyi de PYSK sınırlı da olsa estirdiği umut rüzgarının hakkını verebildi mi? sorusuna yanıt vermek gerekiyor.

Soruya olumlu yanıt vermek, ne yazık ki, olanaksız. Kuşkusuz bunun değişik nedenleri var.

Öncelikli neden: birliğin gerçekleşme biçimi ve üzerine oturtulduğu zeminle ilgilidir. Birlik, bileşenlerinin geçmişini gözönüne alarak, temel çatışmalı farklılıkları gidermek için Kürdistan toplumunun topografyasını hazırlamalıydı. Kadro ve taraftarlarını buradan çıkacak veriler üzerinden hareketle belli bir ruhsal, ideolojik, politik ve örgütsel yapılanma sürecine katmalıydı. Oysa görülebildiği kadarıyla süreç tersine yaşandı. Geçmiş, bugün ve gelecek olabildiğince yuvarlak, esnek ve belirsiz bir biçimde ifadelendirildi. Mücadele yöntemleride öyle. Bu durum geçmişin birbirini yadsıyan örgütsel farklılıkları giderecek olanaklar sunmak yerine, daha başlangıçta, birliği ayrıların oluşturduğu koalisyona dönüştürdü. Görünüşte birlik özdeyse koalisyon yaşanır oldu. Güçlerin birlikte hareket ederek ortak değerler yaratma ve ve o değerler çevresinde bütünleşmeyi engelledi. Dahası; neredeyse birliği oluşturanları birbirine rakip olmalırı konusunda teşvik etti.

İkinci neden: birlik ruhunun gerçek anlamda ve yeterince kavranmadığı gerçeğidir. Yada çok az sayıda kadro ve taraftarca kavrandığı ve bunlarla sınırlı kaldığıdır. Hal böyle olunca, değişik örgütsel anlayışlar ve o psikolojiyle şekillenen kadro ve taraftarlar birliğin ruhuna uygun davranmak yerine, eski alışkanlıklar çerçevsinde içe dönük kalmayı yeğler oldular.

Bununla bağlantılı üçüncü neden; kendi kabuğuna çekilme nedeniyle sürece müdahale etme, kendisini üretme ve yenileme değil, varolanla yetinme daha doğrusu cepten yeme yaşanır oldu. Nedenler çok ama bunlar sorunun özünü kavramaya yeter.

Bu böyle mi olmalıydı? Böyle olmak zorunda mıydı? Madem ki böyle umuda elveda mı demek gerekiyor?

Tüm sorulara verilmesi gereken yanıt hiç kuşkusuz hayırdır. Yüreğinde ve beyninde ülke, ulus ve sosyalizm sevgisi olan her PYSK'lı zaman geçirmeden haykırmalı. Hayır böyle olmak zorunda değil! Umuda elveda demek bize göre değil!· Yetinmemeli. Kendisini ve olanaklarını umudun yeşerip boy atması için seferber etmeli.

Umudunu umutsuzluğa dönüşmesine izin vermemeli. Böyle gitmesinde sorumlu olan ve risk hesabı yaparak devrimci atılımı engelleyenlerden hesap sormalı. Çünkü henüz sürecin başındayız ve hiç bir şey için geç kalınmış değil. Tüm bunları yaparken sömürgecilik koşullarında yaşadığımızı ve örgütsel mekanizmayı sömürgeci saldırılara karşı korumaların kurallarını da ihmal etmemeli. Örgütü gözü gibi korumalı.

Devrimin kendisidir aşk

Azad YAŞAR

Ülkemden uzaklarda, gülüşlerimin donduğu bu uzun kış gecelerinde, odamın duvarında asılı bulunan mahsum Kürt kızının mahsumane bakışları dikkatimi çekti. O kadar çok şey saklı ki bakışlarında, bunlar ne bir kalemin ucunda anlatılabilecek şeyler, ne de sözle söylenebilecek şeyler. Kanıma dokundu bakışları her an bana bir şeyler söylemek ister gibi duruyor karşımda. Bir an kanım durdu gibi ve dönüp kendime sordum, yoksa paylaşamıyor muyum ben bu gözlerdeki acıyı? O an anladım ki acıyı, umudu, özlemi, temiz bir aşk gibi yüreğimin derinliklerinde hissederek ancak paylaşabilirsin.

İşte bunu içindir ki devrimin kendisi de aşktır diyorum. Doyumsuz ve sınırsız bir aşktır. Halk devrimleri tarih yapraklarını iyice incelediğimizde bir çok halk aşığının, halk kahramanının devrim süreçlerinde ortaya çıktıkları görülmektedir. İçerik olarak da günümüzdeki platonik aşk anlayışından tümüyle farklıdır. Bu farklılıktır dün tüm emekçilerin, ezilenlerin söyledikleri şarkıydı, türküydü, ortak slogandı.

Kürdistan devrimcileri bu noktada daha geniş kapsamlı düşünmek zorundadırlar. Uzay çağına gireceğimiz şu günlerde, halen daha bir çok sosyal kültürel problemini aşamamış bir halk gerçeğine sahibiz. Kanımca ikibinli yıllarda can alıcı sorunumuz bu olacaktır. Buna şimdiden hazır olmak zorundayız. Unutulmamalıdır ki özgürlüklerine kavuşmuş bir çok ulus, bu sorunlarını devrim süreçlerinde aşarak, yeni dünya düzenine hazırlıklı girdiler ve dünyaya umud saçtılar. Biz Kürtler devrime pırıl pırıl, tertemiz, taze bir aşk gibi sarıldığımız oranda, sorunlarımızın altından kalkabilir, yarına umut ile bakabiliriz.

ANMA

22 . 1988 tarihinde Diyarbakır zindanlarında kaybettiğimiz Eşref Dursun'u ölümünün 9. yılında sayğıyla anıyoruz.

M. Can Azbay, Davut Hanar, Hanifi Sümer

Patronlardan demokratikleşme paketi!

M.KİPER

Son yıllarda artık neredeyse moda oldu; Türkiye'nin etkin ve yetkin çevreleri, sistemi tıkayan sorunlar karşısında hiç olmazsa kısmen kafa yormaya, fikir üretmeye, çeşitli adlar altında paketler yayınlamaya başladılar.

Böylesi bir paket de son günlerde, patronlar klübü olarak adlandırılan TÜSİAD'dan geldi. "Türkiyenin Demokratikleşme Perspektifleri" olarak ifade edilen raporu, günlük basına yansıdığı kadarı ile gözden geçirirken, Türkiye'de herşeye rağmen birşeylerin değişmekte olduğunu, zaman alsa da değişebileceğini gördüm.

Raporun zamanlamasının iyi seçilmediği veya daha fazla medyatik bulunmadığı için, gerekli ilgiyi ve yankıyı yapamadığını düşündüm. Oysa böylesi raporlar, Cinci Hoca ile Fadime'nin serüveninden daha fazla ses getirebilmeliydiler.

İşin başka bir garip yanı; "Türkiye'nin Demokratikleşme Perspektifleri" raporunda yer alan önerilerin bir kısmı yıllarca Kürt ve Türk devrimci ve aydınları tarafından dile getirilmiş ve savunulmuş önerilerdir. Bu "perspektif"te yeni olan şey TÜSİAD'ın da bu öneri ve görüşleri benimsemesi ve Türkiye'nin demokratikleşme süreci önündeki kimi engellerin ortadan kaldırılması noktasının gelmiş olmasıdır. Hangi çevre veya kurum, bu tür öneri paketleri ile Türkiye'nin demokratikleşme sürecinden açılımlar yapması önerileri ile gelirse gelsin, bu sürece ve çabalara katkıda bulunmak, bu açılımları daha ileri mevzilere götürmek ve desteklemek gerekmektedir.

Ama aynı zamanda bu talep ve öneriler Türkiye'nin Kürdistan'da sömürüsüz, daha adil ve demokratik bir iktidar uğruna mücadele ederek, yaşamlarını yitirenler, bu uğurda ağır işkencelere maruz kalanlar, düşüncelerini sansürsüzce ifade etmek isteyen, tüm aydınların, yazarların ve devrimcilerin yıllardan beri savunduğu, benimsediği asgari demokratik talepleridir.

Ama gel gör ki, onlar yine düşünceleri uğruna, inançları uğruna hapis ve zindanlardadırlar. Fakat onların kavgaları, inançları, daha adil ve demokratik bir toplum yaratma çabalarının boyutu, patronlar klübüne kadar uzanmıştır. TÜSİAD tarafından böylesi bir paketin hazırlanmış olması, bu pakette tüm devrimci ve yurtsever insanların emeğini, mücadelesini görüyor ve öyle değerlendiriyorum. Bu mücadele ve çekilen acılar olmasaydı, TÜSİAD bu noktaya gelmezdi diye düşünüyorum.

Bu tür projelerin başını çekmesi, hatta öncülük etmesi gereken ilerici ve devrimci güçlerin, maalesef siyaset arenasında etkin olmamasını çok ciddi bir handikap olarak görüyorum. Yıllardan beri anti demokratik yasalarla, tutum ve uygulamalara karşı mücadele eden, demokratik bir toplum yaratma mücadelesinin asli unsurlarının, bu tür girişimlerden çıkarması gereken dersler olmalıdır.

Bunun olmazsa olmaz koşulu, hiç şüphesiz derlenip toparlanmak, vazgeçilmez bir muhalefet odağı yaratmak olmalıdır. Fikirleri, düşünce ve önerilerinin egemen sınıf temsilcileri tarafından benimsenecek, paylaşılacak oranda kabul görmesi, bu güçlere yeni sorumluluklar yüklemektedir.

Ama öte yandan, çok sıradan burjuva demokratik talepler olan "Türkiye'nin Demokratikleşme Perspektifleri" raporuna tepkiler, yine malum çevrelerden geldi.

Bunların başında gelen Türkeş'tir. Türkiye'nin hiç bir sorununa ciddi bir öneri veya proje sunmayan Türkeş, raporun bölücü unsurlar taşıdığını söyledi.

Vanlı Yalım Erez, boğazda viski yudumlayarak 'ülkenin sorunlarına çözüm üretilemez' dedi. Politikacı olmadan önceki Yalım Erez TOBB Başkanı idi, "Doğu Sorununda Teşhisler ve Tesbitler" adlı bir rapor yayınlamıştı. O zaman ona gösterilen tepkileri, şimdi de o başkalarına gösteriyor.

MGK anayasal bir kurum olmaktan çıkartılmasını öneren rapora yine en büyük tepki beklenildiği üzere TSK'dan geldi. Tüm demokratik ülkelerde Silahlı Kuvvetler Savunma Bakanlığı'na bağlıdırlar. Ülke savunması dışında başka bir fonksiyonları ve işlevleri yoktur. Her ay ülkenin değişik sorunları karşısında, hükümete tavsiyeler niteliğinde önerilerde bulunamazlar. Her ne kadar MGK kararlarını "tavsiye" diye öneriyorlarsa da, bugüne kadar geri çevrilen bir tavsiyeleri olmamıştır. Türkiye'yi yöneten bu organdır. Irak Kürdistanına yapılan hiç bir çıkartma hükümetin veya parlamentonun onayına sunulmamıştır. Bir çok parlamenter ve bakan, bu tür çıkartmaları sade vatandaş gibi basından öğrenmektedir. Daha bugün gazeteler, türban ve YÖK konusunda TSK'nın hükümeti uyararak, bu konularda değişiklik yapılamayacağını vurguladı. Şüphesiz bu örnekler çoğaltılabilir.

"Türkiye'nin Demokratikleşme Perspektifleri" raporunda yer alan önemli bölümlerin başında, Kürtçe üzerindeki yasağın kaldırılması ve herkese ana dilinde eğitim hakkının tanınması önerisidir.

Anayasanın 26. ve 28. maddelerinde yer alan, özellikle Kürtçenin kullanımını önlemek amacı ile konan "yasaklanmış diller"e ilişkin hükümlerin kaldırılması önerisi ile birlikte, herkes eanadilini okulda ya da okul dışı kurumlarda öğrenebilme ve geliştirebilme hakkının savunulduğu raporda, Radyo ve Televizyon Yasasında değişiklikler yapılarak, Türkçe dışındaki dillerde yayın olanağının sağlanması istenmesi olumlu bir gelişmedir.

"Türkçe olmayan adlar" ibaresinin yasalardan çıkartılması, ad koyma özgürlüğünün getirilerek "milli kültür" kaydının ortadan kaldırılması istenerek, yöre halkı tarafından konan yerleşim adlarının merkezi kararlarla değiştirilmesinin kabul edilemeyeceğinin belirtilmesi de önemli husustur.

Cemal Gürsel, Kürtlere hitaben yaptığı bir konuşmasında; "Sizlere Kürt diyenin yüzüne tükürün" diyordu.

Aradan epey uzun zaman geçti. Kürt realitesini tanıyanlar, yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı.

Buna en son TÜSİAD'ın katılmış olması elbetteki sevinilecek bir tutumdur. Kürtlüğümüzü, dilimizi ve daha başka özelliklerimizi kabul ederek, itiraf edenlere acaba Cemal Gürsel sağ olsaydı ne yapardı?

İnfazcılara aklama

HABER MERKEZİ- Adana'nın Küçükdikili beldesinde 8 Ağustos 1996 günü bir eve düzenledikleri baskında, ev sahibi Ömer Bayram, çocukları Dilan (2) ve Berivan (4) ile misafiri Abdurrahman Sarı'yı öldürdükleri, Bayram'ın eşi Yeter Kaplan'ı da yaraladıkları gerekçesiyle yargılanan 23 polis, geçen haftaki duruşmada beraat ettiler.

Baskından yaralı olarak kurtulan Yeter Kaplan'ı dahi dinlemeye gerek görmeyen mahkeme, eldeki delillerin yeterli olduğunu belirterek, davayı karara bağladı. Mahkeme heyeti, 23 polis hakkında, savcının "polislerin nefsi müdafaada bulunduğu, gerekçesiyle beraatlerine karar verilmesi" isteğine uyarak, beraat kararı verdi. Gözaltına alınan ve Ömer Bayram'ın evini göstermesi için eve götürülen Rıdvan Altun da, baskın sırasında öldürülmüştü.

DGM'de İyit protestosu

İSTANBUL- TİKKO davasından yargılanan 6 tutsak, tedavi edilmeyen ve cezaevinde akciğer kanserinden ölen Polat İyit için DGM'de protesto gösterisi yaptılar. Üzerlerine İyit'in resminin bulunduğu gömlekler giyen tutsaklar Sait Oral Uyar, "Size Polat İyit'in kanını getirdim" diyerek elindeki şişede bulunan kırmızı boyayı mahkeme salonuna döktü. İyit'in son mektubunu da okumak isteyen Uyar, jandarma erlerince engellendi.

Ülke'ye hapis

HABER MERKEZİ- Genelkurmay Askeri Mahkemesi, kapatılan İzmir Savaş Karşıtları Derneği'nin başkanı Osman Murat Ülke'yi, "halkı askerlikten soğutma" suçundan 6 ay hapis cezasına çarptırdı. Foto muhabirleri ve kameramanların alınmadığı duruşmada Ülke,"vicdani retçi" olduğunu vurguladı. Ülke, zorla götürüldüğü takdirde asker kıyafeti giymeyerek, bu görevi yerine getirmeyeceğini söyledi.

Mahkeme, hapis cezasının yanı sıra, Ülke'nin askerlik yaptırılmak üzere Bilecek 9. Jandarma Er Eğitim Alay Komutanlığı'na götürülmesini de kararlaştırdı.

Devlet İstatistik Enstitüsü itirafı: Marmara bölgesi gelirden % 38.6, Kürt bölgesi ise % 4.5 pay alıyor

Kürt hanelerine yoksulluk düştü

HABER MERKEZİ- Toplam gelirden en düşük payı Kürt bölgelerinin aldığı belirlendi. Devlet İstatistik Entitüsü (DİE), 1994'te 'toplam hanehalkı kullanılabilir geliri'nden en yüksek payı yüzde 38.6 ile Marmara Bölgesi'nin, en düşük payı ise yüzde 4.5 ile "Güneydoğu Anadolu Bölgesi"nin aldığını açıkladı.

DİE, 1995 yılında uygulanan '1994 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi'nin bölgesel düzeyde analiz ve değerlendirme çalışmalarını tamamladı.

Buna göre 1994 yılında toplam hanehalkı kullanılabilir gelirinden Marmara Bölgesi'nin yüzde 38.6, Ege Bölgesi'nin yüzde 13.9, Akdeniz Bölgesi'nin yüzde 11, İç Anadolu Bölgesi'nin yüzde 15.4, Karadeniz Bölgesi'nin yüzde 10.9, "Doğu Anadolu Bölgesi"nin yüzde 5.7, "Güneydoğu Anadolu Bölgesi"nin DE yüzde 4.5 oranında pay aldıkları bildirildi. Hanehalkı sayısının oransal dağılımı ise Marmara Yüzde 26.6, Ege yüzde 15.7,

Toplam gelirden en düşük payı Kürt bölgelerinin aldığı belirlendi. Devlet İstatistik Entitüsü (DİE), 1994'te 'toplam hanehalkı kullanılabilir geliri'nden en yüksek payı Marmara Bölgesi'nin, en düşük payı ise Kürt bölgesinin aldığı açıklandı.

Akdeniz yüzde 12.5, İç Anadolu yüzde 17.9, Karadeniz yüzde 12.8, "Doğu anadolu" yüzde 7.1 ve "Güneydoğu Anadolu Bölgesi" de yüzde 7.4 olarak belirlendi.

Anket sonuçlarına göre seçilmiş 19 il merkezinde bulunan hanelerin 'toplam kullanılabilr gelir'den aldığı pay da yüzde 49.2 olarak belirlendi.

Bu il merkezlerinin Türkiye toplam kullanılabilir gelirinden aldıkları paylar incelendiğinde, İstanbul yüzde 27.5 ile birinci, Ankara yüzde 5.8 ile ikinci, İzmir ise yüzde 3.8 ile üçüncü sırada yer aldı.

Kapitalizm derinleştikçe uçurum da derinleşiyor

Öte yandan, DİE anketinin ortaya koyduğu bir diğer gerçek de, gelir dağılımı uçurumunun, kapitalizmin en fazla geliştiği bölgelerde boyvermesi.

Anket değerlendirmesinde, "bu analiz sonuçlarına göre, bölge toplam geliri içinde gelir eşitsizliklerinin en yüksek olduğu bölge Marmara Bölgesi" denildi.

Buna göre Marmara'da yaşayan hanelerin ilk yüzde 20'sinde bulunulan haneler, bölge toplam kullanılabilir gelirinden yüzde 4.3 oranında pay alırken, son yüzde 20'de yer alan haneler bölge toplam gelirinden yüzde 61.1'le en yüksek payı alıyorlar. "Doğu Anadolu Bölgesi"nde ise ilk yüzde 20'lik grupta bulunan haneler, bölge toplam gelirinden yüzde 6.3 pay alırken, son yüzde 20'lik grupta yer alanlar bölge toplam gelirinden yüzde 43.12 oranında pay alıyorlar.

Etruş'un Akla Getirdikleri

Osman Aytar

Bir tartışmadır sürüp gidiyor Etruş kampına dair durmak bilmeden. Her ne kadar son kapatma girişimi geri teptiyse de Türk devleti boş durmuyor. devlet "PKK yuvası" diyerek onbinlerce insanın tüm nefes borularını kapatmaya çalışırken, PKK de "aman bizim bağımız yok" diyerek kampı kapatma girişimlerini engellemek için çaba sarfediyor. Resmi ideolojinin kör kuytularında bilmem nelerini kaybetmiş basın—yayın organları da devletin iddialarına kanıt bulmaya çalışıyor, ya da sanki "PKK ile ilişkisi kanıtlansa" herşey mübah olacak gibisinden tutumlara giriyorlar.

Ertuş kampına ilişkin olarak sürdürülen tartışmalar bakıldığında "gariplikler"den geçilmiyor. Çünkü tartışmaya çarpık başlatınca veya görünüşle sınırlandırınca, öylesine tutumlara şahit olunabiliyor ki, o durumda yaşanan insanlık dramlarını ortaya çıkarmak zorlaşıyor.

Ya o onbinlerin yıllardır dinmeyen dramı? PKK'nin onlar üzerindeki siyasi etkisi ne olursa olsun, ortda olan bir dram var. O da yurtlarından edilmiş insanların binbir türlü zorlukla boğuşmalarıdır. Ne var ki bu, değişik nedenlerle de olsa zaman zaman görülmeyebiliyor veya dikkate alanmayabiliyor. Bu durumda da, tombaladan çıkacak herşey artık "biricik" doğru ilan edilebiliyor, onbinlerce insanın hergün ölüm tehlikesi altında yaşamalarına "okey"ler verilebiliyor. Benzeri bir anlayışın sonucu olarak, bir örgütün ilgili kitle üzerindeki siyasi etkinliğinden ayrı da alınması gereken sivil insanların içler acısı durumuna gözler, kulaklar, kalpler rahatlıkla kapatılabiliyor.

Kendine "insanım" demek, insanlıktan bahsetmek bu kadar kolay mı dersiniz. Hayır, değil, daha doğrusu olmaması gerekir. Ama hergün dünyanın bir köşesinde masabaşlarında milyonların kaderiyle oynandığı günümüz koşullarında, bazı insanlıkdışı uygulamalar, hem de bazen geniş yığınları da etkisi altına alarak gündeme gelebiliyor. Acı, fakat gerçek olan bu.

Etruş'a nereden gelindiği çok önemli. Koruculuk dayatmaları yanında sürekli yiyecek ambargosu altında olan insanlara dayatılan yolları herkes biliyor. Ya korucu olacaksın, ya dağa çıkacaksın, ya her allahın günü anandan emdiğin süt burnundan gelecek, ya da göç kervanına katılarak Diyarbakır, Van, Batman gibi Kürt kentlerinin veya Türkiye'nin kimi metropol kentlerinin gecekondu bile denilemeyecek varoşlarında, görene isyan ettiren koşullarda yaşamayı seçeceksin, tabi ki buna "seçme" denilebilecekse.

Bugün Etruş'ta yaşayan onbinlerce insan, o dönem dayatılanlardan bambaşka bir yolu seçtiler ve Kürdistan'ın bir başka parçasına geçtiler. Açıkça belirtilmese de bunda şu veya bu biçimde PKK'nin de etkisinin olduğu bir sır değil. Esasında bunda yadırganacak bir durum da yok. Diğer bazı parti ve örgütlerin zaman zaman ifade ettikleri bir gelişmeydi yaşanan, ama başka bir gücün katkılarıyla. Göç, son yıllarda yaşananın tersine Kürdistan'a "doğru"ydu.

Göçün yönü konusunda etkide bulunan gücün, kitleleri harekete geçirme anlayışı ve yönetme-yönlendirme yaklaşımının bir parçası olarak, Etruş'a kadar uzanan süreçte yaşananlara ilişkin olarak kimi eleştiriler yöneltilebilir ve yöneltilmelidir de, ama Güny Kürdistan'a göç olarak gerçekleşen, kimi eksikliklerine rağmen yeni bir adımdı. Bu sorunun daha çok Kürt ulusal demokratik güçlerini ilgilendiren bir yönü, doğru ayrıştırılması gerekir. PKK'nin yerinde başka bir Kürdistan parti veya örgüt de olabilir ve günümüzde yaşanan gelişmelerin muhatabı durumuna düşebilirdi.

Hem devlet, hem de Kürt ulusal demokratik güçleri açısından büyük önem sahip olan, olması gereken başka bir durumdan da bahsedilebilir. Genelleştirerek ifade edeyim. Bu durum dünyanın herhangi bir ülkesinde meydana gelebilir. Ktle üzerinde ağırlıklı etkiye sahip örgüt veya örgütlere ilişkin yaklaşım ve olursa olsun, onbinleri, yüzbinleri, hatta bazı ülkelerde milyonlar o örgüt veya örgütlerle özdeşleştirmek büyük yanılgılara yolaçabiliyor. Zaten bu nedenle değilmiydi ki, farklı sistemlere yönetilen bazı ülkelerde kimi benzeri sonuçlar yaşandı. Değişik zaman dilimlerinde de olsa ırak'ta, Afganistan'da, Etopya'da, Endonezya'da, Ruanda'da, Zaire'de ya da Filipinler'de yaşanan bazı gelişmeler bunun birer örnekleri. Yani örgütler şahsında yüzbinler, milyonlar göçe zorlandı, düşman ilan edildi ve toplu kıyımlar gerçekleştirildi.

Bu açıdan soruna yaklaşıldığında, diyelim ki Etruş kampındaki insanlar PKK'yi desteklediklerini deklere ettiler ve bununla bağlantı "kanıtlandı". Değişen ne olacak? Bu durumda Etruş kampına yönelik olarak gıda yardımını kesme, kampı kapatma ve orda yaşayanları geri dönmeye zorlayarak boyun eğmeye ve teslimiyete sürükleme dahil her türden saldırı ve girişime karşı çıkma -yönetmelerde farklılık olabilir ve vardı da- konusunda, kanımca ulusal demokratik muhalefet saflarında temel bir uzlaşmazlığın olmaması gerekir, daha doğrusu böyle beklenir.

Doğrudur, devletler ve devletlerarası ortak kurumların, örneğin Birleşmiş Milletler, Avrapa Birliği veya benzeri başka bir kurumun tavır alışlarında örgütün yanlışlık ve eksiklikleri, halkımızın özgürlük mücadelesini hep kanla bastırmış, devlet veya devletlerin nerede olursa olsun doğrudan bu örgüte ya da şu veya bu düzeyde bu örgütün etkinliğnide bulunan sivil alanlara yönelik saldırılarına seyirci kalmanın veya bunlara karşı çıkmamanın nedeni olamaz, olmamalı.

Bu nedenle, Etruş kampına uzatılan kirli ellere karşı çıkmak, devletin uluslararası girişim ve çabalarını boşa çıkarmak, bütün bunlara farkında olunsun veya olunmasın hizmet edebilecek tutumlara karşı duyarlı olmak, politikalarının merkezine Kürt ve Kürdistanı insanın özgürlüğü ve mutluluğunu koyan, koyabilen ve bunu ikircimsiz yaşatabilen bir anlayışın gereğidir diye düşünüyorum.

Çünkü o insanlar bugün Diyarbakır'da bir ekmek için birbirlerini ezenlerin, Hakkari'de çöplüklerden ekmek toplayanların ya da başka yerlede en ağır koşullarda yaşam kavgası verenlerin arasında olabilirlerid. Farklı çoğrafyalarda yaşam kavgası verenlerin arasında olabilirlerdi. Farklı coğrafyalarda da olsa yaşanan dram aynıdır, karşı çıkmak gerekir.

Özelleştirmeye Kürt cephesi

DİYARBAKIR- Kürt coğrafyasında özellikle enerji alanında yapılacak özelleştirmelerin bölgedeki siyasi ve ekonomik olumsuzluğu daha da arttıracağı vurgulandı. Diyarbakır'da HADEP, DBP, ANAP, DYP, RP, CHP ve DSP il başkanlarıyla sendika ve oda temsilcilerinin katılımıyla imzalanan ortak deklarasyonda, bölgelerarası dengesizliğe dikkat çekilerek, Kürt bölgesinin son on yıldır yaşanan savaş yüzünden sosyal ve ekonomik yönlerden geri kaldığı ve milyonlarca insanın yerlerinden edilerek, bütün dayanaklarının çökertildiği belirtildi.

Kürt coğrafyasının açlar ve toklar diye ikiye ayrıldığı vurgulanan deklarasyonda, bu olumsuz gelişmelerin bölgede uygulanan yanlış siyasi, sosyal ve ekonomik politikaların sonucu olduğu belirtilerek, bu yanlışlardan birinin de özelleştirme politikaları olduğu kaydedildi. Deklarasyonda, bölgenin içinde bulunduğu özel koşullar dikkate alınmadan yapılacak bir özelleştirmenin olumsuz sonuçlar doğuracağı anımsatılarak, ihale safhasına gelinmiş olan 9 ildeki TEDAŞ Dağıtım Müesseseleri'nin satışlarının durdurulması istendi.

Deklarasyonda şu noktaların altı çizildi:

- Bölgede yoğunlaşmış bir sermaye birikimi hemen hemen hiç yoktur. Bu durumda bölgede kamuya ait tesislerin özelleştirilmesi halinde daha verimli ve daha rantabl bir biçimde işletilmesinin mümkün olmayacağı açıktır.
- Özelleştirme bölgede zaten yüksek düzeyde var işsizliğe ivme kazandıracak. Bu da bölgedeki olumsuzluğu arttıracak.
- Özel sektörün mevcut koşullardan ötürü yatırım yapmadığı ve varolan sermayenin batıya aktığı günümüzde, devlet eliyle kurulan ve işletilen kamu iktisadi kurumlarının satılması bölgede sosyal adaleti ve ekonomik dengeleri tehdit eden tekelleşmeye neden olacaktır.
- Devlet böyle bir ortamda en azından bölgelerarası dengesizliği giderinceye kadar mevcut kamu işletmelerinden el çekmemelidir.
- Stratejik önemi olan enerji sektöründeki sorunlar çözülmeden özelleştirmeye gitmek sorunların daha da artmasına neden olacaktır.
- Bu alandaki özelleştirmeyle, zorunlu ihtiyaç olan enerjinin halka yüksek bir fiyatla yansıması kaçınılmaz olacaktır.
- Özelleştirme kapsamında ihale safhasına gelen Diyarbakır, Mardin, Şırnak, Batman, Siirt, Bitlis, Muş, Van ve Hakkari TEDAŞ Dağıtım Müesseseleri'nin satışlarının durdurulması gerekmektedir.

Üniversitelerden "proje ekolojik dengeyi olumsuz değiştirecek" uyarısı

'GAP çölleştirecek'

HABER MERKEZİ- GAP'ın yanlış planlandığı ve bölge ekolojisinin değişmesine neden olacağı açıklandı. Dicle Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Bahattin Gümgüm tarafından hazırlanan, "Güneydoğu Anadolu'da Çevre Sorunları" isimli raporda, GAP ile birlikte artan sulak alanların havadaki nem oranı ile yağışları arttıracağı ve bunun ekolojinin değişmesine neden olacağı vurgulandı. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zoo Teknoloji Anabilim Dalı Başkanı Mehmet Evrim ise, GAP'ın yanlış planlandığı ve bölge toprağının 20-30 yıl içinde çölleşeceğini söyledi.

GAP toprağının yüzyıllardır sulanmadığına ve bunun toprakta aşırı mineral birikimine neden olduğuna dikkat çeken Evrim, GAP'ta sulu tarıma geçilmesi ile birlikte aşırı sıcağın suyu buharlaştıracağını ve bunun topraktaki mineral birikimini daha da arttıracağını belirtti. Evrim, "GAP toprağının minerale değil, organik maddelere ihtiyacı var. Bu da suni gübre ile sağlanamaz. Bu nedenlerle GAP toprağı 20-30 yıl sonra çölleşecek" dedi. GAP'ta planlama yanlışlıkları olduğunu da söyleyen Evrim, "GAP'da buğday üretiminin yüzde 15 arttırılması planlanıyor. Dünyanın neresinde görülmüş sulu tarım yapılan yerde buğday üretilmesi? Bunlar oturup, masa başında plan yapmışlar" diye konuştu.

Prof. Dr. Bahattin Gümgüm de bölgede son yıllarda ısının 2-3 derece arttığını belirterek, " Bölgedeki doğal ve yapay göl alanlarındaki artış, havanın ısınmasına neden oldu. Henüz yapılmayan barajların devreye girmesiyle ısı daha da artacak" dedi. Şimdiye kadar kurak olan ekolojik ortamın değişmesiyle, bu ortama uyumlu olan bazı bitki ve hayvan türlerinin ortadan kalkacağına dikkat çeken Gümgüm, acil önlem alınmasını istedi.

"Dicle nehri suyu ve sedimentinde bakır, kurşun, çinko, nikel ve kobalt gibi ağır metal konsantrasyonlarının standart değerlerden yüksek olduğu ve bu su ile sulanan tarım topraklarında bitkileri zehirleyici (toksin) etkisinin ortaya çıktığı saptandı" diyen Gümgüm, sulu tarıma geçilmesi ile birlikte kullanılan gübre miktarlarında artış olacağına dikkat çekti. Gümgüm, GAP'la birlikte toprakta ciddi boyutlarda pestisit kirliliğinin meydana geleceğini söyledi.

Antep, Urfa, Adıyaman, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Kilis, Batman ve Şırnak olmak üzere 9 ili kapsayan "Güneydoğu Anadolu Projesi"nin 1985 yılında yapılan master planına göre 2005 yılında bitirilmesi öngörülüyor.

GAP kapsamına bugüne kadar 132 bin hektar alan sulak tarıma açıldı. Başkanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nden alınan bilgiye göre, sulama projelerinden 180 bin hektarlık alanı kapsayan bölümünün halen inşaatı sürüyor. 1 milyon 479 bin hektarlık alanın ise 2005 yılına kadar sulu tarıma uygun hale getirilmesi planlanıyor.

GAP projesinin plansız ve ekolojik dengeyi olumsuz biçimde etkileyecek nitelikte geliştiği açıklandı.

1997 yılına da hak ihlalleriyle girildi

İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi tarafından yapılan basın açıklamasında 1997 yılının başında yargısız infaz ve gözaltında kayıpların sürmesinin endişe verici bir durum olduğu belirtilerek, "umut ediyoruz ki, akan kan ve gözyaşları dursun"denildi.

İHD Diyarbakır Şubesi adına, şube yöneticilerinden Vedat Çetin'in geçtiğimiz hafta yaptığı açıklamada, 13 yıldan beri savaşın sürdürüldüğüne dikkat çekilerek, bu süre içerisinde sivil insanlara yönelik ciddi insan hakları ihlallerinin gerçekleştirildiği vurgulandı.

Sadece 1996 yılı içinde 100 civarında gözaltında kayıp iddiası ve 109 yargısız infazın meydana geldiğini kaydeden Çetin şunları söyledi;

"Biz gözlerimizi barışa kurgularken, yılın başlangıcında iki Murat kaybedildi. Birisi yargısız ve sualsiz infazdı. Mardin İli Savur ilçesinde Murat Akman adlı genç iki ay önce evlenmişti. İlçede yaşanan bir çatışmanın ardından yapılan operasyonda evlerine gelen güvenlik güçleri Murat'ı eşiyle yatağındayken babası vasıtasıyla salona çağırarak, taramak suretiyle öldürdüler."

"Murat Atalay ise, yıl sonunda geçimini sağlamak için çalıştığı Bursa ilinden yeni yılını ailesiyle birlikte geçirmek için Diyarbakır'a gelmişti. Emeğinin karşılığı olarak alacağı ücretine mukabil patronu kendisine çek vermişti. 10 Ocak günü evden çıkarken Emlak Bankası'na gidip çekini tahsil edeceğini söylemişti. Çıkış o çıkıştı. Bir daha eve dönmedi. Bir daha eve dönemeyenlerin kervanına katılmasından endişe ediyoruz. Ama umut ediyoruz ki; 1997 yılında barış ve huzurun geleceğini müjdeleyen bir yağmur yağsın. Bu yağmur tüm kötülükleri silip süpürürken, karanlık dehlizlerdeki tüm gözaltında kayıpları ortaya çıkarsın." (DİYARBAKIR)

Diyarbakır'da gözaltısız gün yok

Diyarbakır'da durmak bilmeyen gözaltılara geçtiğimiz hafta içinde dört kişi daha eklendi. Gözaltına alınanlardan biri tutuklandı. İki kişinin gözaltına alındıkları kabul edilirken, evine karakol kurulan Liceli Şeyhmus Buzuk'un gözaltında olduğu inkar ediliyor.

DİYARBAKIR- Diyarbakır'da durmak bilmeyen gözaltılara geçtiğimiz hafta içinde dört kişi daha eklendi. Gözaltına alınanlardan biri çıkarıldığı mahkemece tutuklanırken, ikisinin gözaltına alındıkları kabul edildi. Evine karakol kurulan Liceli Şeyhmus Buzuk'un gözaltına alınışı ise kabul edilmiyor.

İHD Diyarbakır Şubesi'nden edindiğimiz bilgiye göre, geçtiğimiz hafta telsizli ve silahlı 10 sivil polis tarafından Diyarbakır'daki evine yapılan baskınla gözaltına alınan 1978 doğumlu Aslan İbiş adlı şahıs, çıkarıldığı Diyarbakır DGM'nce tutuklandı. Aslan'ın annesi Fatma İbiş, Diyarbakır İHD yöneticilerine yapılan açıklamada oğlunun gözaltına alınışından sonra evlerinde iki gün karakol kurulduğunu ve bu esnada dışarı çıkan 6 yaşındaki oğlunun dövüldüğünü söyledi.

Önce ret, sonra kabul

Önceleri alındıkları reddedilen ancak yakınları tarafından Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan başvurulardan sonra gözaltına alındıkları kabul edilenlerden Nesih Yıldırım'ın babası Hayrettin Yıldırım tarafından İHD'ye yapılan başvuruda, 1967 doğumlu olan oğlu Nesih'in 22.1.1997 tarihinde gündüz saat 13-14 civarında evden çıktığı ve o günden beri kendisinden haber alamadıkları için gözaltına alınabileceğinden şüphelendikleri, emniyete yaptıkları bir kaç müracaattan sonra da oğlunun gözaltına alındığının kabul edildiği belirtildi.

23.1.1997 tarihinde gözaltına alınan Mehmet Süslü'nün kardeşi Hasan Süslü ise İHD'ye yaptığı başvuruda abisinin, evlerinde yapılacak mevlüt için imam çağırmaya gittiğini, ancak bir daha da geri dönmediğini belirtti. Abisinin aynı gün saat 02.00 civarında Urfakapı dolaylarında görüldüğünü de bildiren Hasan Süslü, emniyete yaptıkları başvurulardan sonra kardeşinin gözaltına alındığının kabul edildiğini kaydetti.

Evde gözaltına almanın adı 'kayıp'

İHD Diyarbakır Şubesi'ne yapılan bir başka başvuruda da geçtiğimiz hafta içinde evine yapılan baskınla gözaltına alınan 45 yaşındaki Lice doğumlu Şeyhmus Buzuk'un gözaltına alındığı kabul edilmezken, ayın 27'sinden beri de evinde karakol kurulduğu, evde bulunan eşi, gelini, torunları ve çocuklarından oluşan toplam 15 kişinin de mahsur kaldıkları belirtildi. Yeğeni Muhsin Bekiroğlu tarafından yapılan başvuruda da, amcası oğullarından Remzi ve Recep Buzuk'un da aynı gece polislerce gözaltına almak için Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüklerini bildirdi ve amcasının evinde karakolun halen devam ettiğini söyledi.

Savaş 'mozaiği' yokediyor

'Mozaik' söylemini dilinden düşürmeyen yöneticilerin icraatlarının başında, 'mozaiğin' renklerini ortadan kaldırmak geliyor. Zoraki göçlere muhatap olan Keldaniler, bunun bir örneği

Derya DENİZ

Gerçekten de bir 'mozaik' var; ama mozaiğin Türk ve Müslüman olmayan renklerinin hemen hemen hiç şansı yok.

'Mozaik' hep silinme tehlikesiyle karşı karşıya. Ermeniler, Süryaniler, Rumlar, Çingeneler gibi. Keldaniler de 'mozaik'ten düşen bir renk. Öyküleri göç, yoksulluk, baskıyla dolu. Oysa Keldaniler bu toprakların yerlilerinden. Ama onbinlerce Keldani'den geriye yalnız 75 aile kaldı şimdi. İstanbul'un birkaç semtine yayılan Keldaniler konuşmaktan, kendilerini anlatmaktan korkuyorlar. Beş yıldır İstanbul'da yaşayan ve ismini vermekten kaçınan bir Keldani "kira, elektrik, yol herşey para. Meslek yok. Sabah 8'de işe git, akşam 8'de gel. Köyde kendi işimiz diyerek idare ediyorduk. Burada ne iş oluyorsa yapıyorum. Hiç tanıdık yok; sesini çıkaramıyorsun, ne para verirlerse alıyorsun" diyor.

Beytüşşebap'ın köyünden göç etmek zorunda bırakılan 55 yaşlarındaki bir Keldani "zorunlu göç"ün öyküsünü şöyle anlatıyor: "Bir sabah kapımız çalındı, açtım. Korucu asker karışık; 'köyü terk edeceksiniz, terketmezseniz köyünüzü hemen yakacağız" dediler. Hemen köyü terketmek zorunda kaldık. Evimizi eşyalarımızı yaktılar, bir biz kaldık yanmayan."

1991 yılının sonunda düşmüşler yola. Altı çocukla geldiği İstanbul'da tek odalı bir evde yaşıyor. Bu Keldani ailesi İstanbul'a göç edenlerden. Bir çok Keldani ailesi ise yurtdışına göç etmek zorunda kalıyor. Mardin'in, Silopi'nin, Şırnak'ın, Diyarbakır'ın köylerindeki dört bin yıllık kültürlerini, geleneklerini bırakarak Fransa'nın, Kanada'nın, Almanya'nın renklerine karıştılar. Yani meşhur mozaiğimizden bir renk daha hızlıca siliniyor...

Savaşın acıları ve zoraki göçlerden önce Keldaniler, yukarda görüldüğü gibi kendi topraklarında huzur içinde yaşıyorlardı.

Beytüşşebap'ın köyünden göç eden başka bir aile ile görüşüyorum. Köylerinde sakin bir hayat yaşarken bahçelerini, tarlalarını, kiliselerini bırakarak göç etmek zorunda bırakılan bir aile. Keldani aileler düğünleriyle, dini törenleriyle, paskalya bayramlarıyla, giysileriyle geleneklerine göre yaşamışlar köylerinde. Her pazar gittikleri kiliselerden biri 600 metrelik bir tepedeki kayaların içine oyulan Martaş Muni Kilisesi. Bir de kendi yaptırdıkları Meryem Ana Kilisesi'ne gidiyorlarmış.

Savaşın başladığı, köyün üzerinden geçen helikopterle öğreniyorlar. Bombalar sağa sola atıldığında yerlere yatıp gizleniyorlar. "Bize birşey olmaz. Hiç bir suçumuz yok ki" diyorlar...

Bir gün Tabur Komutanı geliyor köye, Keldaniler'e şöyle diyor: "Ya korucu olacaksınız ya da bu köyü terkedeceksiniz." Korucu olmayı reddediyorlar. "Bizim hiç düşmanımız yok ki" diyorlar. "Öyleyse köyü hemen boşaltın" diyen komutana sorduktları "nereye gideceğiz" soruları ise yanıtsız kalıyor.

Keldaniler'in köyleri ateşe veriliyor. Evlerin tümü yanıyor. Keldaniler çoluk çocuk, yaşlı, sokakta kalıyor. Sokakta güneşten kavruluyor çocuklar, hastalanıyorlar. Bu "yangın"lardan koruculuğu kabul etmeyen diğer köyler de nasibini alıyor. Şırnak'a, Silopi'ye bağlı sekiz Keldani köyü. Selvi, Aksu, Onbıdak, Doğan, Cevizağacı köylerinde on bine yakın Keldani yaşarken, yalnızca isimleri kalıyor bu boş köylerin.

İki Keldani genç kayboldu

17 yaşlarındaki Zeki ve Edip'den ise 1993 yılından beri haber yok. İstanbul'dan köye gitmek için yola çıkan iki genç telefon ediyorlar köye. Yolların mayınlı olduğunu, askerlerin geçmek için izin vermediğini söylüyorlar. Sonra bir haber geliyor "Şırnak'ta gözaltındalar" diye. Her tarafa dilekçeler veriliyor, diğer kayıp öykülerinde olduğu gibi; bir daha kendilerinden haber alınamıyor...

KÖKENLERİ VE GELENEKLERİ

Roma'ya bağlı Katolikler

Asuriler'in bir kolu olan Keldaniler Irak, İran ve Suriye'nin yanı sıra Kürt coğrafyasına da yayılmış durumdadırlar. 6. yüzyılda Hindistan'daki Nasturi misyonerlerinin kurduğu Malabar Hıristiyanları ve Aziz Thomas Hıristiyanları cemaatleri ile bağlantı kuranlar da var. Keldani terimi, Roma'ya yeni bağlanan Kıbrıs Nasturilerini asıl Nasturilerden ayırt etmek için ilk kez 1445'te Papa 14. Eugenius tarafından kullanıldı. 1400 yıllarında Moğol akınından kaçıp Kıbrıs'a sığınan bir Nasturi topluluğu, Doğu Nasturi Kilisesi'nden ayrılıp Roma'ya bağlandı. Bu Katolik kesime de Keldani adı verildi.

Şu anda İstanbul'da kendilerine ait kiliseleri bulunmayan Keldaniler, İstanbul St.Antoine Kilisesi'nin bodrum katını kullanıyorlar. Ayin usulleri biçim açısından diğer Hıristiyanların ayinlerine göre daha yalın. Kutsal metinlerden uzun parçalar okunmuyor ve pek az azizin adı anılıyor. Ayin sırasında müziğe, özellikle de şarkılara her zaman yer veriliyor. Müzik aleti olarak zil, üçgen gibi çalgılar kullanılıyor.

Keldaniler uzun entarileri, yemenileri, kalın yün çorapları, yelekleri ile kilisenin üst katını kullanan öbür Latin Katoliklerinden oldukça farklılar.

Akrabalar arası evlilik, zor

Dört bin yıldır bu topraklarda yaşayan Keldaniler'in çeşitli gelenekleri var. Örneğin Keldaniler'in kuzenlerle evlenmesi yasak. Beş kuşak geçmeden akrabalar arası evlilik olmuyor. Ama buna rağmen iki kişi birbirlerini çok seviyorlarsa, doktor kontrolünden sonra evlenmelerine izin veriliyor. Dul kalan kadının kaynı ile dul kalan erkeğin baldızıyla evlenmesi de yasak. 45 yaşlarındaki bir Keldani kadın Keldanilerin evlilik törenlerini şöyle anlatıyor; "Nikahtan önce çift, kilisede papaza günah çıkartır. Günahlarından arınmak için. İnsanlar rahibe içini boşaltır, hatalarını anlatır, bir daha yapmamak için söz verirler.

Nikah günü iki şahit olur. Gelinin şahidi kadın, damadın ve şahitlerin kollarına önce beyaz şerit takıyor, sonra yüzükleri takılıp, ardından nikah kıyılır. Bir saatlik kutsama ayininden sonra tören biter. Daha sonra düğün yapılır, davul zurna, bazen gitar da çalınır. O gece gelinle damadın bulunduğu kapının önünde şahitler bekler. Sonra gelinin çarşafına bakılır. Gelin bakire değilse bunu önceden damada söylemesi gerekir.

TÜSİAD kırılmamak için esniyor

Hasan CUNİ

Demokrasiyi demokrasi güçleri getirecek. '90'lardan sonra Kürt hareketinin gelişimi ve sistemin işleyişini her geçen gün daha bir felce uğrattığı biliniyor. İlk etapta jenosid yöntemlerle üstesinden gelineceğini düşünen devletin tüm kesimleri, süreç içerisinde farklılaşmaya yüz tuttu. Önemli bir kesim cılız tarzda "sadece şiddetle bu işin üstesinden gelemeyiz" demeye başladı. Bu anlayış giderek gelişti, yaygınlaştı. O oranda da sistem içinde reform eğilimlerini çağrıştıran raporlar serisi gündeme sokuldu. CHP, RP, ANAP, TOB kaynaklı Erez'in raporları Boyner ve YDH'nin ortaya çıkışları, son olarak TÜSİAD raporları MGK tarafından kulakları çekilerek susturuldu.

Görünen odur ki, her rapor bir öncekinden farklı jargonlarla ileri sürülse de tüm bu raporlar devletin sürekliliğini ve krizini hafifletme amaçlıdır. Son TÜSİAD raporu da esasta bu amaçlı olmakla birlikte, kısmı farklılıkların olduğunu görmek gerekir. Zira sermayenin önemli bir kesimi devletin Kürt ulusal demokratik savaşımı karşısında kuşatılmışlığı aşmak üzere devleti yeniden organize etme ihtiyacını duyuyor.

Türkiye aleyhine dünyada bir diplomatik kuşatma var, kredi notu hep aşağı iniyor. Savaş, Türkiye'nin itildiği gelenekçi "yok sayma ve yok etme" politikasıyla dünyadaki globalleşmenin içerisinde yer almaya engel. Kör savaş yanlız halkın değil, sermayenin alt yapısını da tahrip etmiş. Yıllardır sürdürdükleri savaşın, sermayenin önemli bir kesiminin girişimlerini engelliyor. Zira sermaye durağanlığı kabul etmiyor. Özel teşebbûs için temel yasa; azami kâr hırsından ibarettir. Bu yasa işlemediği anda daha bir çılgınlaşır. Çıkış yolları arar. Desteklediklerı savaşla üstesinden gelinemiyeceği de anlaşılınca reform arayışları başlar ve kendini üretme yollarını arar oldular.

Zira sermayenin önemli kesimi çıkış yolunun esnemede olduğunu kabul etmiş, bu yolu denemeye girişmiş. Bunun aksinin kırılma olduğunu düşünüyor. Yeni TÜSİAD raporu esasta bu kırılmayı önlemek ve yeni yapıyla kendini yeniden üretmek amaçlıdır.

TÜSİAD, rejimi makyajlama ihtiyacını duyuyor ve bunu yaparken bazı reformlar yapmaksızın mümkün olmadığını biliyor.

Rejimin sahipleri yıllardır savaşı beslediler. Şovenizmi pompalayıp beyinleri uyuşturmuşlardı. Bunlardan burjuva demokratik devrim beklemek, saflık olur. Ancak bunlara demokratik adımlar attırmak mümkündür. Çünkü bunlar kırılma yerine esnemeyi tercih edebiliyorlar.

Yine ağır bedellerle başta Kürt demokrasi savaşımı ve cılız Türkiye demokrasi güçlerinin mücadelesi, bunların kısmi esnemelerine büyük ümitler bağlayarak yanılgı içerisinde esnemeyi olduğundan fazla önemserlerse, büyük bir hata işlerler. Geliştirip yakaladıkları zemini kendi aleyhlerine dönüştürebilirler.

Gerek içteki mücadeleyle burjuvazinin dar olan pazarı, gerek yatırımların silahlanmaya ve savaşa dönük ve kendini üreten olmaması, sermayenin siyasal kriz ortamında kendini güvende hissetmemesi, bölgede kısmen istikrar unsuru olma olanağı varken, bunu yitirmeye yüz tutması kaçınılmaz oldu.

Bütün bunları ilk görenler yıllarca savaşın bizzat içinde olanlar ve sorumluluğunu üstlenenler oldu.

Özel sermaye gruplarının girişimleri Özal döneminde başlamıştı. Özal'ın sermaye için yapamayacağı çılgınlık yoktu. Kaldı ki kendisini "ben en büyük şahinim" diye tanımlamaktaydı. Ancak federasyon, Kürt realitesi, dil konusundaki yasanın kaldırılması vb. adımları da '70 yıllık inkardan sonra ilk ortaya atan da Özal oldu. Özal daha da ileri giderek; 'Kürtlerin partilerini kurabilecekleri yasal düzenlemeler yapılabilmeli' sözlerinin ilk sahibi bir Cumhurbaşkanıdır. Hatta diyebiliriz ki, şimdiki TÜSİAD raporunun ilerisinde şeyler söyleyebildi. Neden?

Birincisi; gerilimi düşürerek, reel tarzda mücadeleyi uzun süreye yaymak ve Kürt hareketini bağımsızlıktan parçacılığa çekmek ve kendi sınırlarına mahkum etmek.

İkincisi; ABD, AET vs. topluluklarla siyasi uyumu sağlayarak, ekonomik anlamda globalleşmenin dışına itilmemek. Yeni dünya düzeni programının bölgedeki asıl unsuru ve uygulayıcısı olmak. Ortadoğu'da Kürt kozunu yayılmanın bir aracı olarak kullanma gayesi Özal'ı böyle bir politikaya itiyordu. O, günübirlik değil, uzun vadeli düşünüyor ve ona uygun politikalarla yürüyordu. TÜSİAD'ın da yapmak istediği biraz bu olmakla beraber, pek çok fırsatı kaçırmış oldukları, Irak petrol pazarını Fransızlara, Azerbaycan pazarını Ruslara, Güney Kürdistan ilişkilerini ve pazarını İran'a kaptırdıkları kısa zamanda görüldü.

Devletin Uzun süre esnememesi savaş çetesini palazlandırdı. İçteki etkinlikleri yetmedi, dışa yayıldı. Bu devleti enine ve derinliğine daha bir mafyalaştırdı. Şiddet kutsanır hale geldi. Sonuçta TC'nin itibarı iyice sarsıldı. Üreten bir ülke olmak yerine, dünya açısından da uyuşturucu ihraç eden, dünyayı zehirleyen, rantiyeci, itibarsız bir ülke durumuna geldi..

Bankalar sermayelerini sanayinin gelişmesine kulanmak yerine ağırlıklı olarak tefecilik yapmaya başladılar. Sadece bu kadar da değil; Türk bankaları karapara transfer eden, aklayan, aracı kurumlara dönüştüler, Bu nedenlede Avrupadan dıştalandılar.

1910'lardaki teşkilatı mahsusa'dan Topal Osman'a, oradan Çatlı'ya Bucak'a ulaşan kirli gelenek hep sürdürüldü. Kürt hareketinin Kuzeyde '84 sonrasındaki tırmanışı, 91'den gelişen Güneydeki federe oluşumun ve enternasyonale olan Kürt ulusal sorunu ile paktlar arasında yaşanan soğuk savaşın son bulması sonucu çeşitli ülkelerde burjuva demokratik eğilimler güçlenirken, Kürt sorununun yakıcı yaşandığı ülkelerde bu mümkün olmadı. Ülke demokratikleşmeden sorunların çözülemeyeceğine inananan Kürt, Türk, Arap, Acem demorkasi güçleri kendi içinde ve komşularıyla demokrasi için birleşebilmeli daha fazla zaman geçirmeden yeni koşullara uygun strateji ve taktiklerini saptamalı ve hayata geçirmelidirler. Demokrasinin kurulması ve gövencesi de halk göçlerinin mücadelesi ve birliktenliğindedir.

TÜSİAD ve sermaye çevrelerinin Genel kurmay çıkışları karşısında kolaylıkla raporlarını ortada bırakıp terkedebilecek durumdadırlar. Kaldı ki çağımızda demokrasiyi geliştirmek sermayenin işi değil. O halen gericiliğin kaynağıdır. Şarta bağlı çıkarları için esnemeleri mücadeleye ne katar, nasıl yararlanabiliriz diye düşünebiliriz. Ancak aldanmamıza neden olacak aşırı iyimserlikler bizim için hüsran olur... Dikkat...

Komal'a ikinci baskın ve keyfi kapatma

İSTANBUL- Komal Yayınevi ikinci kez basıldı. Polislerce bürosu kapatılan yayınevi ile Stêrka Rizgarî yöneticileri, "komplo ve provokasyon ile karşı karşıya olduklarını" açıkladılar.

Yayınevi binasının 22 Ocak'ta basılması ve büroda bulunanarın gözaltına alınmasından sonra polis, 25 Ocak günü yayınevini yeniden bastı. Komal Yayınevi ile Stêrka Rizgarî dergisi yöneticilerince 28 Ocak günü yapılan yazılı açıklamada olay şöyle anlatıldı:

"Polisler, gözaltında bulunan arkadaşlarımızdan aldıkları büromuzun anahtarı ile kapıyı açarak içeriye girmiş, o sırada büroda bulunan bütün arkadaşlarımızı ölümle tehdit ederek zorla dışarıya çıkarmışlardır. Kendileri 1 saat içeride kaldıktan sonra bürodan ayrılmışlardır. Polislerin ikinci kez bürodan çıkışlarından sonra ne olup bittiiğini bilmemekteyiz. Polislerin, 'suç unsuru' teşkil edebilecek herhangi bir şeyi koyabileceklerinden kuşkulanmaktayız. Her türlü komplo ve provakasyon ile karşı karşıyayız."

Açıklamada, "DGM nöbetçi savcılığının keyfi uygulamaları ile büromuz kapatılmış durumdadır" denildikten sonra, konuyla ilgili olarak avukatlarının savcılığa vermiş oldukları suç duyuru dilekçesinin nöbetçi savcılık tarafından reddedildiği de bildirildi.

Yayınevinin İstanbul il temsilcisi Kadir Satık, Stêrka Rizgarî dergisinin eski Yazı İşleri Müdürü Mete Demirkol ve büro elemanı Molla Osman Yavuz'un halen gözaltında oldukları ve işkence gördükleri kaydedilen açıklamada, sözkonusu kişilerin durumundan endişe duydukları vurgulandı ve konuyla ilgili olarak Uluslararası Af Örgütü'nün "Acil Eylem Çağrısı" yaptığı bildirildi.

'Lümpenler de devrede'

Açıklamada ayrıca şu görüşlere yer verildi: "Büromuzun basılması ve arkadaşlarımızın işkenceye alınmalarında kimi kurumlarda yuvalanmış bazı tekkeci lümpen unsurların dergi ve yayınevimize karşı sömürgecilerle birlikte yürüttükleri saldırı kampanyasının, ihbar ve hedef göstermelerinin rol oynadığını; konuyla ilgili ayrıntılı açıklamaları araştırmalarımız sonuçlandığında kamuoyuna yayınlayacağımızı da duyuruyoruz."

Yeni tanık: *Göktepe'yi dövenleri gördüm*

İSTANBUL- Metin Göktepe'nin polisce gözaltına alındıktan sonra dövülerek öldürülmesi olayında yeni bir tanık ortaya çıktı.

Enver Bök, olay günü kendisinin de gözaltına alındığını ifade ederek, spor salonundan ayrılırken Göktepe'nin bir grup polisce dövüldüğünü gördüğünü, polisleri teşhis edebileceğini söyledi.

Göktepe'nin avukatları ve ailesinin geçtiğimiz hafta mahkeme seyrindeki hukuksuzlukları anlatmak için yaptıkları basın açıklaması esnasında ortaya çıkan Bök, sebzecilik yaptığını belirtti.

Bök, olaya tanık olduğunu, korktuğu için bugüne kadar sessiz kaldığını, Göktepe'nin annesini görünce konuşmaya karar verdiğini belirterek, şunları söyledi:

"Cenazeler için ben de mezarlığa gidiyordum. Göktepe Alibeyköy'de polis tarafından otobüse bindirilerek stada götürüldü. Oradakiler polisce dövülüyor, paraları alınıyordu. Ben, iki saat kadar bekletildikten sonra, mahalleden tanıdığım bir polis sayesinde dışarı çıktım. Stattan dışarı çıkarken, Metin Göktepe'nin dört-beş tane polisce dövüldüğünü gördüm. İçlerinden biri, uzun boylu ince yapılı ve sarışın olanı daha çok dövüyordu. Onu görsem tanıyabilirim. Sonra, onu sahanın öbür tarafına doğru götürdüler. Ben dışarı çıktım, eve gittim. Daha sonrasından haberim yok. Televizyon ve gazetelerden Metin Göktepe'nin öldürüldüğünü duydum. Korktuğum için bugüne kadar sessiz kaldım. Ama adliye önünde Metin Göktepe'nin annesini görünce, vicdanımı rahatlatmak için konuşmaya karar verdim. Adliyede beni yalancılıkla suçladılar. Şerefim üstüne yemin ederim ki, Metin Göktepe'yi o akşam gördüm ve polisi teşhis edebilirim."

Genç iş adamları: *Hayvancılık ölüyor*

HABER MERKEZİ- Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD), yanlış ve kısa vadeli politikaların hayvancılık sektörüne darbe vurduğunu ve bu durumun Türkiye'yi "canlı hayvan ithalatçısı" ülke konumuna getirdiğini açıkladı.

TÜGİAD'ın hazırladığı "Hayvancılık raporu"nda dünyanın en büyük hayvan varlıklarına sahip ülkelerden biri olarak bilinen Türkiye'nin yanlış tarım politikaları nedeniyle ithalatçı konumuna getirildiği bildirildi.

Raporda, 1993 yılında kasaplık ve besi sığırı ithalatının 130 bin baş olduğu, 1994 yılında bu rakamın ekonomik kriz nedeniyle bir miktar gerilediği belirtilirken, ithalattan alınan fonun düşürülmesiyle birlikte 1995 yılında kasap ve besi sığırı ithalatının 350 bin başa yükseldiği kaydedildi.

Canlı hayvan ihracatının ise 1995 yılında 132 milyon dolarla sınırlı kaldığı açıklanan raporda, hayvancılıkla ilgilenenerin diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de haksız rekabetten korunması için gerekli mekanizmaların bir an önce devreye sokulması gerektiği savunuldu.

Nüfusun yeterli ve sağlıklı beslenmesini sağlayacak tarımsal üretim yapısının oluşturulabilmesi amacıyla uzun dönemli politikaların oluşturması gerektiği vurgulanan raporda, hayvancılık alt sektörünün tarım sektörü içinde ve tarım sektörünün diğer alt sektörleriyle uyum içinde yeniden yapılanmasının zorunlu olduğu savunuldu.

Türkiye'de hayvancılık alt sektörünün 80'li ve 90'lı yıllarda yok oluş aşamasına geldiği belirtilen raporda, "bunların popülist politikaların uzantısı olduğu açıktır. Hayvancılık ürünlerinin ithalatına getirilen kolaylıkların yarattığı haksız rekabet, girdi maliyetlerini yükselten uygulamalar, rekabet gücü için gerekli sübvansiyonların sağlanmaması ve hayvancılıkla geçinen kesimin eğitimden yoksun olması, pek çok üreticinin alt sektörü terk etmesi sonucunu doğurmuştur" denildi.

Raporda hayvancılık ile ilgili faaliyetlerden alınacak vergi, gümrüklerde hayvancılık ve hayvansal ürünlerden kesilecek gümrük vergisi ve fon kesintileri ile yaratılacak diğer kaynaklardan AB'deki "Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu" benzeri bir fon oluşturulması gerektiği de savunuldu.

EN DÜŞÜK PARA SIRALAMASINDA İKİNCİ

TL dünyanın en değersiz paralarından

TÜRK LİRASI TÜM DÜNYANIN 'KUŞ KADAR HAFİF' PARALARI ARASINDA İKİNCİ...

HABER MERKEZİ- Türk Lirasının dünyanın en düşük ikinci parası haline geldiği belirlendi. İngiliz Financial Times gazetesinde önceki hafta yer alan yeni 5 milyonluk TL ile ilgili bir yorumda TL, dünyanın en düşük üçüncü parası ilan edilmişti. Ancak aradan geçen bir hafta içinde Lira, kötü para sıralamasında 3. sıradan ikinci sıraya yükseldi.

Yapılan araştırmaya göre dünyanın en düşük parası, Angola Kwanzası. Bir ABD doları karşılığı 210 bin Kwanza. TL, 110 bin liralık değeriyle ikinci sırada. Üçüncü sırada Zaire parası yer alıyor. 1 dolar 93 bin Zaireye karşılık geliyor. Milli para cinsinden en kötü dördüncü sıradaki ülke Gine Bissau Pezosu ve değeri 23 bin Peso civarında.

Pasific Exchange Rate firmasının dünyadaki 203 ülkeden günlük olarak derleyip yayınladığı uluslararası para değişim tablosunda, Lira, Kwanza ve Zaire'yi izleyen pek çok ülkenin, sıfırlarından kurtulmak için çalışma başlattığı öğrenildi.

Türkiye'de ise 5 sıfır atılması halinde ancak dolara yakın bir değere ulaşılabilecek.

Kürt aydınları legal alanda ulusal kimlik ile örgütlenilmesi yolundaki tasarımlara ilişkin görüşlerini anlatıyor

Tartışma devam ediyor

Geçtiğimiz sayıda açtığımız 'ulusal kimlikli yeni bir legal oluşum' dosyası devam ediyor. Bu sayımızda Sorbounn Üniversitesi Öğretim Görevlisi Araştırmacı Yazar Hasan Yıldız'ın konuyla ilgili düşüncelerini aktarıyoruz.

BUNLARI SORDUK

● "Kürtler'in legal alanda ulusal kimlikleriyle örgütlenmesi gerektiği" yolundaki düşünce ve tasarımlara ilişkin değerlendirmeleriniz nelerdir? ● Benzer düşünceyi paylaşıyor ya da ilgili iseniz; sizce bu, nasıl bir örgüt modeli olmalıdır? ● Bu model hangi zemin veya zeminlere dayanmalı ve işlevi ne olmalıdır?

● Raman û nîrxandina we ya li ser nêrîna "Divê Kurd di warê legal de bi nasnama xwe ya netewî rêxistinên xwe ava bikin" çi ye?

● Heke hûn xwedî nêrînek dirûvdar in û têkildarî vê yekê ne; li gor we, divê modelê vê rêxistinê çi be? ● Divê ev model li ser kîjan bingehê û bingehan bê danîn û likariya wê çi be?

Hasan YILDIZ *Yasallığın neresindeyiz?*

Nûroj sayfalarında birkaç haftadır devam eden tartışmaları ilgiyle izliyorum. MED-KOM toplantısıyla başlayan ve giderek ufkunu geenişleten bu tartışmaların kapımıza gelip dayanan toplumsal bir ihtiyaç doğurduğu şüpheseizdir. Şimdi bu ihtiyaca siyasi alanda yanıt vermek gerekecektir. Ne var ki tartışma çevrelerinde bu 'siyasilerin' yerlerini ve tavırlarını bulmak oldukça güç...

Türkiye'de Kürt sorununun üzerine ne kadar şiddet yöntemiyle gidilirse gidilsin, bir başka olgu kedisini bu 'şiddet'in mantığına ters düşürecek şekilde dayatmaktadır. Silahların ve bombaların sağırlaştırıcı etkisinden silkinerek, üzerinde yayılan terör korkusunu aşmaya çalışan Kürt toplumuda artık kendisini siyasi planda ifade etmek istiyor.

1990 yılından beri Güney'de mevcut uluslararası olumlu koşullara rağmen, buradaki siyasal partilerin kendilerini çeevreleyen devletlerin komplolarıyla sorunu içinden çıkılmaz hale getirmeleriyle önemli bir beklenti boşa çıktı. Şimdi Güney'de KDP ve YNK Kürt halkına ait olan topraklar üzerinde 'parti sınırı' çizmeye çalışıyorlar. Yaşanan olumsuzluk gözleri bir kez daha Kuzey'e çeevirdi. Ancak bu parçada yaşanan olumsuzluklar toplumsal karekter almış, yasal yapılanmalara henüz açık değildi.

HADEP ve DBP'nin yanısıra Şerafettin Elçi'nin öncülüğünde kurulan DKP yasal planda yerini aldı. DKP için olur olmadık bir çok önyargılar ileri sürülürse de bu partinin yakınlaşabileceği bugün için oldukça suskun olan toplum kesimlerini dinamik bir güç haline getirebileceğini görmek gerekir. Siyasal partiler toplumun belirli katmanlarını bünyelerinde barındırmaları bakımından bu partiye de önemli görevler düştüğü kanısındayım. DKP'nin bünyesine toplayıp Kürt sorununun çözümünde bir taraf olarak siyasallaştıracağı sosyal katmanlara bir başka siyasi yapının yaklaşabileceğini tahmin edemiyorum. Bu tür yaklaşımlara bir çok siyasi ve sosyolojik neden engeldir. O halde bu partiyi dışlamak değil ulusal sorunun çözümünde taraf olacaklar arasında görmek ve onları cesaretlendirmek gerekir. Tüm toplumsal tabakalarıyla modern tarzda örgütlenmiş bir ulus olarak siyasal planda yer aldığında her şey de buna göre düzen almış olacaktır. İşte o zaman Türkiye'de taşları istedikleri gibi oynayan ve Kürt sorununa hiçbir olumlu yaklaşım getirmeyen 'Şahinler' inlerine çekilmek ve iğrenç Susurluk anılarıyla yaşamak zorunda kalacaklardır.

Bütün bunlar içinde biz neredeyiz? Tartışmaları ne derece somutluyoruz? HADEP,DBP ve DKP'den sonra yeni bir olusuma gerek ve ihtiyaç var mı? Varsa bu ihtiyaç nereden doğuyor ve bu nasıl karşılanmalı?

Kürdistan'da toplumun demokratik örgütlenmesi için plütarist yapı temel bir prensip sorunudur. Batı toplumlarıyla ilişkileri yakın olması bakımından bunun aynı zamanda modern dünya ile bir köprü vazifesi gördüğü söylenebilir. Bunun siyasal planda en uygun tarzda oynanması halinde ise kazanan halkımız olacaktır.

İşte MED-KOM toplantısında ortaya çıkan görüşler ulusal sorunda yaşanan 'açlığın' kendisidir. Hala bir yerlerde eksikliği hissedilen yapılara kavuşma arzusudur.Bu arzunun gerçekleşmesinde bugün varolan siyasi yapılanmalardan ayrı bir partinin oluşturulması görüşünde ise biraz daha dikkatli davranmak zorunda kalacağı. Çünkü 'İllaki Kürt Kimlikli' bir partinin kurulması bazı duyumları hoşnut etse bile işlev olarak köklü bir sonuç almaktan uzak olacaktır.

Oysa biz neyi oynadığımızı iyi bilmek zorundayız; Bu sahada yer mi almak istiyoruz yoksa bir gösteri mi yapmaya çalışıyoruz.? Oyun oynamaya zamanımız yok... Şüphesiz ki yer almaya çalışıyoruz. Ve yer alarak sorunun muhatabı durumuna gelmek istiyoruz. O halde buna uygun davranış ve eylem gereklidir.

Tartışmalar içinde yer alan DBP başkanı sayın Refik Karakoç'un 'Ulusal kimlik yeni bir parti yerine ulusal demokrasi güçleri birleşmelidir' diye açıkladığı görüşleri olumlu bulmakla birlikte yetersiz görmekteyim.

Sorun üzerinde daha fazla düşünerek konuşmak gerekmektedir. Çünkü ulusal sorunun legal planda ele alınış tarzında DBP ile söz konusu ettiği çevreler arasında uzaktan işbirliği yerine bizzat o yapı içinde ortaklık mümkündür. Üstelik gelenek ve sosyal yapı olarak tarihsel dersler aldığımız aynı mirasların sahipleriyiz. Kutuplar farklı da olsa bu ortaklık artık tarihe yazılmıştır ve bundan kimsenin kurtulması mümkün değildir. O halde yapılanmalar kesin olarak ayrılmadan birlikte hareket etmenin koşulu aranmalı ve ortaknoktalar bulunmalıdır.

Şimdi aceleyle atılan bir adım yarın ayrı kalmanın taşlaşmış mantığı haline gelebilir. Politik kültür olarak geri dönme alışkanlağına ve cesaretine sahip olmadığımızdan açılan yanlışta devam etme başlıbaşına bir tavır haline gelebilir.

Türkiye'de ulusal sorunun çözümü açısından bu birlik kaçınılmaz görünmektedir.

Buna yanıt ise ancak yine bu sahada, bu anlayışla örgütlenmeden geçmektedir. Belki de uzun yıllardır açılması düşünülen 'ikinci cephe' gerçek anlamıyla böyle kurulacaktır.

"Tohumdan ağaca sıçrama olmaz"

Ali.F.IŞIK

Aslında buğün Aşk'ı yazmak istiyordum. Bir gece ve uzun düşün akşam üstü arsızlığında, baştan çıkartılmış o ayartıcı çekiciliğine, yumuşakça ruhumu teslim etek istiyordum. Beyaz sevmelerin öğle sonrasında, delik deşik bedenlere, sarı bir yağmur olmayı düşleyerek, aralıksız hiç bitmeyen bir masalın kenarından yağmak istiyordum.

Ama bize aşk yasak! Aşk'ı şimdilik erteliyorum..

TÜSİAD raporunu yayınladı. Susurluk olanca ağırlığı ile gündemi belirlemeye devam ediyor. İnsan haklarının ihlali ile dünyanın ilgi merkezi olan Türkiye, bu duruma uyuşturucu üretiminin ve ticaretinin merkezi olma suçlaması ile "izlenme" oranlarını artırdı. Artan dış baskı iç dengeleri sarsmaya aday gibi görünüyor. Kısaca görünen fotoğraf bu.

Peki biz Kürtler bütün bu olup biten hadiselerin neresindeyiz. Olup bitenler, ne kadır ile bize yeni koşullar sunuyor? Ya da biz ne kadırını kendi geleceğimiz için kullanma çabası içindeyiz. Dünyanın Türkiye'ye ilişkin uyuşturucu suçlaması, Kürtleri dışta tutarak, "bunlar işin içinde değil" "Kürtler temiz" anlamına geliyor mu? Kürtleri akladıklarından emin olabilir miyiz? Ben hiç iyimser değilim. Oysa bu yeni konsektör, bize yeni ve şimdiye kadar tanıdık olmadığımız bir itibar kazandırmalıydı. Çağdaş dünyanın kabule yanaşmadığı, bir dizi meselede olduğu gibi maalesef uyuşturucu vakasında da yine ilginç bir suç ortaklığı içinde olduk. Ve öyla sanıyor ki, uzun bir süre Türklerle birlikte bu kara lekeyi bir "yük" gibi omuzlarımızda taşımak zorunda kalacağız. Zaten başka türlü düşünmek, başka beklentiler içinde olmak ahmakça bir safdillik olur.

"Tohumdan ağaca sıçrama olmaz" kendi doğal evrimi içinde, ama kararlıca, evlerimizin önünü sabırla temizleeye devam etmeliyiz. TÜSİAD'ın raporunu tartışmalı, Kürtlerle ilgili bölümlerini uygulanabilir önermelerle desteklemeliyiz. Susurluk bir büyük siyasal fırsat; öyle inanıyorum, devlet çözüldü çözülecek. Çözülme sonrası ortaya çıkan büyük gedik nasıl ve nelerle doldurulacak. Bu dolgunun içinde Kürtler olacak mı? Bu durumu bizim hazırlıklarımız belirleyecek, bütün bunlara biz karar vereceğiz.

Politik gündemle irtibatlanmak için Kürtler ne tür bir siyasal eksene işaret etmelidirler. Bana kalırsa bu yeni bir temel politik "birim" saptanmasından başka bir şey olamaz. Peki nedin bu temel politik "birim"? Yerel otonomi veya Kürt kimliğinin tanınmasını esas alan, güçlendirilmiş, kendine özgü yerel idari yapılanmalar olarak tasarlanabilecek, ademi merkeziyetçi bir erk'tir. Bunun koşulları var mı? Elbette vardır. Dünyanın resmen, Türkiye'nin ise zımmen kabul ettiği, bu meşru kamusal alanın iki dayanağı var. İlki insan haklar boyutu, ikincisi kültürel haklardır. Sorunu karmaşık hale getirme çabasından uzak durmalıyız. Dünya "Terörle mücadele ayrı, Kürt sorunu ayrı şeydir" demiyor mu? Hatta Türkiye Cumhuriyetine; "biz terörle mücadelenizi anlıyoruz. Bunu anlayışla karşılıyoruz. Ama Kürt sorunu da çözün" bunu her zaman ifade etmiyorlar mı? Türkiye'nin resmi çevreleri, her fırsatta "bölge halkını" PKK'dan ayırdıklarını, sorunu ayrıca Güneydoğu Anadolu sorunu olarak gördüklerini beyan etmiyorlar mı? Bütün bunlardan anlaşılması gereken nedir? Ben kendi hesabıma Türkiye'nin demokratikleşme çabalarına paralel, onu etkileyen ve ondan etkilenen bir ademi merkeziyetçi eksen oluşturmamız gerektiğini anlıyorum.

Politik yaşamın özgürleştirilmesi koşulu ile politikanın kamusal alanda varolan bütün yasakların kaldırılması, Kürtler için en "geri" sayılabilecek yönetim biçimine bile onay vermem, benim açımdan ahlaki bir sorun olmaktan çıkacaktır.

HADEP Başbakanlığı mahkemeye verdi

HADEP Genel başkan yardımcısı Sedat Yurtdaş,18 Aralık 1996 tarihli bir gazetede yer alan ve Genelkurmay tarafından " Bakanlıklararası Takip ve Yönlendirme Kurulul"na sunulmak üzere hazırlanan rapor nedeniyle, Başbakanlık alyhinde kamu davası açacaklarını bildirdi. Yurtdaş, raporla HADEP üzerinde baskı kurulduğnu ve "yargısız infaz" yapıldığını söyledi.

Yurtdaş, dün düzenlediği basın toplantısında, partilerinin tüm yasal şartlar yerine getirilerek kurulduğunu ve anayasanın 68/2. maddesinde yer alan "Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" cümlesine uygun olarak anayasal güvenceye sahip olması gerektiğini bilirdi. Yurtdaş. 18 Aralık 1996 tarihli Milliyet gazetesinde yer alan haberde, Genelkurmay tarafnıdan hazırlanan ve bakanlara dağıtıldıktan sonra geriye toplanan raporda HADEP'in için, "PKK'nin asker bulma teşkilatı, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı yaptığı" suçlamalarının yer aldığını belirtti. Aynı raporda "HADEP'in faaliyetlerinin pasifize edilmesi, üzerinde sivil toplum, devlet ve üniversiteler vasıtasıyla ve medya aracılığıyla açık örtülü ve devanlı baskının her türlü yolla kurulması gerekmektedir" yargısının du bulunduğunu savunan Yurtdaş, partisinin savunması alınmadan mahkûm edildiğini kaydetti. Bu raporla, partinin çeşitli organlarında görevli çalışanları ve sıradan üyelerinin suçlamalarıyla yüz yüze bırakıldığını dile getiren Yurtdaş. "Bu nedenle Başbakanlık aleyhinde kamu davası açılması için yargı yoluna başvuruda bulunuyoruz" dedi. Yurtdaş, Başbakan ve diğer parti yöneticilerine de konuyla ilgili düşüncelerini açıklama çağırısı nda bulundu.

Dava dilekçesi Başsavcılığa verildi

Avukat Mehmet Nuri Özmen, dün Ankara Cumhuriyet Başsavılığı'na yaptığı başvuruda, Başbakanlık'ın TCK'nın 179 ve 480. maddesine muhalefet ettiğini ve bu nedenle Başbakanlık hakkında kamu davası açılması gerektiğini belirtti. Savcılığa yapılan başvuruda, raporda, HADEP'e yönelik iddialara yer verilerek, şöyle denildi. "Bu raporda önlemler adı altında yer alan ifadelere, basına yansımış olduğu üzere HADEP çeşikli kurum ve organlar vasıta kılınarak hedef haline getirilmiştir. Bu durum Anayasa'nın temel prensipleriyle birlikte TCK'nın 179 ve 480. maddeleri anlamında suç teşkil etmektedir.

Bu nedenle ilgililer hakkında gerekli kovuşturmanın yapılarak haklarında kamu davası açılmasını, talep ediyorum."

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Sedat Yurtdaş

Af örgütünden Türkiye'ye protesto

BERLİN- Uluslararası Af Örgütü (AI), başta Türkiye olmak üzere insan haklarının ihlal edildiği ülkeleri protesto etmek için 1 Şubat'ta Almanya'nın tüm kentlerinde eylemler düzenleyeceklerini belirttiler.

AI Berlin Şubesi tarafından yapılan açıklamada, 146 ülkede insan haklarının yoğun şekilde ihlal edildiğini kaydederek bu ülkelerin üçte birinde polis merkezlerinde ve cezaevlerinde işkence yapıldığının tesbit edildiği bildirildi. Türkiye'deki insan hakları ihlallerini yakından izlediklerini ifade eden AI yetkilileri, Türkiye'de çocuklara da işkence yapıldığına dikkat çekerek, Türkiye hakkında başlattıkları kampanyanın devam ettiğini kaydettiler. AI yetkilileri, Almanya'nın tüm kentlerinde düzenlenecek eylemlerde, Türkiye ve diğer ülkelerdeki hak ihlalleri konusunda bilgi verileceğini bildirdiler.

AI Yüksekokul Grubu da Türkiye konulu bir dizi insan hakları etkinliği düzenleyeceğini açıkladı. Tümü Berlin'de düzenlenecek olan bu etkinliklerden ilki, "Türkiye'de savaş karşıtı olmak" adı altında 3 Şubat pazartesi günü saat 19.30'da gerçekleştirilecek. Bu etkinlik dizisinin 5 Şubat'ta yapılacak olan ikinci bölümünde ise, "Parçalanmış Adalet: Türk hukuk sistemi ve insan hakları ihlalleri" konusu işlenecek.

A N M A

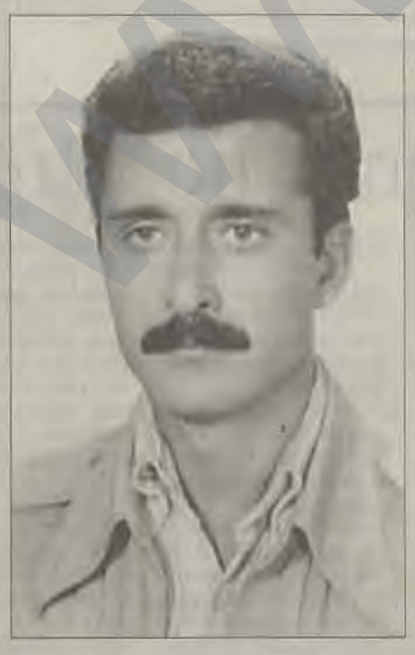

Necmettin BÜYÜKKAYA

Halkımızın Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyalizm mücadelesinin yılmaz savaşçısı ve Diyarbakır zindan direnişinin sembolü **Necmettin BÜYÜKKAYA**'yı katledilişinin 13. yılında saygıyla anıyoruz.

Vahit ABA, Mehmet SANRI,
Yakup KARADEMİR, Metin ÖZBAY, Ahmet ÖNAL,
Cemal ÖZÇELİK, Ali Rıza GEZİCİ,
Kemal ARTUÇ, Mustafa DORAN, Şerif KARAKURT,
Kasım ERGÜN, Mesude SANRI, Soner UYURDAĞ,
Yakup TEKİN, Kamil KURT ve Mahide MUTLU

İLAN

Necmettin BÜYÜKKAYA

" Kirvem anan öle" diyen yiğit. Sen her zaman yaşamımızın bir parçasısın, direniş azmin ve mücadelen yürüyenlerin yolunu aydınlatacaktır.

Dr. Rıfat YÜKSEKKAYA

GUETEMALA
BİR BARIŞ SÜRECİ DENEYİMİ

Silahlar sustu, mücadele açık politik alana kaydı

Aralık ayı sonunda gerilla liderleri, sivil ve askeri hükümet yetkilileri ve Butros Gali'nin imzaladığı bir anlaşma ile Guetemala hükümeti ve Guetemala Ulusal Devrim Birliği (URNG) çatısı altında toplanmış olan gerillalar arasındaki sıcak savaş durumu sona erdi. Fakat savaşa yol açan keskin sosyal çelişkiler ve sorunlar devam ediyor.

Gerilla komutanı Daniel Ruiz, silahlı mücadeleden politik mücadeleye geçmekten kormadıklarını belirtiyor. "Hiç bir zaman için savaşa aşık değildik. Savaş sadece politik hedeflere ulaşmak için bir araçtı ve o amaçlara eriştiğimizi düşünüyoruz" diyen Ruiz, "devrimci mücadele barış anlaşmaları ile sona ermiyor" şeklinde konuşuyor.

Anlaşmanın hükümet için bir başka önemli yanı daha bulunuyor: Anlaşmaların yürürlüğe konması için çeşitli ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan milyonlarca dolarlık yardımın Guetemala'ya akması bekleniyor. Ülkedeki çeşitli sivil örgütler ise yardımın sadece hükümet kontrolüne bırakılmasına karşı çıkıyorlar.

Barış sürecinin en tartışmalı kısmını 18 Aralık'ta çıkartılan af kanunu oluşturuyor. Kanuna göre, savaş sırasında gerilla ve hükümet kuvvetleri tarafından işlenen suçlar af ediliyor. Devlet güçlerinin cinayetlerinin affedilmesi, tepki yaratıyor. Yani Guetemala'da da insan hakları ihlalcilerinin cezalandırılması olasılığı çok yüksek gözükmüyor.

Emperyalizm şu anda halkın global tekelci kapitalin egemenliğinden kurtulduğu ikinci bir Küba tehlikesinden uzakta. Barış sürecinin ardında bu rahatlık da var. Ama Washington hiç birşeyi şansa bırakmamaya kararlı. ABD Guetemala'da büyük bir askeri güç bulundurmaya devam ediyor ve Guetemala ordusunu yeni silahlarla donatıyor.

Mehmet BAYRAM

29 Aralık'ta gerilla liderleri, sivil ve askeri hükümet yetkilileri ve döneminin sonuna yaklaşan BM Genel Sekreteri Butros Gali'nin imzaladığı geniş kapsamlı bir anlaşma ile Guetemala hükümeti ve Guetemala Ulusal Devrim Birliği (URNG) çatısı altında toplanmış olan gerilla grupları arasındaki sıcak savaş durumu sona erdi. 1994 yılından bu yana yürütülen barış sürecinde arabuluculuk görevini üstlenen Birleşmiş Milletler ise, yürürlüğe konan barış anlaşmalarına tarafların uyduğunu doğrulamaktan sorumlu olacak. Fakat 36 yıldır savaşa yol açan keskin sosyal çelişkiler ve aşırı sömürü düzeni bir değişikliğe uğramadan devam ediyor.

İmzalanan 'Sağlam ve Uzun Süreli Barış Uzlaşması', Dışişleri Bakanı Eduardo tarafından Ulusal Meclis binasının kalın duvarları ardında ve yoğun polis korumasında dışardaki basın mensuplarına ve halk kitlesine hoparlör aracılığıyla duyuruldu. Anlaşma, neredeyse on senedir devam eden barış görüşmelerinin sonucunu özetliyor ve hükümet ile URNG arasında varılan bütün anlaşmaları yürürlüğe koyuyor.

Uzlaşma Belgesi'ni kısaca özetlersek, şöyle; "Barış anlaşmaları halkın isteklerinin belgesidir; hükümet insan haklarına saygı göstermek ve korumak ile yükümlüdür; hükümet, yerlerinden edilen halkın geri dönüşünü ve yerleştirilmesini sağlıyacaktır; Guetemala halkının savaş sırasında işlenen insan hakları ihlallerini öğrenmeye hakkı vardır; yerli halkın hakları ve kimliği mutlaka tanınmalıdır; sosyal ekonomik kalkınma halkın katılımı ile olmalıdır."

Uzlaşma metninin yanında, hükümet ve URNG temsilcileri barış anlaşmalarının yürürlüğe konması üzerinde bir takvim üzerinde de anlaştılar. Takvime göre, 15 Nisan 1997 tarihine kadar URNG gerillalarının silahsızlandırılması tamamlanacak. Barış anlaşmalarının geri kalan maddelerinin ise 1998 yılından başlayarak, en geç 2000 yılına kadar yürürlüğe konması gerekiyor.

Anlaşmanın imzalanması arifesinde sürgünde bulunan URNG'nin 4 lideri Jorge Rosal Melendez, Carlos Gonzalez, Pablo Monsanto ve Rolando Moran, yıllar sonra ilk defa başkente geri döndüklerinde kendilerini URNG bayrakları ile donatılmış büyük bir kalabalık ile karşıladı.

Kısa bir süre önce gerillaya destek gösterme kesin ölüm anlamına gelmekteydi. Savaş döneminde devlet güçleri tarafından bir kaç yüz bin kişi, bu "suç" yüzünden öldürüldü veya "kaybedildi". Ordunun yürüttüğü bu katliamların çoğu ise gayet tabii ki devrim mücadelesinin belkemiğini oluşturan yerli halka yöneltilmişti.

Bu kirli savaşta 400'den fazla Maya köyü, ABD tarafından silahlandırılan ve eğitilen Guetemala ordusu tarafından haritadan silindi.

Sorunlu af kanunu

Barış Sürecinin en tartışmalı kısmını 18 Aralık'ta çıkartılan af kanunu oluşturuyor. Kongre tarafından kabul edilen kanuna göre, yaşanan sivil savaş sırasında gerilla ve hükümet kuvvetleri tarafından işlenen suçlar af ediliyor.

Çıkartılan kanunda URNG tarafından işlenen politik veya ilgili sıradan suçlardan hangilerinin af edileceğini açıklayan bir madde bulunuyor. Ama af kanunu gerilla ile mücadele eden devlet güçlerinin affedilmesini de içeriyor. Bu maddeye göre, gerillalar tarafından işlenen politik veya ilgili suçları "engellemek, bastırmak veya cezalandırmak" için "suç işlenmesini sağlayan veya işlenen suçları gizli tutan" resmi görevliler de af kapsamında bulunuyor.

Bu tartışmalı kanunu geçirmek için Kongre, kapılarını kapamak ve göstericilerin içeriye girmelerini engellemek zorunda kaldı.

Hem ulusal ve hem de uluslararası insan hakları örgütleri, af kanununun bu haline karşı çıkıyorlar. 14 Aralık'ta düzenlenen bir basın toplantısında 'Suçluların Korunmasına Karşı Birlik' sözcüsü Miguel Angel Albizures, güvenlik kuvvetlerinin af kapsamına alınmasının "yargısız infazların, kayıpların ve katliamların yasal metodlar olarak görüldüğü" anlamına geldiğini söyledi. Albizures'e göre af kanunu 1994 Mart'ında imzalanan ve "hükümet insan hakları ihlallerinden sorumlu olanların cezalandırılmasını engelleyecek yasal veya diğer girişimleri desteklemekten kaçınacaktır" maddesini içeren 'Global İnsan Hakları Anlaşması'nı ihlal ediyor. Çıkan tepki üzerine af kanununa getirilen bir ek ile "soykırım, işkence ve kayıp olayları" af kapsamı dışına çıkartılmasına rağmen, muhalefet liderleri "yargısız infazları ve kanunsuz tutuklamaları" af kapsamı dışına çıkartmayı başaramadılar. Kanunun kötü yazılmış olması da ileride bir çok yorum sorununa yol açabilecek. Ama daha önemlisi, mahkemeler asker kontrolünde kaldığı sürece af prensiplerinin hayata geçirilmesi çok zor olacak. 1994 yılında yürürlüğe giren 'Global İnsan Hakları Anlaşması' bugüne kadar ordu tarafından bir çok defa ihlal edildi. 1996 Ekim'inden bu yana CONIC (Ulusal Tarım İşçileri ve Yerli Halklar Koalisyonu) üyesi iki yerli halk lideri, yerli halkın haklarını savunan 'Defensiora Maya' üyesi 3 kişi, bir gazeteci ve bir sendika lideri yargısız infaz sonucu öldürüldü. Olaylardan birisini araştırmakla görevli savcı ise canını kurtarmak için yurtdışına kaçmak zorunda kaldı.

Diğer ülkelerde çıkan af kanunlarının akibeti de fazla umut vermiyor. Arjantin'de af kapsamı dışında bırakılan bazı askeri liderler, mahkeme önüne çıkartıldıysalar da, ceza safhasına gelindiğinde bir darbenin yaklaşmakta olduğunun belirtilerinin ortaya çıkması ile Başkan herkesi kapsayan bir af kararnamesi çıkartmak zorunda kaldı. Aynı şekilde El Salvador'da da ilk başta af dışında bırakılanlar sonradan af kapsamına alındı. Bu durumda Guetemala'da insan haklarını ihlal edenlerin cezalandırılması olasılığı çok yüksek gözükmüyor. Zaten daha 'Uzlaşma Belgesi'nin mürekkebi kurumadan 6 Ocak'ta; antropolojist Myrna Mack'in ölümünden sorumlu 3 subay, aleyhlerinde yürütülen davaların düşürülmesi talebi ile mahkemeye başvurdular. Subaylara göre, işledikleri cinayetin politik içeriği, 18 Aralık'ta kabul edilen Ulusal Birleşme Kanunu ile kabul edilen affın kapsamına giriyor. 12'inci Yüksek Mahkeme subayların başvurularını incelemeyi kabul etti. Diğer güvenlik kuvvetleri mensupları da subaylarının izinden gitmeye kararlı gözüküyorlar. Cloletanango şehrinde bir azınlık hakları savunucusunu 1993 yılında öldürmekten yargılanan 10 'Sivil Savunma Devriyesi' (PAC) üyesinin avukatlığını üstlenen Julio Cintron Galvez, mahkemeye yaptığı başvuruda davaların düşmesini talep etti. Aynı şekilde Cintron Xaman'da 1995 yılında geri dönmeye çalışan 11 göçmenin katlinden sorumlu askerler için de af talebinde bulunacağını açıkladı.

Öte yandan, kanunun Kongre'den geçmesi için oy veren milletvekilleri ise bu davalardaki sanıkların boş hayaller peşinde koştuklarını ileri sürüyorlar. Milletvekili Ruben Morales, davalar ile ilgili olarak "bu kanuni bir hile. Çünkü bu davalar kanunun çerçevesi içinde yer almıyorlar. Ama kanuni bir hile olarak geçerli" dedi.

Gerilla liderlerinin anlaşma sonrası San Carlos Üniversitesi'nde yaptıkları toplantıdan bir görüntü.

Af peşinde koşan güvenlik görevlilerinin önünde başka engeller de bulunuyor. Eski gerilla lideri Danilo Rodriguez kanunun anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile 3 Ocak'ta Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulundu. Diğer örgütlerin de benzer başvurularda bulunmaları bekleniyor.

Af kanunu 12 Aralık'ta İspanya'nın başkenti Madrit'te URNG ve Guetemala hükümeti tarafından imzalanan ve URNG'nin yasallaşmasını içeren uzlaşma esas alınarak hazırlanmış. Anlaşmanın hemen başında yer alan bölümde, Guetemala halkının "yerli halka karşı ayrımcılığında içinde bulunduğu her türlü sosyo-ekonomik adaletsizlik ve kitlesel ve sosyal hakların sistematik olarak kısıtlanması durumunda" karşı koyma hakkının bulunduğu belirtiliyor.

Yasallaşma uzlaşması gerillanın "politik, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata onurlu ve güvenli ve kanunlarla garantilenmiş bir yapı içinde" girmesini sağlamak için çeşitli hükümler barındırıyor. Bu şartlar gerillalar ve destekçileri için mali yardım, eğitim programları, burslar, konut yardımı ve sağlık yardımı ile sağlanacak. Gerilla kaynaklarına göre 3095 savaşçı ve yaklaşık 4500 politik destekçi bu anlaşmadan yararlanacak. Bu uzlaşmanın hayata geçirilmesini sağlamak için Avrupa Birliği 105 milyon dolar yardımda bulunmayı taahhüt etmiş.

Yeni dönem için beklentiler

Direnişteki Peten Halkları (CPR-P) sözcüsü Celso Cuxil için URNG ve hükümet arasında imzalanan en önemli barış anlaşması, 'Silahlı Mücadele Yüzünden Yerlerinden Olan Halkların Geri Dönmesi' anlaşması. Bu anlaşma yerel halkların varolma hakkını tanıdığı gibi, toprak ve gelişmeleri için teknik destek vaadinde de bulunuyor. Fakat savaştan etkilenen bir çok Guetemalalı gibi Cuxil de hükümetin anlaşmalara ne kadar uymaya istekli olduğundan şüphe duyuyor. Cuxil, "mülteciler anlaşması imzalanalı iki seneden fazla bir vakit geçmesine rağmen, sadece küçük bir kısmını hayata geçirebilmek için bile büyük bir mücadele gerekti. Anlaşmaların tamamına uyacakları üzerinde ne garanti var?" diyor.

Barış anlaşmalarının en zayıf tarafı Cuxil'e göre, sosyo-ekonomik sorunlar ve toprak üzerindeki uzlaşma. Bu uzlaşma ile birtakım ilerlemeler elde edilmişse de sonuçta zengin ve fakir arasındaki farkın azaltılması üzerine bir hüküm bulunmuyor. "Hükümet özel sektörü daha çok fabrika açması ve bizlere iş sağlaması için teşvik edecekmiş. Ama sonunda hela hizmetçileri olacağız."

Herşeye rağmen Cuxil, anlaşmanın hayata geçirilmesinden Guetemala halkının sorumlu olduğunu söylüyor. Eğer halk bu konuda diretirse, anlaşmaların en azından bazı maddelerinin hayata geçirilmesi ümidi var. "Savaş zordu ama bir sonraki adım olan barışı kurmanın daha da zor olacağını düşünüyorum" diyor Cuxil.

'Guetemala Yerli Kadınlar Organizasyonları Koalisyonu' sözcüsü Justina Tzoc da anlaşmalarda kadın sorunu üzerinde çok az söz edilmesine rağmen, savaş sonrasında kadın örgütlerinin halkın genel kazanımlarını kullanarak ve daha da geliştirerek, etkinliklerini artırmayı planladıklarını söyledi. Tzoc bu anlaşma ile genel stratejilerinin değişmeyeceğini, ama yılların ürününü daha da geliştirme olanağı kazandıklarını belirtiyor. 'Ulusal Tarım İşçileri ve Yerli Halklar Koalisyonu' (CONIC) sözcüsü Juan Tiney ise anlaşmaların hedef aldığı politik, sosyal ve ekonomik sorunların çok karışık olduğuna dikkat çekerek, "barış anlaşmaları ancak minimum anlaşmalardır ve bütün problemleri çözmeyecektir. Bu yüzden biz, toplumumuzun yaşadığı sorunları çözmeye başlamak için bu anlaşmaların en büyük düzeyde kullanılması gerektiğini savunuyoruz" dedi.

Tiney, bütün anlaşmaların son derece önemli olmakla beraber, CONIC olarak 'Yerli Halklar Uzlaşması' ile sosyo-ekonomik sorunlar ve toprak üzerindeki uzlaşmaya ağırlık vereceklerini söyledi.

Ama Tiney de ötekiler gibi anlaşmaların hayata geçirilmesinin zor olduğunu ve ülkedeki bazı grupların üzerinde anlaşılan değişiklikleri engellemek için ellerinden gelenleri yapacaklarını söylüyor. "Toprak ağaları, sanayiciler, ülke ekonomisini kontrol eden bütün zenginler, bu çözümler ve kabul edilen değişiklikleri benimsemiyorlar. Hepsi de nasıl elde edildiğini gözardı ederek, özel mülklerine saygı göstermemizi istiyorlar."

Başkan Alvaro Arzu Irigoyen ise imzalanan barış anlaşması ile ülke içinde olduğu kadar ülke dışında da puan topladı. Yurtdışında gördüğü desteğe karşılık olarak 29 Aralık'taki barış anlaşması köşesinde onur köşesini uluslararası topluluğa ayırırken, diğer ülkelerin verdiği desteğin önemine defalarca dikkat çekti.

Başkan Arzu ayrıca görüşmeler sırasında URNG'nin "olgun tutumunu" överken, barış anlaşmalarının arkasında ülkedeki en tutucu kesimlerinin desteğinin bulunduğunu da ileri sürüyor. Arzu, "barış süreci içinde ilerleyişimiz sırasında işverenlerden ve ordudan muhalefet geleceğini düşünüyordum. Ama tam tersini gördük. Ordu ve iş çevrelerinden sadece ve sadece destek gördük" diyor.

Başkan Arzu'ya göre anlaşmalara muhalefet, hiç beklemedikleri bir taraftan geldi: "Ülkedeki şiddete karşı çıkan gruplar, insan hakları örgütleri, bazı sivil örgütler; bu kuruluşların tam desteklerini, sempatilerini beklerdik. Oysa esas direniş buradan geldi. Ama yine de bu sorunların üstesinden kolayca gelebildik."

URNG gerilla komutanı Daniel Ruiz ise silahlı mücadeleden politik mücadeleye geçmekten kormadıklarını belirtiyor. "Hiç bir zaman için savaşa aşık değildik. Savaş sadece politik hedeflere ulaşmak için bir araçtı ve o amaçlara eriştiğimizi düşünüyoruz. Şimdi ise öteki politik amaçlarımıza ulaşmak ve ulusal hayata katılabilmek için bir politik parti oluşturuyoruz"

"Bizim yaptığımız bir strateji değişikliği. Devrimci mücadele barış anlaşmaları ile sona ermiyor. Onun yerine değişik cephelerde savaşmaya devam edeceğiz"

Ruiz yeni barış sürecinin zayıf olduğunu ve güçlenmesi için zamana gerek olduğunu söylüyor. "Her başlangıç bir çocuğun yürümeye başlaması gibidir. Hassas ve zayıftır, herşey düşmesine sebep olabilir. Ama inanıyorum ki eğer birlikte umutla, heyecanla çalışırsak küçük yaratığımızı yürütebiliriz. Ama kendi başına yapamaz; hem bizden hem de uluslararası kamuoyundan destek gerekiyor."

'Barış dolarları' akmaya başlıyor

İmzalanan anlaşmanın Başkan Arzu açısından bir başka önemli yanı daha bulunuyor: Anlaşmaların yürürlüğe konması için çeşitli ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan milyonlarca dolarlık yardımın Guetemala'ya akması bekleniyor. Ülkedeki çeşitli sivil örgütler ise yardımın sadece hükümet kontrolüne bırakılmasına karşı çıkıyorlar. 'Sivil Sektörler Meclisi' (ASC) üyeleri barış süreci için kullanılacak bütün fonların kullanımını inceleyecek geniş katılımlı bir danışma konseyinin kurulmasını istiyorlar.

20 Ocak'ta Başkan Arzu Brüksel'de Dünya Bankası ve diğer uluslararası mali kuruluşların oluşturduğu "Danışma Grubu" ile görüşmelerde bulundu. Başkan ile birlikte bulunan ekonomik kabine, grup ile 1.4 milyar dolarlık bir borç anlaşması imzalamayı umut ediyor. Siglo Veintiuna gazetesine göre, hükümet barış anlaşmalarının yürürlüğe konması için 2.6 milyar dolarlık bir fatura çıkarttı. Guetemala hükümeti bu faturanın yüzde 30'unu üstlenmeyi kabul etmekle beraber, geri kalan yüzde 70'lik kısmının diğer ülkeler ve uluslararası mali kuruluşlar tarafından sağlanmasını istiyor.

Guetemala'ya yapılacak olan uluslararası yardımın ilk paketi Ocağın ikinci haftasında Inter-Amerikan Kalkınma Bankası (IDB) ile imzalanan bir anlaşma ile yürürlüğe girdi. IDB başkanı Enrique Iglesias'ın onayladığı 42.3 milyon dolar 'Sosyal Yatırım Fonu'na aktarılacak ve öncelikle sağlık, konut ve öğretim hizmetleri için kullanılacak. Iglesias ayrıca gelecek iki sene içinde 500 milyon dolarlık bir kaynak yaratılacağını da taahüt etti.

Norveç hükümeti de 3 Ocak'ta BM Kalkınma Programı ile imzaladığı bir anlaşma ile 3.6 milyon sağlıyor. 7 Ocak'ta Guetemala Dışişleri Bakanı ABD'nin aynı amaç için 13 milyon dolar sağlıyacağını açıkladı.

Herşey CIA ile başladı

Anlaşmalarda sözü hiç edilmeyen bir konu ise Guetemala'nın çalkantılı geçmişinde ABD'nin oynadığı rol. Guetemala'nın yıllarca bir askeri idarenin baskısı altında yaşamasının 1954 yılında Başkan Jacobo Arbenz'in CIA'nın organize ettiği bir darbe ile devrilmesinin sonucu olduğu, artık bir gizli bilgi bile sayılmıyor.

"ABD sömürüsüne karşı koyacağı" vaadi ile seçilen Başkan Arbenz, Guetemala içinde bağımsız bir devlet gibi hareket eden ABD'li United Fruit şirketine ait kullanılmayan bir alanı ulusallaştırmaya çalışınca, sonunu da hazırlamış oldu. Başkan Eisenhower'in Dışişleri Bakanı John Foster Dulles ve CIA'nın direktörü olan kardeşi Allan Dulles, United Fruit şirketini temsil eden avukatlık şirketinin ortakları arasındadır. Guetemala tarihinin en önde gelen uzmanlarından biri olan Susanne Jonas bu durumu "ABD'nin dış politikasının, kamu görevlilerinin özel çıkarları tarafından etkilenmesinin en açık örneklerinden biri" olarak nitelendiriyor.

Kasım ayında Guetemala sinemalarında gösterime giren ve 1954 yılı darbesini inceleyen "Şeytanlar Rüya Görmez" belgesel filmi halkın yoğun ilgisini gördü. Filmde yer alan eski bir haber klibinde Başkan Arbenz'in yerine geçen Albay Carlos Castillo'nun çevresini saran ABD'li askeri yetkilerden talimatlar aldığı gösteriliyor. New York Times gazetesinde 5 Ocak'ta yayınlanan bir habere göre filmde yer alan bir röportajda darbeyi organize eden eski CIA görevlisi ve Watergate skandalı kahramanı Howard Hunt'un küçümser bir ifade ile Guetemala güvenlik kuvvetlerinin ne kadar kolay satın alındığını söylemesi seyirciler arasında öfkeli bağrışmalara yol açtı.

Diplomatik, askeri ve istihbarat kuruluşları aracılığı ile yıllar boyu Guetemala'da sürdürülen soykırımın en büyük destekleyicilerinden biri olan ABD sermaye sınıfı, artık çıkarlarının bu barış anlaşmaları ile daha iyi korunacağını düşünüyor olmalı

Sosyalist ülkelerde yaşanan çöküş, emperyalizm için küçük bir ülkede üretim ilişkilerinin baştan aşağı değiştiği ve halkın global tekelci kapitalin egemenliğinden kurtulduğu ikinci bir Küba tehlikesini oldukça azalttı. Ama yine de Washington hiç birşeyi şansa bırakmamaya kararlı. ABD Guetemala'da büyük bir askeri güç bulundurmaya devam ederken, uyuşturucu ile savaş bahanesi ile Guetemala ordusunu yeni devriye botları ve gelişmiş radar sistemleri ile donatıyor. Bunun yanında kalkınma yardımı sağlama bahanesi ile CIA'nın kontra faaliyetleri için bir cephe olarak uzun yıllardır faaliyet gösteren ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın Guetemala yönetimindeki ağırlığı da arttırılıyor.

Her an için savaşın yeniden başlaması olasılığının bulunmasına rağmen, bu yeni süreçte işçilerin ve köylülerin toprak oligarşisine ve emperyalizme karşı mücadelesi artık bir değişik cepheye kaydı. Komutan Daniel Ruiz'in belirttiği gibi; "bizim yaptığımız bir strateji değişikliği. Devrimci mücadele barış anlaşmaları ile sona ermiyor. Onun yerine değişik cephelerde savaşmaya devam edeceğiz."

CIA'nın işkence hocalığı

HABER MERKEZİ- ABD Merkezi Haberalma Teşkilatı'nın (CIA), 1980'li yılların başında Washington'ın 'dost' olarak gördüğü ülke yönetimlerine işkence teknikleri ile ilgili öğütler verdiği ortaya çıktı.

Konuyla ilgili açıklamayı geçtiğimiz hafta bizzat CIA sözcüsü yaptı. "insan Kaynaklarını Kullanma Eğitimi El Kitabı-1983" başlıklı CIA kitabıa, örgütün 'gizli kalmasına gerek görülmeyen eski belgeleri kamuoyuna açıklama politikası' çerçevesinde önceki gün basına tanıtıldı.

Eski ABD başkanlarından Ronald Reagan döneminde hazırlanan ve Orta Amerika'daki devrimci hareketlere ve ABD muhalifi yönetimlere karşı yürütülen mücadelenin bir parçası olduğu belirtilen kitapta, işkence açıkça teşvik ediliyor. Sorgulama sürecini polisle 'hedefi' arasında geçen bir savaşa benzeten CIA uzmanları, kitapta tutuklunun iradesini kırmak için yararlanılabilecek 'faydalı bilgileri' sıralıyor.

İşkence öğütleri

CIA'nın kitabında 'dost' ülke polislerine verilen öğütlerden bazıları şunlar:

- Sorgu odası, sorgucuyla 'hedefinin' buluştuğu bir savaş meydanıdır. Mekan ve hedefi kontrol ayrıcalığına sahip olan sorgucu, üstün konumdadır.
- Sorgu odası pencheresiz, karanlık, ses geçirmeyen ve tuvaletsiz bir mekan olmalı.
- Tutukluyu kaderinin sorgucunun elinde olduğuna ve işbirliği yapmadıkça kurtulamayacağına inandırmak çok önemlidir.
- Gönüllüler üzerinde yapılan deneyler, 'duyudan yoksun bırakılan' kişilerde korkunun had safhaya çıktığını gösteriyor. Özellikle tutukluyu gözleri bağlı halde dolu tanklara hapsetme ve kendi nefesinden başka bir şey duymasına izin vermeme yöntemi, onun üzerindeki baskıyı dayanılmaz hale getirmede son derece etkili oluyor.

CIA'nın el kitabıyla birlikte yayımladığı Haziran 1963 tarihli bir belgede ise Vietnam Savaşı'na katılacak birliklere sindirme taktikleri veriliyor. Örgütün 'öğütleri' arasında sanığın korku ve şaşkınlığının artması için tutuklamaların güneş doğmadan yapılması, sorgu mekanına götürülürken gözlerinin bağlanması ve elbiselerine el konulması gibi 'tavsiyeler' yer alıyor.

İki belge arasında bağ kurmayı reddeden CIA sözcüsü Mark Mansfield, belgeyi basına açıklarken, örgütün insan hakları ilkelerine saygılı olduğunu ve işkenceyi destekleme politikası gütmediğini iddia etmekten de geri kalmadı. Mansfield, bu tutumlarını vurgulamak için 1984'ten sonra hazırlanan eğitim kitaplarına işkenceyi kınayan bölümler eklediklerini ileri sürdü.

Kısa...Kısa...Kısa...Kısa...Kı

İş çok mülk yok

Dünya nüfusunun % 50'sine, iş saatlerinin % 66'sına, dünya gelirinin % 10'una sahip olan kadınlar dünya mülkiyetinin yalnızca % 1'ine sahip. Yapılan araştırmaya göre, Türkiye'de kadınların % 85'i köylerde ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyor. Sanayi sektöründe çalışanların % 14'ü, hizmet sektöründe çalışanların % 11'i kadın. Avrupa Topluluğu ülkelerindeyse çalışan kadınların % 35'i ücretsiz işçi, % 23'ü sanayi işçisi, % 46'sı hizmet sektöründe yer alıyor.

Sevgi ve kadın

"Vorld News" adlı derginin New York, Los Angeles, Texsas, Arizona ve Florida eyaletlerinde yaptığı bir araştırmada, daha iyi bir yaşam uğruna kocalarını bırakabilecek kadınların oranı %)78 sanayi toplumlarında ihtiyaçlar biçiminde gelişen mekanek ilişkiler, kadını sevme güdüsünde uzaklaştırıyor.

Başroldeki kadınlar

Türkiyeyi sarsan bu skandallarda susurluk kazasında ölen Gonca Us dışında hepsi mağdur ve edilgen kadını oynadılar. İSKİ skandalının kahramanı kocasıyla mutlu yaşarken, paranın kaynağını bilmezken, bırakılan kadın olunca kirli çamaşırlar ortaya serildi. Tarikat skandalının kahramanıda Ali Kalkancı ile yaşarken sorun yoktu. Kurye kız ise bir erkek için teyzesi tarafından razı edildi. Toplumun ruhsal ve düşünsel yapısını ele veren esas önemli ortaklık ise skandallar sırasında "mağdurelerin" polisin işini yapmış olmaları nedeniyle korunan ve desteklenen kişiye dönüşmeleri.

Kadın ve Giyim

Kadın Eserleri Kütüpanesi ve bilgi merkezi vakfının 1997 yılına ait ajandası çıktı. Geleneksel ajandanın bu yılki konusu, Osmanlıdan cumhuriyete Türkiyede kadın giyim tarihi. Özenle seçilmiş fotografların illüstürasyonlar, türkçe ve İngilizce açıklamalardan oluşuyor.

Aldat, terk etme

Eşinizin veya sevgilinizin bir başkasıyla duygusal ilişkiye girmesimi, yoksa cinsel ilişkiye girmesi mi sizi üzer? Dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan araştırmalar erkeklerin bu konuda cinsellikle , duygusallık arasında kesin bir ayrım yapmadığını, kadınların büyük çoğunluğunun ise eşlerinin bir başka kadınla cinsel ilişkiye girmesinden çok fazla etkilenmediğini ortaya koyuyor. Ama işin içine duygusallık ve terkedilme korkuları girince bu ilişkiyi kabullenemiyorlar.

AİDS ve kadın

AİDS' le savaşım derneği yönetim kurulu üyesi Dr. İlkay Demir AİDS haftası nedeniyle kadınların bu alanda en riskli bireyler olduğu belirtiliyor. Dernek olarak AİDS'le savaşım konusunda şuna çok dikkat ederiz. İnsan hakları çerçevesinde, bilimsellikle, çok sesli dayanışma içinde, pozitif mesajlarla, kimliklerde hastalığın gizliliği, ayrımcılığa karşı çıkma, mesleki çıkarlara AİDS'i alet etmemek, tedavide eşitlik ilkeleri göz önünde bulundurulur.

Kadın yazarlar

İslami kesimde okuyan ve yazanlar konusunda erkekler ağırlıkta. Ancak 80'li yıllardan bu yana bazı roman ve hikaye kitaplarının kadın yazarları sayesinde islamcı kadınları okumaya başladılar. Av. Sibel Eraslan'a göre İslami kesim hep Arap yazarların kitaplarıyla beslendi. Bu islamcı kadın ve erkeği olumsuz etkiledi. 90'lı yılların başında ise bu sürecin değiştiğini ve Afet Ilgaz, Nazife Şişman, Ayşe Böhürler, Fatma Karabıyık gibi isimler en popüler islamcı yazarlar arsında yer aldığı belirtiliyor.

Kadın olmanın 'hafifliği'

MELO

Kadınlar; dünyanın oluşumundan bugüne hep kendini korumak zorunda kalmıştır. Kimi erkeğinin koruması altında, kimi de artık çarpık düzenin ve insan yaşamına değer verilmeyen namussuzluk çarkına kapılıp yaşamını kazanmak zorunda kaldı.

Ben şunu merak ediyor ve soruyorum; derler ki, "cennet analarımızın ayakları altındadır", yani kadınlarımız hep cennetlik! (Tabi cennette de huri olarak herhalde!)

Ama ne hikmetse, "cennetlik" olan kadınlarımız hayatın her alanında "cehennemlik" bir yaşama el mahkum durumda!

Geçmişte ve günümüzde, toplum (kadın da dahil), kadınları günah işleyen bir unsur olarak tanımlıyor. Bizim halkımız ise; bunu daha da ileri götürüyor. Leyla Zana gibi istisnalar hariç, kadının açılmasını, politikada yer almasını hiç bir zaman hazmedemiyor.

Ülkemizde dinsel gericiliğin yükseldiği günümüzde, allahın yolunda olduğunu iddia edenler ise, karılarını, kızlarını hocalara, şeyhlere peşkeş çekiyor.

Namus kavramına çok "düşkün" olan insanlarımız, allah adına yapılan namussuzluğa gözyumuyor. Aczmendi lideri M. Gündüz, allah adına bir kadının ırzına geçiyor, en başta yine kadın olan eşi, bunu gayet normal bir şeymiş gibi karşılıyor.

Kullanılan kadın Fadime ise; kandırıldığını iddia ediyor. Bence kandırılmaktan ziyade ortada toplumsal bir sorun var. Kadın olarak Fadime hiç bir zaman kendi kimliğinin farkına varmamış ki, kandırılmış olsun. kandırılmış zaten. Her zaman yasaklarla yaşamış, cinsellik, aşk. insani ilişkilerin haram olduğu bir ortamda yetişen insanlar (kadın, erkek) bastırılmış duygularını, yine aynı ortamda gizli-kapaklı ve çarpık ilişkiler içinde açığa vuruyorlar.

Hacı-hoca takımı, cinsselliklerini tatmin yollarını da yine dine sığınarak gerçekleştiriyorlar. Bir örnek vereyim; fi tarihinde ülkemizin bir köyünde çok güzel bir gelin varmış. Eşiyle geçimsizliğe düşen gelin, çareyi baba evine sığınmakta bulur. Burada epey kalan gelin, kocasının barışma istemini olumlu karşılar ve barışırlar. Fakat ortada dinen bir sorun vardır. Dinimize göre, üç ay ayrı kalan eşler boşanmış sayılır. Durumu köyün hocasına anlatırlar. Hoca, gelinin güzelliği karşısında tekrar imam nikahı olamayacağını, ancak kadın başka biriyle nikah yapar ve ondan boşanırsa yeniden kocasıyla nikah düşeceğini anlatır. Hatta hoca, ikna olmayan kocayı, böyle bir kuralın Kur'an'ı Kerim'de varolduğunu söyleyerek ikna eder. Hoca bir sevap yapıyormuşçasına, kadını bir gecelik nikahına alacağını bile söyler. O gece kadına sahip olur ve ertesi gün de kocaya teslim eder.

Dini kendi kişisel emellerine alet edenlerle, politikaya alet edenler aynı insanlar. Ve din o kadar bilinmez ve gizemli hal alıyor ki, herşey kitabına uydurulabiliyor.

Sadece dinsel kuralların geçerli olduğu topluluklarda değil, yaşamın her alanında kadın hep "altta" kalıyor.

Biz kadınlar kendi kurtuluşumuz için mücadele etmedikçe, örgütlü davranmadıkça, hep aynı muamelelere maruz kalacağız. Çağrım şudur; ataerkillere karşı mücadele edelim, hayatın her alanında öne çıkalım, kendi içimize kapınıp mücadele alanlarını sadece "erkeklere" bırakmayalım, onların bulunduğu her alanda biz de yer alalım, dişe diş mücadele edelim.

KÜRT TARİHÇİSİ VE AŞK ŞAİRİ

Mah Şeref Xanim (Mesture)

Avdel ELî

Tarihte erkek kadar kadının da üretimde rolü vardır. Aynı rol, yaşam ve toplumsal gelişmelerden de görülür. Bu genel görüş, Kürt kadını için de geçerlidir. Kürt kadını tüm yaşam mücadelesinde erkekle yanyana omuz omuza olmuştur. Kürdistan'da sanat, edebiyat, tiyatroda siyasi ve toplumsal kurtuluş sorunlarında öne çıkmış sayısız devrimci kadın vardır. Her ne kadar gerici, feodal ve erkek egemen toplum zihniyeti, kadının ilerlemesini, mücadeledeki yerini almasını engellemişse de; bütün zorluklara rağmen kölelik zincirlerini zorla koparark toplumun içine çıkmayı başaran kadınlar da yok değil.

Bunlardan Qedemxêr, Xanzade, Mîra Soran, Hepse Xona Neqîp, Hezinexan ve Xecîce Sablax, Xanim Resul, Rewşen Bedirxan, Celîle Celîl, Nurê Polat, Kejal Ehmed, Nurêxan Talabanî, Xursîdê Baban vb. kadınlar toplumsal gelişmemizin renkleri ve itici gücü olmuşlardır. Bu arada örnek bir Kürt şairi ve kadını Mah Şeref Xanima Erdalanî (Mesture) de unutmamak gerekir. Yararlı olacağı düşüncesiyle Mesture Xanim'ı okurlarımıza tanıtmak istiyoruz.

Mesture doğu ve güney Kürdistan'da tanınan bir şahsiyettir. 1800 yılında doğu Kürdistan'nın Sîne (Senandaj) şehrinde dünyaya geldi. Babası Ebu-El Hasan Bey'dir. Dedesi, Mehmet Ağa Erdelan aşiretinin ileri gelenlerindendir. Kendileri sonradan Kadiri tarikatına dahil olmuşlardır. Dolayısıyla Mesture Xanim hanedan ve ileri gelen (eşraf) bir ailededir. Bu aileden edindiği kültür onun ünlü bir şair olmasında bir basamak olmuştur. Ama asıl belirleyici olan kendisinin çalışkan, duygusal ve zeki oluşudur. Öne çıkmayı becerebilme yeteneğidir. Ayrıca Mesture Xanim fiziki olarak da son derece çekici olduğu için pek çok gencin gözünden kaçmaz. Sonuçta İran Kürdistan'ı valisi Xusrev Han ile evlenir.

Mesture Xanim yalnız fiziki olarak güzel değil, iyi bir şairdir de. Yaşamı Kürt toplumunun oldukça sarsıntılı bir dönemine denk geliyordu. Kadınlar tamamen bir cendereye alınmış durumdaydılar. Ama Mesture toplumdaki kötü anane ve söylentilere kulak asmadı. Bildiği şekilde yürümeyi yeğledi. Mesture ince duygularla yoğurduğu şiirlerini Kürtçe ve Farsça yazar.

Nasır Azad Pur Hoca "Erdelan Tarihi" isimli kitabında;

"Mesture binlerce Kürt ve Fars şiirinin sahibidir." Bu yiğit kadın güzel Kürt dilinin yanısıra Farsça'yı da edebiyatta kullanmıştır. Zira o dönemlerde de bir Kürt şairi eğer Kürtçe'nin yanısıra Farsça ya da Arapça'yı bilmemesi durumunda şair olarak pek kabul görmezdi. Onun Farsça şiirleri 1925 yılında Tahran'da kitap haline getirilerek yayınlanmıştır. İran'daki pek çok arşiv'de onun el yazmaları ve şiirleri bekletiliyor. Kürtçe şiirleri içten ve Sorani lehçesi ile yazılmış, aşkı işlemiştir.

Mesture'nin yalnız şair olmadığı, yanısıra tarih konusunda da çalışmaları olduğu bilertilir.

Tüm ilişkilerinde Kürt olgusunu işlemiş onun için çalışmıştır. 1947 yılında Sîne (Senendaj) de "Erdelan Ailesi" isimli bir tarih kitabı yayınlanmış. O kitabı bugünkü eski tarih araştırmalarıda önemli bir kaynak olarak gösterilmektedir. Mesture Xanim'ın ayrıca "İnanç ve Şerife" isimli bir kitabı da vardır. Bütün bunlar göstermektedir ki, Mesture Xanim, dönemine göre oldukça çalışkan bin Kürt aydınıdır. O dönemdeki pek çok aydın, onun çalışmalarını örnek gösterdiği söylenir. Zira o, öylesine bir asalete sahip olmuştur ki, Kürdistan'a hükmeden ve elinde bulunduran Erdelanların kızkardeşi ve sultanı diğer yandan vali Xusrev Han'nın sultanı, eşi, ozan, aydın ve tarihçidir.

1842 yılında Mesture ani bir kararla Hasan Qulî Han Erdelanî ile kaçarak Süleymaniye'ye gelirler. Dönemin bölge hakimiyetini elinde bulunduran Baban Beyliği'nin Mîr'i Abdullah Paşa'ya sığınırlar. Tam da Baban Beyliği için tecrübelerini ortaya koymaya çalıştığı bir süreçte, henüz genç sayılabilecek bir yaşta, 1843'te yaşama gözlerini kapatır. **Çeviri: Ahmet ÖNAL**

Adressiz mektuplarım

A. İBRAHİM

Uzak şehirlerimin telefonlarından korktum hep. Aramaktan korktum. Kötü haberler alırım diye. O haberler hep buldu beni. Sevdiklerime yazdığım bir çok mektup sahiplerini bulmadı hiç bir zaman. Sen ki geri dönülmez yoculuklardasın. Yazdıklarımı hiç bir zaman okuyamayacaksın.

Herkes buldu çarmıha gerilecek İsa'sını mutlu olsunlar. İstanbul'daki evinizin sokağına yakın bir güzergahta geçiyorum. Gözlerinde bir tanışıklık var. Her ayrıntısını bilirsin bu sokağın, gözlerin alışkındır. Yüzümü çevirmeden, her geçişimde bu sokağa bakıyorum, gözlerim alışsın diye. Sırtımı dönemem bu sokağa, dönersem evlerin kalbi kırılır.

Zamanla bir hesaplaşma benimki. Gecenin geç saatinde gecikmiş bu mektubu yazıyorum. Bu mektubu yazıyorum yüreğimi kanata kanata.

Bu sokağın bir köşesinde oturmuşsundur mutlaka. Gözlerin beklemekten yorgun bilirim. Ömrün "acılar toplamıdır." Gözlerin sevdiklerinin acısını biriktirirdi, bir evliya sabrıydın, yüreğinde acılarla gürledin gittin yüreğimizi kanata kanata.

Yanıbaşında otururduk. Öğlen sonu çayları sözlerini tamamlardı. Acılarla hüzünler anlatırdın. Hafif bir rüzgar eserdi. Dudak büküşlerin, omuz silkişlerinden anlardım hâlâ çektiklerini. Sonra biz ayrıldık bir ateş düşürdük yüreğine. "Bıçak tükenir bilene bilene" tükendin bilene bilene. Yüreğinin çağlayanı durulmazdı biliyorum. Bıçaklanmış gül tenin kanamazdı belki de.

Sana sunulanı yazgı diye bildin. Ceplerinde hüzünler biriktirmek için acılar çekmeliydin. Bir ceviz ağacının atında bize anlatmak için. Sonra hüzünlü ayrılıklar yaşadık. Biz ortak bir hikayenin mütevazi kahramanlarıydık. Herkes yaşamak istediği hikayenin farklı kahramanları olmak istiyordu. Ben bu hikayenin farklı kahramanı olmak istemedim. Hikayenin seyrine müdahale eden biri de değildim elbette.

Acılar yaşamışım, yaşlanmış yüreğimi saklamışım herkesten. Anlayacağın "Kırmış boynumu yürümüşüm." Beni anlamıyorar; biten bir ilişkide annem olarak kaldığımı bilmiyorlar. Anlayacağın bir İsa bulup çarmıha gerdiler. Son yolculuğunda pusulam kayıp, uzun sessizliker, hep kendime yakışan sonbaharlardaydım. Tekrarlayıp durdum "ölüyorum tanrım/bu da oldu işte/ Her ölüm erken ölümdür/biliyorum tanrım/ama aldığın şu hayat fena değildir/üstü kalsın..."

Bir başıma kalmışım bu coğrafyada. Sevmeyi bilmiyorlar, sevmeyi bir sözleşme bir kirvelik sanıyorar. Kuşların gülleri sevmesinin ne çıkarı olabilir ki? Dedim ya sevmeyi bilmiyorlar. Oysa gün görmemiş sözlerim vardı. Söylenmemiş sözler gibi ayrı düştün. Anam bilmişim seni yüreğimin en sıcak yerinde saklamışım unutma.

O uzun yoculuğunda uğurlayamadım seni, gelemedim. Gözerinde nefret ve düşmanlık biliyordu herkes. Çünkü ben çarmıha gerilecek İsa'ydım. Beni sen anlarsın bunu biliyorum. Sevmeyi biliyorsun, sevmeyi bilmiyorlar işte. Çektiklerinin aktörü değilim. Bunun acısını çekmiyorum. Yüreğim yetmiyor artık. Bu satırları sana ellerim titreye titreye, kalemimi kanata kanata yazıyorum. Son kuşlarda gitti kendi mevsimine artık, derin bir sessizlik evleri sahipsiz kalmış, viran, çorak, bir coğrafyadır artık hayat. Beni hiç kırmadın biliyorum. Acılarla dolu hayatında fotoğraflarda gülümsemesini de bildin. Saçlarının siyah kalışından biliyorum. Hoşça kal. Ellerim kalemi tutamıyor kanıyorum. Hüzün ırmaklarına karışıyor gözlerim.

Gidersin ya-sokaklar yarım kalır- Gidersin ya bıçaklanmış bir yara gül tenimi kanatır. Öyle demiyor mu şair? Güllerin dikenlerini koparırsanız gülleri kanatırsınız. Gülleri kanatmadım... Sevmeyi tüketirsek hayatı öldürürdük. Sevdalar kirlenmesin diye yaşamı öldürmedik. Seni özlüyorum...

Bir eleştirinin eleştirisi (3)

A. SU

Kürdistan kadınının kendi bağımsız örgütünü yaratması, kendi yaşamında devrimi gerçekleştirmesiyle eş anlamlıdır.

Kürdistan kadınının toplumsallaşması ve siyasallaşmasının ilk adımıdır, kendi örgütlülüğünü yaratmak...

Bizlerin devrimciliğe, devrimci kadın hareketini geliştirip yaygınlaştırmaya, bunu örgütlü bir biçimde ortaya koymaya tüm toplumsal kesimlerden daha çok gereksinmemiz vardır. Çünkü bizim durumumuz toplumsal ortamda -hiç-tir. Ne yazık ki diyeceğim bu devrimci çevrelerde de böyledir. "Hiç"i var etmenin gönüllü savaşçılarıyız. Bunun gereklerini de geciktirmeksizin yerine getirme çabasındayız. Her ne kadar sayın Egît "ciddi herhangi bir hak alacağımıza inanmasa da." Türkiyeli sol örgütlerde ince ince çatlaklar oluşmaya başladığında, Kürdistan gökte ay gibi görünüyordu. Çok cılızdı Kürdistan sorunun ayrı örgütlenmesini getiren sesler.. O zamandan bu günlere geldiler. Varsın şu an bizim de cılız olsun seslerimiz. Sesimize ses verenlerin olacağından hiç mi hiç kuşku duymuyorum.

Yalnızca Kürdistan'da değil, dünya genelinde kadının kurtuluş mücadelesine katılmasını istemek, örgütlemek, örgütlenmek bir heves değildir. Bir yanılsama hiç değildir.

Yok sayılan, sayılmak istenen toplumun yarısının kurtuluş mücadelesine kendi özgünlüğü ve özgücüyle katılmasını sağlamaktır.

Tarihsel boyutlarıyla günümüze uzanan belirgin bir çizgi üzerinde gündeme oturan devrimci atılımlar zincirinin eksik halkalarını birlikte yapmaya çağrı da denebilir, bugünkü durumumuz göz önüne alınırsa.

Amacımız demokratik ve sosyalist Kürdistan'ı yaratacak politik, kültürel ve bilinçli zenginlikleri ortaklaşa yaratmaktır.

Aksi tutum ve davranışlar, ne adına yapılırsa yapılsın sorunu teorik olarak çözümlemiş görünmesine karşın, eskiye dayanan bir çok kalıntı, alışkanlık ve burjuva düşünüş tarzıyla, ahlakıyla uzlaşmaktadır.

Emperyalizmin göbeği İsviçre'de bir bölgede kadınların hala seçme- seçilme hakları yok. Onlar da onun mücadelesini veriyorlar. Sayın Egît, bunu nasıl değerlendirecek acaba?

"Sosyalistler için kadın önce insandır. Sosyalistler mücadele yoldaşları arasında, evinde veya tüm toplumda kadın, erkek ayrımı yapmaz. Yapan da sosyalist değildir." Sayın Egît'in bu değerlendirmesine yürekten katılmamak mümkün değil.

O zaman bugün varlığını sürdüren tüm sosyalist örgütler, partiler kendilerini fesh etmek durumunda kalmalıdır. Yeniden bir örgütlenmeye gitmelidir. Neden mi? Yukarıdaki değerlendirmeden yola çıkarak bunu söyleme cesaretini buluyorum da ondan. Yirmi küsur yıldır acaba neden hiç bir partide yönetici kadrolarda kadın yoldaşlar bulunmamaktadır? Kendileri istemediklerinden ya da cahil ve kültürsüz olduklarından mı? Erkeklerin kadınları sömürme politikasında elbetteki sosyalist erkeklerin farklılıkları var. Onlar inceden inceye sömürürken, diğerleri kaba güçle sömürü sistemini uyguluyorlar.

Ama sosyalistim diyen erkeklerin kadın, erkek ayrımı yapmadığına özde inanmıyorum. Bana bunu somutlayabilir mi sayın Egît? Ben somutlayabilirim.Sayın Egît, biz yıllarca kadınlar olarak bunları yaşıyoruz. Benim özelimde yaşamamış olmam da hiç bir şey değiştirmiyor.

Ateşli sosyalistlerin, ateşli toplantıların dışında geçirdikleri saatlerini şu ya da bu tür bir teke-tek ilişki içinde geçirmelerine de akıl erdiremiyorum. Yüreklerindeki Marksist-Leninist düzen kurma isteğiyle, evlenme isteğinin eşit derecede güçlü olmasında hiç bir çelişki görmüyorlar. Oysa özledikleri düzende çekirdek aile olmayacaktı. Bütün komünist kuramcılar bu noktada görüş birliği içindeler. Çekirdek aile çocuğun davranış ve duygu şemalarını belirleyen ilk toplumsal hücredir.

Toplumda gelişen psikolojik güç etkenlerinin her türlü karşıtlığın modellerini bünyesinde barındıran da çekirdek ailedir. Toplumsal değerlerimizi koruyup yayan da. Bu nedenle sosyalistlerimizin toplumsal normları en iyi koruyan bir hücrede yaşamayı seçmeleri hem tuhaf hem de gariptir. Hem ekmekleri bütün, hem de karınları tok olacak. Olmaz böyle şey. Söylenecek çok şey var, henüz yolun başındayız.

Özgül konumumdan dolayı şimdilik sonluyorum. Malum, asli görev yemek, bulaşık, çocuklar vb. gibi...

Sayın Egît'in nasıl olsa böyle sorumlulukları yok...

çizgilerle kadın

Di Berhemên Edebiyata Kurdî De Romantîzm Û Sembolîzm

L. POLAT

Kurd romantîk in. Jiyana Kurdan romantîk e. Jiyana her Kurdekî dikare bibe romanek romantîk. Di berhemên edebiyata Kurdî yên klasîk û modern de romantîzm cîhekî grîng digire. Di edebiyata Kurdî de jî sembolîzm jî cîhekî taybetî digire. Gelek berhemên edebiyata Kurdî bi romantîzm û sembolîzmê hatîye nexşandin. Her çikas sembolîzm û romantîzm piştî salên 1800î li Ewropayê wek herikandinên edebî derketine holê jî, berîya wan de di berhemên Kurdî de, li gor maneya navê xwe romantîzm û sembolîzm hebûne. Di pirtûka Zend Avesta, Mem Û Zîn, dîwanên Melayê Cîzîrî û Feqiye Teyran de hem sembol hene û hem jî romantîzm heye. Pirtûka Zend Avesta û Mem û Zîn bi gelek sembolan hatine honandin.

Di hinek berhemên edebî de cure cure heywan wek sembolê têt nîşandan. Wek Mar, Kevok, Zûmrûdê Anka, Çûçik, Tawis-anku Melakê Tawis- Ehmedê Xanî,hinek însanan wek sembolan nîşan daye. Mem gelê Kurd, Zîn jî Kurdistanê sembolîzme dike. Mem û Zîn evîna welatperwerîyê ne. Beko ewan sembola xirabiyê ye. Tajdîn û Afif sembola dostaniyê, hevkariyê, alikariyê ne. Evîna Mem û Zîn evîneke romantîke. Ehmedê Xanî di berhema xwe ya nemir de gelek navê sembolîk bi kar aniye. Wek; Tavbanû, Hîvbanû, Stêrbanû. Wî sembola Rojê,Hîvê û Stêrê di însanan de daye.

Ekolên edebiyatê yên navnetewî di nav Kurdan de tune ne. Yanî edebiyata Kurdî heyamên edebîyên navnetewî -her wekî sembolîzm, romantîzm, naturalîzm û hwd.- nejiyaye. Nîvîskarên Kurd bi her avayî girêdayî ekolan nin in. Di berhemên wan de tesîra ekolên cuda hene. Di nav Kurdan de bi xurtî ekola sembolîzmê û romantîzmê bi maneya xwe ya ekolî tune. Di berhemên edebî yên Kurdî de bi mane ya ekolî ya ekolî tune. Di berhemên edebî yên Kurdî de bi maneya ekolî ya ekola sembolîzmê û romantîzmê berhem tune ne Kêm in.

Lê bi maneya navê xwe di berhemên edebî yên Kurdî de sembolîzm û romantîzm hene. Di her berhemî de gelek sembol hene. Wek motîf, wek sembol di her berhemên edebî de hene. Di berhemên edebî de, ne hemû lê di hinek beşan de romantîzm heye. Behsa jinek, di hinek ciyande behsa evînek rengê romantîzmê dide. Di edebîyata Kurdî ya devkî de, di efsane û destanên Kurdî de, di evîna Yusuf û Zuleyxa de, di evîna Siyabend û Xecê de, di destanên lehenên Kurdan, kerrû Kulik, Rustemê Zal û hwd. de, gelek sembol û bi giranî jî romantîzm heye.

Di berhemên edebîyata Kurdî yên dema me -yên nûjen- de jî sembolîzm û romantîzm hene. Di berhemên Hesenê METÊ de, di hinek ciyan de sembolîzm, di hinek beşan de romantîzm heye. Lê Hesenê Metê wek nivîskarekî Kurd sembolîst jî nîne û romantîk jî nîne. Di berhemên Mehmed Uzun de jî sembolîzm û romantîzm hene. lê berhemên Mehmed Uzun wek herikandina edebî, wek ekol, girdêdayîyê sembolîzmê û romantîzmê nînin. Mehmed Uzun bi ekolên navnetewî ve girdêdayî nîne. Mehmed Uzun nivîskarekî sembolîst nîn e. lê di romanên wî de "hin mebestên din jî hene ku ew vekirî nayê gotin .Ew bêtir di romana diduyan û sisiyan de hene " Di romanên wî de "tahm û bîhnên rabirdû û tarîxê xurt in û her mîna romana sêyemîn û ya çaremîn, cîh û war, bûyer û pêwendî, leheng û qeheremanên romanê bi xwe jî, ji dewr û dewranên bihurî ne. Lê belê, di esasê xwe de, mebest îro ye, hal û hewalê îro ye, Merîv çîqasî dikare vê yekê bi sembolîzm û zimanekî remzî girêbide... Êdî ew şixulê lêgeran e."

Di berhemên Firat Cewerî, yên min (Lokman Polat) û yên Şahînê Bekirê Soreklî de jî cîh bi cîh sembolîzm û romantîzm hene. Di hinek kurteçîrokên me de carna bi giranî sembolîzm û romantîzm xwe didin nîşandan. Kurteçîroka ku di vê dawiyê de Firat Cewerî nivîsandibû û di kovara Nûdemê de hatibû weşandinê kurteçîroka bi navê "Romanseke Çilmisî" kurteçîîrokek romantîk e. Di vê kurteçîrokê de sembolîzm jî heye. Rindiya keçikê sembola bedewiyê ye. Ku mirov yeko yek kurteçîrokan bigirê destê xwe di gelekan de sembolîzm û romantîîzm heye.

Têbînî: Ev nivîs ji kovara Helwest ya jimara 7an hatiye stendin.

DAXUYANÎ BO:

*PEN International London
*Raya Kurdî a gîştî
*Hemî rêxistin û dezgehên Kurdî yên siyasî çandî û civakî

Gelî rêzdaran

Dî roja 22.1.1997 de rojnameya Özgür Politika ya bi tirkî belav dibe min bangek bo nivîskarên kurdan dît ku ew vexwendî kongriyekê bo Pen a Kurd dike.

Ez pir xemgîn bûm gava min minhoya wergera tirkî bihîst ku min rêzdar Dr.Z.Hajo û H.Işîk sparde kirine ku ew bi kongriyeke weha rabin.

Bi wê bûneyê ez dixwazim vekirî ji we hemiyan re aşkere bikim:

Di nameya min ya di 20.8.1996 e min ji endamên Navenda P.E.N. a Kurd re şandi bû, min sê kes pêşniyaz kirin ku ew di demeke kurt de amadeya kongireyekê bikin. Mixabin yekî ji wan nerazîbûna xwe aşkere kir; lewma min di nameya 29.10.1996 de herdu rêzdar Dr.Z. Hajo û H.Işik nîşandan ku ew bi wî karî rabin û tenê endamên P.E.N a Kurd vexwendî bikin yên bersiv jê hatine û endametiya xwe dane û di wê belgehê de weha hatiye:

Ji kerema we bê bi karên xwe rabin bo amadekirina kongriyekê ji P.E.N a Kurd re. Ew endamên bersiv û diravdayîn jê hatine ev in: (lîsta navan ditê) Ew rêzdarên navbirî bi wê erkê ranebûn û ew li gor destûra rêxistinê jî ne çûn; lewma ew herdu li pêş Navenda P.E.N a Kurd P.E.N û li pêş P.E.N a Navnetewî berpirsiyar in.

Gelek mixabin, wan rêzdaran temamiya rastiyê ji nivîsakar û ronakbîrên kurdan veşartine û navê min bi kar anîne bo amadekirina kongireyekê bi navê PEN a kurd çawa ew dixwazin.

Ez di kongireya di 1.2.1997 de ya li Berlinê pêk tê pişkdar nabim û pişgirya wê jî nakim.

Divê ev rastiya jî bê dubare kirin: **Navenda P.E.N. a Kurd-** tevî sarkirina wê bo salekê li gor biryara kongireya 63a ya PEN a Navnetewî ya li Mexiko di novembera 1996 bûye- **rêxistineke navnetewî serbixwe ye, nabe ew bikeve bin siya rêxistineke siyasî kurdî.**

Divê hemî ronakbîrên kurdan yên dêmoqrat bi berpirsiyariyên xwe rabin bo parastin û pêşvebirina Navenda P.E.N a Kurd

Li ger rezdariyên min
Husên Hebeş
Serokê berê ya P.E.N a Kurd

Dr.Kemal MAZHAR

Li gor sixurên Îstixbarata Îngîlîzan Rexistinen Piştgirî yên Serhildana Agirî

Li Kurdistana Başûr XOYBÛN (II)

Di beşê yekem yê vê geşta me da me behsa ew zanyarîyên bi nirx kiribû ku rewşenbîrekî Kurdê zîrek û gellek hujyar ser bi Ingîlîz di raportên nihînîyên xwe da derheqa çalakîyên "komela xoybûn" di nav Kurdên Îraq da dewr û dora dawîya bîstan pêşkêşî bi dezgayên taybetî yên Ingîlîz li Silêmanîye kirîye.

Ew raportnivîsê me endamê "komela xoybûn" û "komela Zerdeşt" bû. Ji nêzîk ve peywendî bi gel hejmarek rêberên Kurd çêkiribû. Bi taybetî bi gel şêx Mehmud ve û gellek agahdarîyên bi nirx di derheqa çalakîyên wî de ji îngîlîzan re rageyandîye ku hemûyan îro bûne serokanîyên resen û bê hempa ji bo vekolîna van bizavewe.

Di eynî faylî hejmare 414/23 beşa çarem x-M 4583 ê şalyara firokevanîya Brîtanya da ku ji bo behsa beşek ji "Bizava Netewa Kurd" di dewîya sala 1928 û destpêka sala 1929 an da hatîye terxankirin. Du namên destxetî gellek giring têda ne ku "komela Zerdeşt" yekek ji wan şardi bû ji bo şêx Mehmud li pîran û eva din jî şandibû ji bo Mehmud xanî kanîsanan li Meriwan. Karê raportnivîsê me rast be û xûdê jê razî be, berî wan naman bigîhîjîne şûna dîyarkirî herdu jî giyandibû ber destê karbidestên îngîlîz ku wêne jê bigirin. Ji bo xwe. Vêca hêdî hêdî, bê hevta û bê tirs roja 30'yê îlonê sala 1928 ber bi Pîran û Meriwan kete rê. Nama şêx Mehmud bi destê xetê Celal sahib hatibû nivîsîn ku brayê Mistefa sahibê serokê Liqa "xoybûn" ê li Silêmanîyê bû (Celal sahib bavê hunermendî bi nav û deng Şemal sahibe.) Bi dur nabînim raportnivîsê me ji bo xwe hemû namên dihat û diçûn ji bo îngîlîzan nivîsîbe. Ji ber ku destxetê hemûyen ew raportên taybetî yên derheqa rawşa Silêmanî pêşkêş kiribûn di eynî faîlda hatibû hilgirtin di beşa dawîyê ya vê gotarê de behs dikin, hemîyan wekî hevin. Dûr nînc li nav pîren Kurd hebin vê destxetê û xwedanê wê binasin. Herçende bi mezenda (texmîn) min kobra yekek ji du û sê naskirî yê bajêre.

Bi gor behgonamên îngîlîz "komola Zerdeşt" berî dumahîka sala 1928 an hatîye damêzrandin Herçiqas wekî em di beşê dahatîyê vê gotarê da behs dikin. Bi dû yekek ji belgenamên "komela Zerdeşt" xwe ku li nav heman falmpe daye ev komela disala 1926 an da hatîye damêzrandin. Eva cîyê gumanêye, herçiqas be wisa dîyare li ser helwest beramberî Aşurîyan rêkketin di gel hukumetê da li nav rêberên komelê û rekxirawên Kurd yên wê demê de nakokîyek gellek mezin destpêkir. Desteyekî endamên vê rêkxira wê bî rêveberîya îsmaîl Heqî Şawes komelek nû bi navê "Komela Zerdeşt" ve damêzrandin. Bi gor zanyarên ku heta niha ketîye destê min wisa pê diçe ev komela me piçek tundrew bûye. Lê di eynî wextê de serrastî, xwe bext kirin û misogerbûna xûdêjê xweş bûyî îsmaîl Heqî Şawês di reftarên xwe dareng dida. Hez ji gotinêye îsmaîl Heqî Şawês zû zû di nav belgên îngîlîz da dupat dibe.

Nama "Komela Zerdeşt" ji bo şêx Mehmud rupelekî qewara mezine, naveroka wê 29 rêzan pêkhatîyê. Li jora namê hatîye nivîsîn: "Hejmara 2469, roj I rebih el-Axir 1347" ku dikeve 17'ê îlonê sala 1928. Lê, di jêrîya namê de hatîye nivîsîn "Silêmanî 28 rebîh El-awil 1347" ku dikeve 18'ê wê mehê û wê salê, ango 18'ê îlona 1928 ê.

Dîyara yekem roja nivîsîna nameye û duyem jî roja dubare bi rêzmana Kurdî ya niha ve nivîsandin:

"Ji bo Hezretî Alî-cenabê şex Mehmud bi hesabê vêye ku cenabê we serok û zatekî mezinî Kurdin. Bi navê Kurdayetîyê behan rewça ku niha heye pêşkêşî we dikin ku gellek arezû û rica we dikin bi ehimîyet temaşe bikin. Ji ber ku ev ricaû daxwaz ya şexsekê nîne û bo yekek Kurda jî nîne. Ev arzûya hanê ya hemû gelê Kurde û ev hawara bi yek denge, emîn bin ya hemû Kurdistanê ye. Ji ber vê di berî hemû tiştan da gellek rica we dikin ku gellek ehemîyetê bidinê"

"Komela Zerdeşt" di namê de bi germî dawa ji şêx Mehmud dike bi çû şeklekî di gel hukumetê da rêk nekeve. Ji ber ku wekî dibêje: "Niyasa wan di gel Kurd da pak nîne ji ber vê em çend kesin ji kurên vî gelî ku cenabê we yê mezin dixwazin bi navê hemû gelve rica dikin ehemîyetê bidin bi van daxwazên me û eva tenê rêya emel û jîyanêye"

Di dumahîka namê da hatîye nivîsandin:

"Bi navê hemû gele Kurd ve Komela Zerdeştî"

Di jêrenotê da hatîye nivîsîn: Suretekî ji bo sekreterê bawerpêkirî yê gîştî yê "cemîyeta Zerdeştî" li Bexda. Li ser ferman û tehrîratê Navendîya gîştî, hejmara 3157, roja 17'ê Septemsera 1928"

Cewazîyek wîsa nîne di navbera naveroka herdu namên "Komela Zerdeşt" da di nav namê da bi germî han dide Mehmud xanî kanîsanan bo hewil bide heta bala îraniyan ji bo bizava Kurdî rabikêşe. Di gel evê ji xwe wekî komelek sîyasîya Kurdî bi Mehmud xanî dinasine. Her wisa "Komela Zerdeştî" wênekî nama xwe ji bo şêx Muhmud dişîne ji bo Mehmud xanî û ewê jî pê radigêhîne ku xelkê Pişder mijulin xwe ji bo serhildanê amade dikin.

Her da namên "komela Zerdeşt" hevberkirin û şîrovekirin gellek hildigire ku di qewera "rengin"ê derbaz dibel Ewqas heyê wisa pêdiçe ew komela di bo çûyînên xwe da ketibû li nav xeletîyên mezin. Bûyerên dawîya bîstan û destpêka sîyan vê yekê bi ruhnî nîşan didin. Gellek derbaz nebû kuştina Şimko û hevkarîya îngîlîz û îran dijî şex Mehmud derxist ku îran ew alîya nîne pişta xwe bide.

Piştî demekê raportnivîsê me ji pîran û Meriwanê ve vedigere Silêmanîyê û bersivên şêx Mehmud û Mehmûd xanî kanîsanan ji bo "Komela Zerdeşti" di gel xwe da tîne. Dîsan berî bersîvan wan bigîhîjîne şûna mebest dibe ba îngîlîzan wêne wan jê werdigirin. Ew du bersivname jî tijî zanyarîyên giringin ku xêr û bêra vî raportnivîsî nebûya wek gellek rupelên din bi nirx yên dîroke nû û hevdeme Kurd di gel xwedanê wan da diçûn jêr erdê. Piştî niha em dikarin li ser naverokên bersivên şêx Mehmud û Mehmud xanî Kanîsanan bo "Komela Zerdeştî" rawestin.

Beyê Sêyem: Di besê reburdî yê zineîra vê gotarê de gehîştin basa namên "Komela Zerdeştî" di îlana sala 1928 an de ji bo şêx Mahmud li pîran û Mahmud xanî Kanîsanan li Merîvan. Kekê raportnivîs bersivên şêx Mahmud û Mehmud xan di gel xwe de tînç ji bo rêveberên "Komela Zerdeştî" bi hemen wext berî van namana bigihîne ciyê dîyarkirî, dibe cem efserê îstîxbarata Brîtanya li Silêmanî. Bed mixabin di wê faylê de ku ev basa têdaye wêna van herdu naman têda nîne. Lê deqa naveroka herduyan bi îngîlîzî têda hatîye hilgirtin. Vî alîyê basê jî tijî ji zenyarîne derbara bizava Kurdayetî di mûmahîka bîsten de.

Efserê îstixbarata Brîtanya li Silêmanî roja 30'ê teşrîna yekem ya sala 1928, derbara bersivên şêx Mahmud û Mahmud xan yaddaştek ji bo istîxbarata bingehî ya hêzê asmanî Brîtanya li Baxda sandibû. Wesa xûya dibe ku çûyîna raportnivîsê me ji bo pîran û Merîwan û vegerîyana wî ji bo Silêmanî dewr û dora mehekê kişandibû. Li vê Yaddaşnamê de wesa xûyaye ku Mahmud xanî Kanîsanan naxwaze bersiva rêveberên "Komela Zerdeştî" bide. Ji ber ku di bersîvê de her tenê ragêhandibû ku nama wan wergirtibû. Rêveberên Komelê waz ji hewlên xwe neanîn, roja 20'ê teşrîna yekem ya sala 1928'an nameyekê din ji bo wî şandin. Hejmare vê namê 2573 ye. Di nama duyemîn de dawa ji Mahmud xanî Kanîsanan kiribûn nunerekî xwe bişîne ji bo damêzrandina peywendîyên berdewan di navbera herdu alîyan de. Wesa xuya dibe ku Mahmud xan yan guh nedabû vê nama "Komela Zerdeştî" yan jî bersiva xwe bî rêyekî serrast de şandubû. Ji ber ku efserê îstîxbarata Brîtanya li Silêmanî di yaddaşta xwe de dibêje: "qet bersivek di derbara vê namê de negihişte destê me."

Herçiqas şêx Mahmud girîngîyek mezin daye bi namê di bersivê de amadebûna xwe nîşan daye, destê alîkarîya xwe ji bo "Komela Zerdeştî" dirêj bike. Lê, dawa ji rêveberên "Komela Zerdeştî" kiribû bi dûr û dirêjî hemû zanyarîyekî pêwîst di derheqa wan de ji bo wî bişînin. Bi taşbetî li ser armancên komelê û navên endamên vê çi li silêmanî û çi li cîyekî din ji bilî vê jî agahdarîyên li ser karên giring yên komelê bi temanî.

Roja 25 ê teşrîna yekem ya sala 1928'an rêveberên "Komela Zerdeştî" bersîvnameyek şandibûn ji bo şêx Mahmud û agahdar kiribûn ku rûnivîsek ji nama wî di bo "serokê komelê li Bexda" randine. Herweza di gel nama duyemîn de destura navxwe ya "Komela Zerdeştî" ji bo wî şandibûn û dawa jê kiribûn eger pê qayil dibe îmza bike ji bo wan bişîne û ji wê demê ve êdî şêx dibe serokê komelê û vêca ew jî navên hemû endamên xwe û şifra taybetî ya xwe ji bo wî dişînin. Xwe eger îma neke, ew divê nimûna destûra navxwe û hemû namên komelê ji bo wan bişîne. Wesa jî ew jî namên wî ji bo wî dişînin.

Evana hemû dîyarde û eznunên nûbûn di dîroka çalakîyên rêkxirawên Kurdan yên wê demê de. Ji nanên wan ve dîyare ku zerdeştîyan hez dikir Şêx Mahmud bibe serokê komela wan. Ji bo wan wesa bû ew dibe sedema serfirazî û serketina gelê Kurd.

Bi sedema nama duyemîn ya zerdeştîyan ji bo şêx Mahmud naveroka destûra navxwe ya komelê ji bo me maye ku bê guman nirxa wê ya dîrokî gelleke. Yekek ji valayên dîroka bizava Kurdayetî di nebûn û windabûna program û destûrên navxwe yên rêkxirawên Kurdistan de têdîtin.

Bi dû qisên rêveberan ku ji bo şêx Mahmud nivîsîne "Komela Zerdeştî" sala 1926 hatîye damêzrandin .Em heta radeyekê ji vê salê dudilin. Ji ber ku ewên ev komela danêzrandibûn endamên xoybûn bûn jê cudabûnûn, xoybûn jî dewr û dora dûmahîka sala 1927 hatibû danêzrandin. Dûr nîne nivîsevan yan jî nivîsevanên namê bi danana vê salê ve xwastibûn sengera xwe li cem şêx Mahmud qayîm bikin.

Bi dû naveroka naman û zanyarîyên taybetî yên nav belgenamên taybetî Ingîlîz wesa derdikeve serok û malbenda navendî yên komela zerdeştî li Baxda bûbin û komelê du liq hebûn yekek ji wan li Silêmanî ku ji bo xwe digot "şuhbey fedayî" ya din jî li Hewlêrê bû.

Destûra navxwe ya "Komela Zerdeştî" ji şanzde bendan pêk hatibû. Benda yekem derbara peywendîyên navbera Kurd û îranîyane ku mixabin komelê bi dirustî ne nirxandibû. Bi dû benda duyem divê hemû endamên komelê pebendî ferman û biryarên komelê bin. Benda sêyem divê serok bi hemû dengan bête hilbijartin. Benda çarem peywendîyên komelê xistibû li ser histîyê serok. Ev benda, çar jêrbendan pêkhatibû ku ji bo basa wergirtina endam, pare û dahatîyên komelê û desthilatên taybetî yên serok hatîye terxankirin. Benda pêncem jî ji du xalan pêk hatîye, herdu jî basa kar û barên darayî yên komelê dikin ku divê bixine histoyê jimêryarekî ku ew jî divê bi hemû dengên endamen rêveberîyê yên komelê bête hilbijartin û nabe bê agadarîya serok qet perê komelê xero bike. Benda seçem mafê biryardana civînên desta rêveberîyê dide serok. Bi dû benda heftem ew endamê ji her kîjan di civînan de pişikdar nebe ji mafê rexme jê girtina biryarên wê civînê bêpar dibe. Bi gor benda heştem divê desta rêveber heftê carekê kombibe. Benda nehem mafê dîyarkirina şûna civînan dide destê serok. Benda dehem dibêje: Her endamekî desta rêveber bi xwe civînê saz bike ji komelê tê derxistin. Bi dû benda yazdemîn komelê jî dîtin û boçûyînên xwe ve mamle hemû çûrên muharezuyek ( ) dike. Bi du benda duwandemîn nabe qet endamekî komelê namê û pare û pulên komelê li cem xwe bihêle.

Bi dû benda sêzdemîn qet endamekî komela nikare bibe endamê komel û rêkxirawekî din. Benda çardemîn mercên endametîya komelê diyar dike. Bi dû vê bendê evê bixwaze bibe endamêkomel, divê hemû zanyarên pêwîst derheça navê xwe yê temam û binemal û karê xwe di gel wêne da mora tilîye xwe ya mezin pêşkêş bike. Ew kes dawîya derçûna biryar wergirtinê bi nivîskî vêca dibe endam. Penda panzdemîn seyîr tête li ber çavan. Bi dû vê bendê ewê bixwaze bibe endam divê îmza xwe di jêra rupelek spî da binivîse û wê rûpelê bide desta rêvebir. Efserê îstîxbarata Brîtanya li Silêmanî wesa difikire ku desta rêvebir bi sedema vê rûpelê ve cûrê îltîzamekê dixe histoyê her endamekî serkêşî di asta komelê de bike. Guya ew di haletekî wesa da çawa dixwazin wesa jî vê rûpelê tijî dikin.

XAÇEPIRS

Çeperast: 1-Bajarek li Kurdistana Tirkiyê ku bi serhildanên xwe yên li dij Împaratoriya Osmanî û Cumhûriyeta Tirk hatiye nasîn...pakijkirina giyayên biyanî,yên li zewiyan bexçeyan şîn dibin.2- Di Kurmancî re pro navekî kesîn...ar, ard. 3-Cihê xopan,kavil...Bi Soranî "êvar". 4- Kesê ku tu caran bi polîtîkayê bîlî nebe...5-Ax...Heywanekî kovî... Di Kurmancîde ji bo tişt û kesên nezîk û teyidkirî pro navekî îşarkî 6- Ava ku naherike , ava ku sekinî ye... Du herfên bê deng .7- Navekî kuran (berovajî)... Hîç, ebeden, ket...Pronavekî pirsê (berovajî) 8- Kurtiya "number"...Aletekî mubîkê ku gelek stranbejên me le dixin (berovajî)... Duman, duxan. 9 -Bi zimanê " Osmanî' pere çapkirin... Tiriyê hişkkirî. 10-Pronavekî îşarkî ji bi kes û tîşten nêr ên nêzîk... Peyveke mirov dema dêşe, yan li hember tiştakî şaş dimînê dibêje... Erd, yan dar, yan giyayê bê av, bejî (berovajî) 11- Belgeya ku mirov pê ji sînoran derbas dibe... Heywanekî bi hêz (berovajî). 12-Esman, "ezman"... navê darekî (berevajî)... kok ,rih, rîşal.

Serejêr: 1-Kesê zengîn ...Birayê bevê meriv, mam (berovajî) 2-Dema dilê meriv bi meriv di şevite mirov dibêje... Du peyvên bê deng... Xwarineke serekî a kurdî (berovajî) 3- Cîhaza ku mirov dikare jê nûce,stran û tiştên din dibihîse... Giyayê ku tê badan û hişkkirin ji bo alifa dewaran.. 4- Birs, birçîtî(berevajî)... Mêr, zelam(berevajî)... Peyvek her tim berî pirsan tê(berevajî) 5- Welatek li Îskandinavyayê... Tewanga gazîkirinê ji bo peyva "ap", "mam"(berevajî) 6- Peyva ku pirsan re tê gotin... Peyva gazîkirina kesê nêr... Wasiteyeke bar kişandinê 7- Cihê bi av, têrav (berevajî)... Pronavekî kesîn 8- Tişte ku hatiye avêtin... Soz, peyman, daxwaz. 9- Dumahîk, paşî... Doktor. 10-Li devera Botan û Behdînan ji bo kurê ku tu birayên din nebin tê gotin (berevajî)... Xwarê 11- pirtika ku di Kurmancî de ji bo dema bê tê bikaranîn (berevajî)...Îbadetxana filehan. 12- Nexweşiyek ... Bajarek li Kurdistana başûr ... Kesê kamûran

Bersiva hejmara bûri

Çeperast: 1- Cizîra Botan. 2- Ed...Rêvin... lik. 3- berav... zava. 4- aramî... erînî. 5- dêr... ne. 6- ev... şêbnem. 7- tinaz... acve. 8- no... Sîn... îx. 9- ag.. bapêş. 10- se... aborî. 11- ib... rîşî... eya. 12- ramûsan... şane.

Serejêr: Celadet... afir. 2- id... rêving... ba. 3- bar... no. 4- îrem... şa... berû. 5- rêrî... êzva... îs. 6- ava... ob... paşa. 7- bive... Nisêbîn. 8- on... îşo. 9- zîzman...reş. 10- alan... çîya. 11- nivîn... vî... an. 12- ka... Elegaz.

Dr. Cemşid Bender'le, yeni yayınlanan Kürt Mitolojisi isimli kitabı üzerine konuştuk. Bender, mitolojinin olduğu gibi uygarlık tarihinin en önemli ilklerinin de temellerinin Zağros'larda atıldığını söylüyor

Zağros'tan Sırat Köprüsü'ne

Kamuoyu Cemşid Bender'i daha çok tarih yazarı olarak tanıyor. Ama o aynı zamanda bir edebiyatçı da. Kürt Kızı Zenge isimli bir öykü kitabı ve Çatıdaki İsa isimli bir de romanı var. Bender, ilk kitabı Kürt Tarihi ve Uygarlığı'nı yayınladığında peşpeşe yeni baskılar yapmıştı. Daha sonra yayınlanan Kürt Uygarlığında Alevilik isimli kitabı da aynı ilgiyi görmüş ve yazarın bu yapıtı da yine birkaç baskı yapmıştı. Yazarın yayınlanan diğer kitapları da aynı ilgiyi gördü. Bender'in son kitabı Kürt Mitolojisi'de geçtiğimiz günlerde okurlarıyla buluştu.

Nesimi ADAY

Cemşid Bender, son yıllarda Kürt tarih yazımında isminden birhayli sözettiren yazarlarımızdan biri. Kürt tarihini inceleyen ilk kitabı, "Kürt Tarihi ve Uygarlığı" yayınlandığında oldukça büyük -olumlu ve olumsuz- tepkiler almıştı. Daha sonra, Bender'e eleştiriler yapılmaya başlandı. Yapılan -olumsuz- eleştirilerin çoğunluğu; yazarın tarihe 'Ben merkezci' yaklaştığını, 'Herşeyi Kürtleştirdiği', 'Bilimsellikten uzak, kaynakça göstermeden, ortaya Kürt tarihiyle ilgili tezler atması' ve 'Kürt tarihini Anadolu merkezci görmesi' türünden. Yazar bu eleştirilere, (Tabi bu arada saldırıda bulunanları da unutmamak gerekiyor. Özellikle resmi ideolojici yazarları.) "Korku ve Cesaret-Kürt Tarihine Sataşanlar" isimli kitabıyla yanıt verdi. Cemşid Bender, verdiği cevaplarda bu insanların asimilasyonun verdiği ezilmişlik psikolojisiyle Kürt uygarlığına ait değerleri kabullenemediklerini, yazdığı kitapların dikatli okunması durumunda, hiçbir savın kaynaksız savunulmadığını söylüyordu. İlk dönem Bender'in yayında yeralan kimi yazarlar, daha sonra okların yönünü çevirdiler. Bir dönem 'öve öve' bitiremedikleri yazarı bir dönem sonra 'yere vurmaya' başlamışlardı. Fakat özellikle İsmail Beşikçi, Cemşid Bender'i yaptığı çalışmalardan dolayı desteklemek gerektiğini söylüyordu. Beşikçi'nin Bender değerlendirmeleri oldukça büyük yankı yaratmıştı. Derken tartışma boyutlandı ve Kürt aydınlarının birçoğu, Kürt tarihi üzerine yazmaya başladı. Bu tartışmalar, basında işlenmese de halen devam etmektedir.

Cemşid Bender'le tartışma yaratacak son çalışması "Kürt Mitolojisi-I" isimli kitabı üzerine söyleştik.

● Sanırım "Kürt Mitolojisi" isimli çalışmanız bu alandaki ilklerden. Sizin dışınızda da Kürt Mitolojisi üzerine çalışmalar yapıldı mı, yapılmış veya yapılıyorsa bunun kısa bir değerlendermesini yapabilir misiniz?

○ Bir kaç yıldan beri "Kürt Felsefe Tarihi" üzerinde çalışmaktaydım. Ancak antik çağın düşünce patrimuanı üzerinde yoğunlaştığımda, asıl incelenmesi gereken konunun mitoloji olduğunu anladım. Çünkü tüm inançların ve felsefi oluşumların ana kaynağı mitolojiye dayanıyor. Bize kadar Kürt mitolojisiyle ilgili bir çalışmaya rastlamadım. Tabi bölük pörçük çalışmalar olmuştu. Ancak Kürt mitolojisini başlangıcından günümüze kadar getiren bir çalışma yoktu. Bir araştırmacı olarak bu boşluğu doldurmaya çalışıyorum. Kürt mitolojisi çok eski ve zengin kaynaklara dayanıyor. Bugüne kadar bu konunun ele alınmamış olması, bu halkın tarihi ve kültürel varlığının, kimliğinin inkar edilmesinden kaynaklanıyor.

● Kürt mitolojisini yazarken ne tür zorluklarla karşılaştınız?

○ Kürt mitolojisinin ülke dilinde yazılı belgelerini bulmak mümkün değil. Bilindiği gibi, mitolojik bilgileri de içeren kil tabletlerin, -yuvarlak rakamla- on bin adedi Kültepe'de, yirmi beş bin adedi de Boğazköy'de bulundu. Bu tabletlerin büyük çoğunluğu -Gılgameş destanına ait olanlarla birlikte- batılı ülkelerin elinde bulunuyor. Boğazköy'de bulunan tabletleri batılı bilim adamları 1902 yılından itibaren çözmeye başladılar ve bu çalışmalar 1954 yılına kadar sürdü. Bilim adamları doğal olarak, çözümünü yaptıkları bu tabletleri kendi dillerine çevirdiler. Öte yandan kil tabletler de bulunan yazıların tümü Hurrice, Mitannice, Hititçe, Akadça, Kasidçe, Urartuca, Sümerce ve Asurice olduğundan, bilim adamlarının yayınladığı eserler büyük önem taşımaktadır. Bunların tamamı eksiksiz elde edilmedikçe, hatta beraberinde hazırlanan raporlar ve doktora tezlerine ulaşılmadıkça sağlıklı bir sonuç alınamaz. Biz bu kaynakçaları edinmek için büyük çabalar harcadık. Araştırmacı arkadaşımız Serdar Baran'ın kişisel çabası sonucu bu sıkıntımızı önemli oranda çözdük.

● Kitabınızın önsözünde, Kürt basınının, yaptığınız çalışmalara yeterli ilgiyi göstermediğini yazmışsınız...

○ Evet.. Evet.. Yaptığımız çalışmalar kendi yayın organlarımızda tanıtılmıyor. Görmezlikten geliniyor. Kürt yazarların yapıtlarını tanıtacak bir medyası yoktur. Böylesi olumsuzluklar, iki bin yılı aşan bir ezilmişliğin, kompleksin ürünüdür. Asimilasyon çarkları öylesine işlemiştir ki Kürt halkının sahip olduğu kültür ve uygarlık zenginliğinin anlatılması, ortaya konması bazı insanlarımızı şaşkına çeviriyor. Bazı yarı aydınlarımız da, "Dar ulusçu, popülist, her şeyi Kürtlere malediyor" gibi akıl mantık dışı suçlamalarla, tümü kaynaklara dayalı bilimsel çalışmalarımızı küçümsemeye çalışıyorlar. Onların hiç bir veriye, kaynağa dayanmayan, üstelik ortaya koyacakları alternatiflerle kanıtlayamadıkları bu suçlamaları oldukça, dünya dönüyor dediği için toplumdan dışlanan Galile aklıma geliyor. Öylesine bilim dışı görüşler öne sürülüyor ki insan "bu kadar da olmaz" demekten kendini alamıyor.

● Bu konu hakkında; yani söylediklerinizin bir açılımı olması bakımından, söylediklerinizi örneklerle somutlayabilir misiniz?

○ Bazı yarı aydınlarımız, Kürtçe bilmeden mitoloji tarihimizin incelenemeyeceğini öne sürüyorlar. Oysa bugünkü Kürtçemizle -tüm şiveleri dahi- sözkonusu ettiğimiz otuzbeş bin kil tableti çözmek mümkün değildir. Çünkü bu tabletlerde kullanılan dil saray dilidir. Yani bilim adamlarının 'diplomatik dil' dedikleri dildir. Bu tabletlerin halk diliyle yazılmış olması savı kuşkuludur. Kanıtlanmamıştır.

● Kürtçenin mitolojik araştırmalara hiç faydası yok mu?

○ Kürtçenin kullanılacağı alan: Günümüze ulaşan masalları ve dengbêj stranları incelendiğinde

gerekli olacaktır. Yoksa bu dille antik çağı anlamak, açıklamak mümkün değildir.

● "Topluluk dilinin tarımcılıkla başladığı ve tarımcılığın ilk temellerinin atıldığı coğrafyanın da Zağros olmasına göre tanrılar arasındaki ilişkileri anlatan mitolojinin ilk sözlü kaynağının bu bölgede başlamış olması çok doğaldır" veya "Mitolojinin temelleri Zağroslar'da -yazılı dönemden önce- atıldı" ya da "Mitolojinin Vatanı: Yukarı Mezopotamya" diyorsunuz. Mitolojik anlatılar bir yöreye ait olur mu? Bu tezinizi biraz açar mısınız?

○ Çok yerinde bir soru. Mitolojinin ilk çıktığı yerle bu sosyolojik olgunun daha sonraki tarihlerde yayıldığı alanlarla, zaman tüneli içinde elde ettiği kazanımları ve değişimleri ya da gelişimleri birbiriyle karıştırmamak gerekir. Mitolojinin ilk temellerinin atıldığı yöre Zağros'tur. Sadece tarımcılık değil ilk meskene girme ve hayvanları evcilleştirme de bu yörede yaşandı. Bilim adamları bu döneme Neolitik Çağ -Devrim Çağı- adını vermektedirler. Kerkük dolaylarında son yıllarda ortaya çıkan Hallançem höyüğüyle neolitik çağın erken dönem tarihi günümüzden 12 bin yıl eskilere gitmektedir. İnsanlık bu neolitik çağla ondan sonra gelen kalkolitik çağı bu yörede yarattı. Bu sonuçta elbetteki coğrafi koşulların da etkisi olmuştur. Dicle ve Fırat'ın bu yörede olmasında ilk su kanallarının bu bölgede açılmasını sağladı. İnsanoğlu bu çağları dünya planetinde değişik tarihlerde yaşamıştır. Konumuzun bu noktasında okurlarımızın hayret edecekleri bir gerçeğe değinmek istiyorum: Ünlü uygarlık tarihçisi Gordon Childe'in "Tarihte Neler Oldu" adlı eserinden öğrendiğimize göre; neolitik çağdan da daha eski olan ve insanların toplayıcı ve avcı olarak yaşadıkları mezolitik dönem yaşamakta olduğumuz 20. yy'da hala sürüp gitmektedir. Gordon Childe, buna örnek olarak Malaya ormanlarında, Orta Afrika'da, Avusturalya'nın kuzey-batı yörelerinde ve Güney Afrika çöllerinde yaşamakta olan insanları bu tezine örnek gösterir. İsa'dan sonra 1800'lü yıllarda Yeni Zellenda yerlilerinden olan Maorilerin araç ve gereçlerinin neolitikçağ insanınkine benzediğini de aynı bilim adamı öne sürmüştür. Bu gerçekler karşısında Zağros'un eskiliği konusunda söylenecek söz kalmaz artık. Mitoloji, çok tanrılı dinler dönemini yaşayan kavimlerde ortaya çıkar. Bu da yeterli değildir. Ayrıca kralların da, kraliçelerin de devlet yönetiminde bulunmaları gerekir. Çünkü onlar tanrı ve tanrıçalarla kendi halkları arasında aracı rolü oynarlar. Bu aracılık kurumu daha sonraki tarihlerde semavi dinlerin ortaya çıkmasıyla peygamberlere devredilmiştir. Sümerlerde kral ve kraliçe yoktur. Sümer sitelerini kral ve kraliçeler değil, Lungaller yönetmiştir. Lugaller bir nevi valilik gibiydi. Bu nedenle Sümer yönetimi bir çok Sümer sitelerini Guti krallarına bıraktılar. Yarlağan, Si'u, La-Arabun, Erridu-Pizir gibi. Bizim tezimize göre Sümerlerin bu davranışı Guti krallarının tanrılarla olan ilişkilerinden yararlanabilmek içindi. Bu bilgileri açıkladıktan sonra bu sorununuzu ünlü uygarlık tarahçisi Prof. Dr. Goerges Roux'un 1985 yılında yayınlanan "Mezepotamya" adlı eserindeki şu sözleriyle yanıtlamak istiyorum: "Neolitik ve Protohistorik halkın ilk kez ve öncelikle Kürdistan'da ortaya çıkmış olması bir tesadüf değildir". (age. s.27)

● Kürtlerin Geyik'leri izleyerek Zağros'lara geldiğine dair bir sav var. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

○ II. Dünya savaşı sıralarında Almanların en üstün insan ırkı olduğunu öne süren Hitler, kendine bağlı bazı bilim adamlarına emir vererek Alman halkına antik çağda bir mekan arar. Bu bilgiler ari bilimin kuzey topluluklarına yayıldığını, oradan da geyikleri izleyip Zağros'a gelen Med'lerin bu dili Anadolu'ya ve Asya'da da İran ve Hindistan'a yayıldıklarını öne sürdüler. Ancak bu tez 2. Dünya savaşından hemen sonra terkedildi. Bu savın hiçbir bilimsel içerik taşımadığını Prof. Dr. Götze, Arkeolog E. Forrer, Paul, Kretschmer, Jeams, Mellart (Çatalhöyük Kazasının hafiri ve kaşifi), Prof. Dr. Bilge Umar ve Nevala Çori Sitesi'nin hafiri ve kaşifi Prof. Dr. Hauptman yazdıkları eserlerinde açıkladılar. Biz de bu bilim adamlarının tüm eserlerini inceleyerek Özgür Bilim Dergisi'nin 3. sayısında gerekli açıklamaları yaptık. Konuyla ilgilenenler, bu makalemizi okuyabilirler. Genel olarak dilin ve bunun bir ürünü olan ari dilinin ilk kez Zağros'ta ortaya çıktığını Colin Renfew 1989 yılında yayınladığı "Archselogy and Language" adlı eserinde ve yine Thomas V. Gamktelidze, Viadeslav V. İvanof 1995 yılında yayınladıkları eserlerinde açıklamışlardır.

● Kürt mitolojisini yazarken neden Kürt masallarından (örneğin; ateş, güneş, hayvanlar ve doğayla ilgili olanlardan) yararlanmadınız?

○ Kürt Mitolojisi- 1 adlı önsözünde bu çalışmamızın üç kitaptan oluşacağını açıkladık. Sizin belirttiğiniz konuları 3. ciltte inceleyeceğiz.

● Adem ile Hava kültünün Zağros mitosunda ortaya çıktığını söylüyorsunuz. Sanırım bu yaygın bir tez. Bu teze karşı, karşı tezi savunan tarihçiler var mı?

○ Sadece bu değil, adı Aden olan cennetin de Van Göl'ü kıyısında olduğunu, ilk semavi dinlerden Tevrat'ta açıklanmıştır. Bu cennetteki dört ırmaktan ikisinin Dicle ve Fırat olduğu da bu din kitabında vurgulanmıştır. Antik çağ tarihçileri arasında mitolojik anlamda bu teze karşı çıkana rastlamadım.

● Söz Adem ile Havva'dan açılmışken mitoloji çalışmanızı yaparken, Kürtlerin kutsal kitabı Avesta'dan (başka yazarlardan alıntıları hesaba katmazsak) yararlandınız mı?

○ Zerdüşt inancı çok tanrılı dinlerden semavi dinlere geçişin köprüsüdür. Zerdüşt peygamber, Med halkındandı. İsa'dan önce 660 yıllarında yaşadı. Kitabi dinlerin kapısını o açtı. Hz.İbrahim ve Musa peygamber ondan daha eskidir. Ancak Musa'dan artakalan Ahdi Atik çok kısa bir metinden ibarettir. Asıl günümüzdeki Tevrat, Zerdüşt'ten 300 yıl sonra Musevi din adamlarının toplanarak kaleme aldıkları bir kitaptır. Tevrat'ın yazım sürecinde Avesta'dan pek çok alıntı yapıldığı artık kesin olarak ortaya çıktı. Çağdaş Zerdüştçü yazar Khabardar bu konuda yazdığı ünlü eserinde bu alıntıları tek tek açıkladı. Çok tanrılı dinler döneminden çıkıp gelen pekçok mitos önce Avesta'da, daha sonra da başta Tevrat olmak üzere diğer semavi dinlerde de yeralmıştır. Bu mitoslar az önce açıkladığımız Adem ile Havva kültü ve Aden cennetinin yanı sıra şimdi açıklayacağımız diğer mitolojik verilerle de karşımıza çıkıyor. Ünlü Nuh tufanı, cennet ve cehennem kültü, öldükten sonra dirilme, hayır, şer ve kader, ahret ve son hesaplaşma, Sırat Köprüsü ve insanların canını alan Azrail kültü gibi pekçok mitos Zağros'un mitolojik zenginliklerinin ürünü olarak Avesta'ya, oradan da semavi dinlere geçmiştir. Zerdüşt'e göre Sırat Köprüsü, kıldan ince ve kılıçtan keskindir. Kuran-ı Kerim'de Sırat Köprüsü'nden ve Azrail'den sözedilmemiştir. Bu ikisi kıyası fukaha ve icmai ümmet kurumları aracılığıyla islamda mevzi tutmuştur. Prof. Dr. Ali Alpaslan, Zerdüşt inancına karşı Hz. Muhammedin büyük ilgi gösterdiğini söyler. Prof. Alpaslan bu konuda şunları yazmıştır: "Hz. Muhammed, Zerdüştlere karşı değildi. Hatta onlara ehli kitaba gösterilen saygıyı gösterilmesini emretmişti." (Geniş bilgi için, Türk Dil Dergisi'nin 500. sayısına bakılabilinir.) Yazar ayrıca, Zerdüşt dininin ve onun ahlak anlayışı ile Zerdüşti olan ilk Pers Kralı Kuraş'ın haka uygunluğunu Kehf süresinin 99'cu ayetinde "Haza Rahmetunmin Rabbi" (Tanrı tarafından rahmettir) ibaresiyle doğrulandığını söyler.

Biz Avesta'daki tüm mitolojik bulguları kitabımızda ele aldığımız konulara göre, yeri geldikçe vurgulamaktayız. Bunun dışında da Kürt Mitolojisi adlı çalışmamızın 2. cildinde sırasıyla efsanevi Kürt Kralı Nemrud ile Hz.İbrahim, Zerdüşt Peygamber ve Demirci Kawa ile ilgili efsaneler üzerinde duracağız.

(İSTANBUL)

Cemşid Bender

Cemşid Bender,1927 yılında muhacir bir ailenin çocuğu olarak Konya'da dünyaya gelir. Babası, Bingöl'ün Karlıova ilçesinden. Annesi, Van'ın Başkale ilçesinden ailesiyle birlikte I. Dünya Savaşı yılarında yola çıkarak önce Adana'ya sonra da Konya'ya yerleşir. Bender, bu ailenin yedi çocuğundan dördüncüsü. Konya'da liseyi ve İstanbul'da Hukuk Fakültesi'ni (1946-1950) bitirir. O dönem üniversite de, Hitler faşizminden kaçıp Türkiye'ye sığınan Neumark, Crozat, Shwartz gibi Alman Yahudi hocalar çoğunluktadır. Yazar, Hukuk Fakültesinden sonra Fransa'da hukuk doktorası yapar. Tez konusu, "Osmanlı Maliye Tarihi"dir. Daha sonra Norveç'e geçerek Oslo Üniversitesinde kooperatifçilik dalında öğrenim görür. 1960 Şubat'ında ülkeye döner ve 27 Mayıs ihtilali olur. 'Kürtçülük' suçlamasıyla tutuklanır. 29 Ekim tarihinde çıkan "genel af" yasasıyla serbest bırakılır. 1960'tan1973'e kadar Konya'da avukatlık yapar. 1974-1983 yılları arasında da Norveç'te bulunur, kaldığı süreç içinde, antik çağ tarihi ve uygarlığı üzerinde incelemeler yapar. Cemşid Bender ayrıca edebiyat alanında da çeşitli çalışmalar yapmış, birçok dergide edebi incelemeleri ve öyküleri yayınlanmıştır.

Yazaranı yayınlanan kitapları:
Kürt Tarihi ve Uygarlığı
Kürt Uygarlığında Alevilik
Kürt Mutfak Kültürü ve Yemekleri
12 İmam ve Alevilik
Korku ve Cesaret-Kürt Tarihine Sataşanlar
Kürt Mitolojisi-I
Kürt Kızı Zenge (Öykü)
Çatıdaki İsa (Roman)
Türk Hikayeciliğin Dünü ve Bugünü (Antoloji)
Konya Sazı ve Türküleri

Beyoğlu'na yeni kitapçı

İSTANBUL- Bir zamanlar yayın dünyasının vazgeçilmez semti olan Çağaloğlu, kapitalizme yenik düştü. Önce gazeteler çekip gitti tek tek. Onlar İkitelli'yi kendilerine mesken seçtiler. Turizimcilerin yaygın talepleri sonucu kiralar hızla artmaya başladı ve yayınevleri Cağaloğlu'nu terketmeye başladılar. Daha sonraları bu yayıncılar ağır ağır Beyoğlu'nda toplanmaya başladılar. Zaten Beyoğlu gerek mimari yapısı ve gerekse tarihsel geçmişi bakımından bu oluşuma uygundu. Cağaloğlu kültürel havasını yitirmeye başlamış, yerini dövizin cazibesine bırakmıştı.

Cağaloğlu'ndan kopan yayıncıların Beyoğlu sevdasına bir yenisi eklendi. Adam yayınları Beyoğlu Küçükparmakkapı Sokak'ta kendine bir mekan buldu. Geçtiğimiz Çarşamba günü açılışı yapılan kitabevine çok sayıda davetli katıldı. Kokteyle edebiyat dünyasının birçok 'ünlü yazarı' gelmişti. Emre Kongar, Cevat Çapan, Refit Durbaş, Ataol Behramoğlu, Küçük İskender açılışa katılan aşina simalardan bazılarıydı. Yazar Selim İleri, kitabevinin açılışı için şunları yazıyordu: "Kitabevlerinin çoğalması, kitaba, edebiyata yeniden gönül verilişin ilk adımı. Bir ömür boyu kitaplarla mutlu oldum. Mutluluk nedir diye sorulursa, kitaplar okumak, kitaplar edinmek, kitaplar arasında yaşamaktır derim."

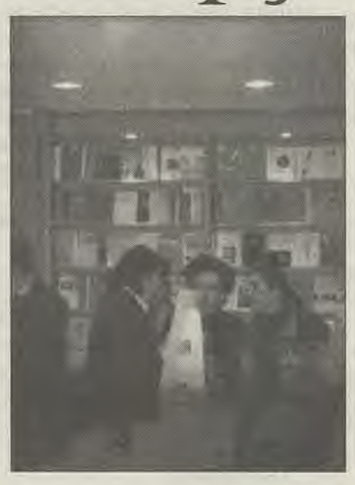

BEKSAV'da felsefe konferansları

26 Ocak'ta başlayan 'Felsefe Konferansları' dizisinin ilkini Dr. Sadi Ceylan yapmıştı. Dr. Ceylan'ın "Felsefenin Temel Sorunları" ana başlığı altında verdiği konferanslar 16 Şubat'ta sona eriyor. Konferansın ikinci konuğu ise Marksist felsefenin temelerini inceleyen ve bu konuda yayınladığı kitaplarıyla tanınan felsefeci-araştırmacı Hüsnü Aksoy. Aksoy'un sunacağı proğram ise "Diyalektik Düşüncenin Özgül Yanları" ana başlığı taşıyor. Toplam 11 alt başlık altında toplanan konferanslar dizisi, 4 Mayıs'ta "Genel Bir Değerlendirme ve Sonuç" konferansıyla sona eriyor. BEKSAV'da bu ay ayrıca, başta Yılmaz Güney olmak üzere birçok ünlü yönetmenin filimleri ve ayrıca Atila Ayçin, Selim Okçuoğlu İsmail Sarıoğlu ve Eren Keskin'in konuşmacı olarak katıldığı "96 Yılı Değerlendirmesi", "İdam Gerçeği ve Politik İdamlar/Yokedilişler" isimli sergi, Prof. Dr. Mehmet Altan, İsmail Sarıoğlu ve Hacı Orman'ın katıldığı "Susurluktan Kriz Yönetim Merkezine" isimli panel, Ahmet Soner'in "Adana Paris-Yılmaz Güney Belgeseli" isimli söyleşisi ve Doç. Dr. Nail Satılgan, Prof. Dr. İzzettin Önder, Hakkı Gerçek ve Hüseyin Gözen'in katıldığı "İşçi Sınıfının Tarihsel Rolü Bitti Mi?" isimli panel izlenebilir.

Jiyana Nû yetkilileri beraat etti

Jiyana Nû gazetesi imtiyaz sahibi Selman Çimen ve sorumlu yazı işleri müdürü Ali Demir, Gazetenin 22. sayısında yayınlanan haberlerde, "Basın yolu ile bölücülük propagandası yapmak" 'suçu'ndan yargılandıkları davadan beraat ettiler. İstanbul 4 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi sözkonusu yargılamaya neden gösterilen "İşsizlik, Yoksullaşma ve Sosyalizm", Karayalçın'ın Danimarka Ziyareti Protesto Edildi" isimli yazıların ayrı ayrı incelenmesi sonucu suç unsuru bulunmadığına karar verdi.

Olayların tarafları yaşarken ve belgeler orta yerde yerde iken, gelişmeleri çarpıtmak nasıl bir şey?

Hatice Yaşar'a yanıt (1)

İbrahim-GÜÇLÜ

Ali Biçer, Hatice Yaşar'la "Politik bir Kürt Kadınının yaşamından notlar" başlığıyla bir röportaj yaptı. Bu röportaj, Roj Gazetesi'nin 25. ve 26. sayısında, Nuroj sayılarında yayınlandı. Röportajı ben de okudum ve hem de özellikle okudum. Çünkü, Hatice yaşar'ın anlattıkları benim de içinde bulunduğum siyasi sürecin bir kesitini ve kişiliğini doğrudan ilgilendiriyordu.

Belgeler ve rakamlarla başımız her zaman beladadır

Kürt okumuş takımı olarak, yazılı tarih, yazı, belge ve rakamlarla başımız beladadır. Hele ki bazılarımız bu konuda daha pervasızca. Hatice, bunlardan biridir. Hiçbir zaman belge ve rakamlarla arası iyi olmamıştır. Yazarken ve açıklamalarda bulunurken, belgeleri devre dışı bırakmakta ustadır.

Hatice röportajının ilk satırlarında, Kürt siyasi sınıfını kastederek, "bu sınıfın belirleyici özelliği yalancılığıdır" (Roj, sayı: 25) demektedir. Elbette bu değerlendirme ve tespiti yaparken, kendisini bu değerlendirmenin dışında görüyor.

Hatice, röportajında, günlüklere sahip olduğunu söylüyorsa da, görünen o ki yeni dönemden bahsediyor. Çünkü, birlikte olduğumuz döneme ilişkin Hatice'nin güncellere sahip olmadığını çok iyi biliyorum. Ayrıca, Hatice, hiçbir toplantıda not tutma alışkanlığına bile sahip değildir.

Ama, teslim etmek gerekir ki, 1980'den Ala Rizgari ile Hatice'nin ilişkilerinin kesildiği 1982 başlarına kadar arşivimizde 1 daktilo sayfası bir protesto mektubuna sahiptik. Hatice bu mektubunda leninist örgüte sıkı sıkıya sahip çıkıyor.

Bu mektubun yazıldığı tarih, 1981 yılının başlarıydı. Hatice, bizim ayrılığımızı leninist örgüt meselesi merkezine oturtuyorsa ve başından beri leninist örgüte karşı olduğunu söylüyorsada, böyle olmadığını açmaya çalışacağım.

Geçmişle ilgili önemli bir anımsatma

1976 Rizgari ayrılığında, bugünkü Rizgari gurubunu, sosyalist, "proleter devrimci" görmediğimizi bu gurubun milliyetçi olduğunu hem açık toplantılarımızda ve hem de ayrılık sonrası yazdığımız bildiri, broşür ve Ala Rizgari dergisinde açıkça dile getirdik.

Bu değerlendirmelerimizin merkezinde de, Mümtaz vardı. Bunu, hem Rizgari taraftarları ve hem de Kürt yurtsever kamuoyu çok iyi biliyor. Ayrıca, bizim en son merkezi toplantımızda ayrılık sorunlarımızı tartışırken, Hatice'nin Mümtazı, sinirleri de zorlayarak, "alçak" ve "ahlaksız" olarak nitelendirdiğini de çok iyi hatırlıyorum.

Buna rağmen Hatice röportajında memleketimizin sosyalist hareketinde bir kilometre taşı olarak görülmesi gereken bir Mümtaz Kotan'ı mutlaka anmak gerek" diyor. (Roj, sayı: 25). Akabinde, uzun nefesliliği, şabloncu olmamayı ondan öğrendiğini, memlekete özgü koşullara uyğun davranma ve tahlil yapmayı öndan esinlendiğini, söylüyor.

Hatic'nin 18 yıl sonra Mümtaz'ın kişiliğiyle ilgili bu noktaya gelmesi, elbette O'nun sorunudur ve olumlu olarak da değerlendirmelerden vazgeçmesi de, onun açısından bir meziyetde özeleştirisini açık bir biçimde, sorunu satır aralarına sıkıştırmadan, eski yol arkadaşlarına ve Kürt kamuoyuna sunması gerekmektedir.

Çünkü, iki arkadaşın olumsuz ilişkisinin ahlaksal değerlerimizi epeyce yıprattığını ve bize epeyce zarar verdiğini, en iyi Hatice bilir.

Silahlı mücadele macerası çarpıtması ve Hatice'nin dağcılığı

Röportajda silahlı mücadele balonunun yeniden şişirildiğini görüyorum. Tarihi sorumluluk açısından, bu balonun patlatılması gerektiğini düşünüyorum.

1- Hatice'ye göre Ala Rizgari, 12 Eylül öncesi veya sonrası (ki Hatice'nin röportajında bu peryotlar belirli değil. Ama bilinen bir şey var ki, biz Hatice'yi 12 Eylül öncesinden G. Kürdistan'a göndermeye karar verdik. 12 Eylül'den sonra oraya ulaştı. Böyle olunca, 12 Eylül öncesi oluyor), silahlı mücadeleye karar vermiş, Hatice bunun için dağa çıkmış. "Biz dağdayken cunta gelmişti ve şehirdeki arkadaşlarımız haklı olarak cunta bizi savaşa davet ediyor, davet kabülümüzdür" diyerek onay altına alıyor.

Bunun için, Suriye kanalı kullanıldı. hatice Güney parçamıza geçmek üzere bekleyişte iken, ben 10 Eylül 1980 günü Türkiye'ye geçtim. 12 Eylül günü darbe oldu. Yani darbe olduğu zaman, Hatice'nin deyimiyle dağda değildik. Kadroların eğitimi için Güney'e gönderilmek üzere, hazırlık halindeydik.

Cuntanın değerlendirmesini içeren ala Rizgari bildirisi; Bölge Temsilcilerimizin de görüşleri alınarak, benim tarafımdan kaleme alındı. Röportajda belirtildiği gibi, "cunta bizi savaşa davet ediyor, daveti kabülümüzdür" falan denilmiyor. Ama cuntaya karşı mücadele kararlılığı belirtiliyor. Çünkü, böyle bir tanımın silahlı savaşa karar vermek anlamına geleceğini, bildiriyi kaleme alanlar olarak bizlerin bilebileceğimiz açık. Ayrıca, sloganlaştırılan litaratür, bizim literatürümüzde değil. Bu bildirimizin incelenmeye değer olduğunu, hatırlatıyorum.

Belirli kadrolarımız da Güney ve Doğu parçamıza 12 Eylül'den sonra gönderildi.

Kararımız, kadrolarımızın Doğu ve Güney parçamızda eğitilmelerinden sonra, dönmeyi öngörüyordu. Ne yazık ki, cunta bastırınca, yaptığımız plan ve proje; istenilen zaman kesitlerinde, olduğu gibi gerçekleşmedi. Eğitim için giden arkadaşlarımız, orada "yığılmak durumunda" kaldılar.

Ama, bazı guruplarımızın, Güney ve Kuzey parçamızdaki güçlerle, tecrübe kazanmak ve yardımcı olmak amacıyla, bir hareketlilik içinde olmaları silahlı mücadele olarak nitelendirilecekse, ona diyebileceğim fazla bir şey yok.

II- Hatice'ye göre 12 Eylül öncesinde de, Ala Rizgari silahlı mücadeleyi "bir biçimde sürdürüyormuş". Buda yanlış, amacı aşan bir tespit ve abartılı bir sunuştur. Ala Rizgari'nin kadro ve taraftarları eğer silah taşımışlarsa bu tutum esas olarak, bireysel ve gurupsal meşru müdafaa çerçevesinde değerlendirilmek durumundadır.

Eğer kastedilen, Siverek'teki tutumumuzsa, bu da yanlış aktarılıyor ve yorumlanıyor. Çünkü, Siverek'te de, bütün yazılı açıklamalarımızda ifade edildiği ve oradaki kadrolarımızın davranışlarında da açıkça görüleceği gibi; meşru müdafaa siyaseti izlenmiştir. Bundan dolayı da, taktiğimiz; "kadrolarımızı, devrimci hareketi ve halkı koruma" olarak belirlenmiştir.

III- Görünen o ki, Hatice'de bu silahlı mücadelenin "genel kurmay başkanı". Bu konumunu röportajında "askeri sorumluydum" tanımıyla dillendiriyor.

Güney parçamızda genel sorumlu durumunda olan Hatice ve Doğu parçamızda genel sorumlu olan Halit'tir. Bu sorumluluklar, siyasi sorumluluklardır. Bu siyasi sorumlularda, o alanlara ilişkin sorumluluk paylaşımı yoluna giderken, askeri sorumluluklarda belirlemişlerdir. Ayrıca genel bir askeri sorumlu vardı. Fakat, o sorumlunun Hatice olmadığı, belgelerimizle sabittir.

En önemlisi, Hatice'nin dediği bir konumlanma sözkonusuysa, Doğu parçasındaki arkadaşımız özellikle Kuzey parçasına da yakın olduğuna göre, genel askeri sorumlu sayılmalıydı. Hatice bunu görmemezlikten geliyor.

IV- Tabi ki bizim hayali silahlı mücadelemiz de yıllarca, iki yıldan fazla yıl, devam etmiş. Bunu röportajında, "...birkaç yıldır dağdaydim" diyerek ifade ediyor. Yani Hatice birkaç yıl dağda kaldıktan sonra, ayrılığımız olmuş. Bizde o dağcılığına ayıp olmasın diye, suçlamalarda bulunmamışız ve "Hatice Troçkisttir" demekle. Hatice'yi küçük düşürmeye ve tasfiye etmeye çalışmışız. Ayrılıklarımızın gerçek nedenlerinin böyle olmadığını ileriki satırlarda açıklayacağım.

Burada açıklanmasını önemli gördüğüm şey; "birkaç yıl dağdaydım" ifadesinin gerçek dışılığıdır. Yukardaki satırlarda da belirttiğim gibi, Hatice, 1980 son aylarında Güney parçamıza gitti. ben, Ağustos 1981 yılında güneye gittim.

1981 yılının 6 eylül'inde üst yönetim olarak sorunlarımızı tartışmaya başladı. Aynı yılın ekim ayından sonra, Hatce elini eteğini işlerden çekti. 1982 yılının başlarında, Ala Rizgari ile ilişkileri tümden kesilir, noktaya geldi.

Eğer matematiksel olarak hesap edersek, Hatice'nin Ala rizgari sorumlusu olarak dağda kaldığı süre, 1.5 yıl bile bulmuyor. Nasıl oluyor da, birkaç yıllık dağ hayatından bahsediliyor?

V- Hatice, "gerilla savaşı" ve "Kurtarılmış Bölge" kavramlarının, bizim siyasal sürecimizde, onun tarafından kullanıldığını ifade ediyor ve ekliyor. "Bu kavramlar TİP geleneğinden gelen diğer yoldaşlara yabancıydı" diyor.

TİP'in bu kavramlara itibar etmediği bilinen bir şey, TİP geleneğinden gelen bizler de, ilk başlarda, "gerilla savaşı" ve "halk savaşı" gibi Marksist ve Ulusal Solcu tanımlara itibar etmiyorduk. Ama, 1969'dan itibaren, biz değişmeye başladık. Hatice, Kürt Hareketi içinde tanınır bir unsur değilken, biz hapishanede Kürt hareketi'nin yeni dönemde örgütlendirilmesinin plan ve projelerini oluştururken; bu kavramları da içimizde bolca hem sözlü ve hem de yazılı, tartışıyorduk.

Üstelik yine TİP geleneğinden gelen, daha sonra Şivan örgütlenmesi içinde yer alan arkadaşlarımız vardı ki; bunlar, çok eski tarihlerden itibaren "gerilla" ve hatta "foco tarzı" silahlı mücadeleyi tartışmışlar, planlamaya ve hayata geçirmeye çalışmışlardır.

Daha ilginç olan, bu konular, Mao'nun kavramlaştırdığı biçimde, mahkeme huzurundaki son sözlerimizde ifadesini buluyordu.

Bunların bugün de doğru oldukları anlamında değil, bir durum tespiti olarak iler sürüyorum.

Troçkistlik ve Sosyalist Devletler Üzerine tartışmalar

Benimsenen genel felsefe ve ideoloji sınırları içinde görüş ayrılıkları, değil Ala Rizgari döneminde, rizgari döneminde de, ayrılığımız için yeterli ve gerekli şart olmamıştır.

Bunu o koşullarda, ismi geçen arkadaş anlamıyordu. Bundan dolayı da, guruptaki sert tartışmalarımıza, ayrı görüşlerimize rağmen; birliği devam ettirmek isteğimi, anlayamıyordu. Daha sonraki problem ve ayrılma nedeni arkadaşlar gurubumuz içinde vardı. Hatice bunu anlayamadığı için, kendi pöportajında da itiraf ettiği gibi; bu arkadaşların uzaklaşmasına (özellikle Sovyet çizgisine yakın olanların), çoğu zaman kendi keyfi davranışlarına, yol açıyordu.

12 Eylül sonrasında da, bu konudaki tolerans ve görüşlerimi içeren, Hatice'nin anti-demokratik, tahamülsüz ve otoriter karakterine işaret eden tartışma yazılarımız mevcuttur.

Hatice'nin daha sonraki yıllarda da bu olgunluğa gelmediği, "Ala Rizgari Birlik Platformu" döneminde de açıkça görüldü. Bu döneme ilişkin de göseterilebilinecek onlarca belge, tanı ve bilgi notları sözkonusu.

Kürt siyasi kamuoyunda bizim siyasal konumumuza ilişkin bilinen bir gerçek daha var: Rizgari gurubu; zaman zaman Maocu, zaman zaman Sovyetçi, zaman zaman da milliyetçi ve zaman zaman da Troçkist olarak nitelendirilmiştir. Bunun asil sebebi de, Rizgari gurubunun bunların hiçbirinin içinde doğrudan olmaması; ismi geçen bu ideolojik -siyasi eğilimlere, sistem arayışlarına düşman olmaması; toleransla, eşitlikçi ve dostça yaklaşması; bağımsız bir çizgi izlemesi ve o günün deyimiyle "ortayolcu" olmasından ileri geliyordu.

Yıllarca böyle bir değerlendirmeye tabi tutulan bizlerin; Hatice'yi sosyalizm anlayışından ve Troçkistliğinden dolayı dışlamamız sözkonusu olabilir mi? Zaten böyle de olmamıştır. Ama, Hatice gerçek nedenleri gizlemek için bu sorunları öne çıkarıyor. Sorunu teorize ediyor.

O zaman haklı olarak sorulabilinir ki, gerçek sebep nedir?

Sorunlarımızı ameliyat masasına yatırdığımız 6 Eylül 1981 tarihinden sonra, Hatice'nin şahsi durumu, bizim örgütsel, eylemsel birliğimizin bozulmasına yol açmıştır.

Hatice evli iken, yeni ilişkilere girmeye başlamıştı. Oysa, böyle iddialardan dolayı, Rizgari ile kapışmak durumunda kalmıştık. Bu ilişkisini gizli bir biçimde sürdürmesi; bölgedeki bütün diğer örgütler tarafından bilinip; bize karşı dedikodu ve yıpratma sorununa dönüşmüştü. Hatice, bununla da kalmayıp, sorunun çözümü için, zamanlama ve teknik açıdan ileri sürdüğümüz önerilere itabar etmedi. "Bu evlilik benim için hayati ve sizinle kalıp kalmamamın ölçüsüdür" deyip kendi yolunu ayırmaya çalıştı. Bu tavrını daha da ileri götürerek "bu evliliğim beyinsel bir evliliktir" dedi ve evliliğini ideolojileştirdi ve teorize etti. Kendi röportajında da belirttiği gibi, evlendiği insan da Troçkist olduğu için, Hatice'nin kendisi, tırnak içine aldığım, belgelerimizde varolan bu tanımlarla, kendisine, ideolojik "felsefik" bir kılıf bulmuş oluyordu.

Ayrıca, faşist rejimin ikiz kardeşi olan bir diktatörlüğün adı olan Stalinizmi savunan, bununla gurur duyan Hatice'nin Troçkistliğe bu kadar kızması da, sosyo-psikolojik ölçülerle analize tabi tutulduğu zaman, geçmişteki yanlış ve haksızlığını gerekçelendirmeden öteye bir şey olmadığı da rahatlıkla görülür.

"Güneydoğu"da göç, kentleşme (me) dramı ve insan hakları (1)

Dr. Ahmet ÖZER

1990 nüfus sayımına göre 5.2 milyon insanın yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 4110 köy, 5148 mezra ve kom olmak üzere toplam 5258 köy ve köyaltı yerleşim birimi, 2 büyükşehir (Gaziantep, Diyarbakır), 6 il (Şanlıurfa, Batman, Adıyaman, Mardin, Siirt ve Şırnak), 3 alt belediye, 67 il, 82 belde olmak üzere toplam 160 belediye mevcuttur. Kilis'in il yapılması ile GAP kapsamındaki il sayısı 9'a yükselmiştir.

Bölgedeki nüfusun %56.2'si kentlerde yaşamaktadır. Kentsel nüfus artış hızı Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir rakam olan 5.52'dir.

1985 yılında nüfusu 100 binin üzerinde olan kentlerimiz Diyarbakır ve Gaziantep iken 1990 yılına gelindiğinde nüfusu 100 binin üzerinde olan kent sayısı Şanlıurfa, Batman ve Adıyaman'la birlikte 5'e yükselmiştir. Bu kentler bölge nüfusunun %29.4'ünü, kentli nüfusun da %50.3'ünü barındırmaktadır.

20 yılda (1970-1990) nüfusu %83 oranında artan bölgenin 2005 yılında yaklaşık 11 milyon olarak tahmin edilen nüfusunun %64.1'i kentlerde yaşayacak; nüfusu 100 binin üzerinde olan kentlerin ise kent nüfusunun %56 sını barındıracağı tahmin edilmektedir.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı gibi, bölgede sanayi dışı çok hızlı bir kentleşme olmasına rağmen, çağdaş bir kentsel gelişme hali hazırda yoktur. O nedenle bölgedeki kentsel gelişmeye Demografik Şişme, yani "nüfus büyümesi" demek daha uygun olur. Çünkü, kentlerin nüfusunda çok hızlı bir artış olmasına karşın, kentsel altyapıda, kentsel arz ve olanakların yaratılmasında aynı düzeyde bir gelişme görülmemektedir.

Bu panoramanın en belirgin nedeni kırdan kente yaşanan "göç" ve "kaç" hareketleridir.

Sonuçta nüfusun kendi iç dinamikleriyle kontrolsüz bir biçimde artması (yani doğurganlık oranının yüksek olması) ve kırdan kente yaşanan yoğun göç ve kaç hareketleri zaten ülkenin diğer bölgelerine nazaran daha yetersiz olan bölgesel altyapıyı ve yaşam olanaklarını iç içe uğratmaktadır.

Bölgedeki "kaç" hareketlerininen belirgin nedeni güvenlik veya başka bir deyişle güvensizlik ortamıdır. Resmi kayıtla da yansıdığı kadarıyla, son yıllarda binin üzerinde köy göç ettirilmiş, yani "kaç" hareketiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Sonuç itibariyle, tazyiki nedren gelmiş olursa olsun, bu köyler can havliyle kendilerini en yakın kente atmış, yakınlarının veya akrabalarının yanına sığınarak veya bir barınak ya da bir gecekondu edinerek, yaşamlarını güç koşullar altında idare etmeye çalışmaktadır. Diyarbakır bu kentlerden biri hatta birincisidir.

O nedenledir ki bölgedeki bazı büyük kentlerin nüfusu son dört yılda 2 hatta 3 kat artmış bulunmaktadır. Örneğin 1990 yılında 600 bin olan Gaziantep'in nüfusu 1996 yılında bir milyona, 380 bin olan Diyarbakır'ın nüfusu 1.5 milyona, 276 bin olan Şanlıurfa'nın nüfusu 650 bine, 148 bin olan Batman'ın nüfusu 350 bine, 153 bine olan Van'ın nüfusu 500 bine, 40 bin olan Bismit'in nüfusu ise 100 bine ulaşmıştır. Bu rakamlar yaşanan göçlerin ne kadar yoğun ve çarpıcı olduğunu sergilemektedir.

Avrupa'da bir kentin veya ülkenin nüfusunun ancak 300 ile 700 yıl arasında 2 kat arttığını hatırlarsa, yaşadığımız olayın ne kadar vahim olduğu daha da çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Ve eğer yeterli ve gerekli önlemleri

almazsak bu eğilimin daha da artarak devam edeceği, sorunların içinden çıkılamaz bir hal alacağı tehlikesi ile karşı karşıyayız.

Göç

Bölgedeki iki kesimde yoğun bir biçimde göç yaşanmaktadır. Bunlardan birincisi kırdan kente olan göçtür. Yani köylü kesiminin meyda getirdiği göç. İkincisi ise bölge kentlerinden batıya (özellikle batının büyük kentlerine) doğru yaşanan göçtür. Yani kentli kesimin göçüdür.

I- Kırdan kente göç:

Kırdan kende göçün 6 klasik bir de olağanüstü nedeni var:

1- Kırsal alanda yeterli iş makinalarının (istihdam olanaklarının) olmayışı. Ve "arazi bölünmüşlüğünün" getirdiği tedirginlik.

2- Son yıllarda tarımda makinalaşmaya geçilmesiyle birlikte çok sayıda çiftçi ailenin "boş işgücü" olarak ortaya çıkması.

3- Bölgede yoğun bir sıcak çatışma ortamının olmasından dolayı kırsal alandaki insanın kent merkezlerini bir anlamda daha güvenli sayması, kırsal alandan göçe zorlanması.

4- GAP projesi uygulamasından dolayı çok sayıda köyün baraj göl aynalarının altında kalması.

Yukarıda ilk 2 neden kırsal alanlardaki yaşamın "itici nedenleri"dir. Üçüncü ve dördüncü neden ise "zorunlu göç" nedenleridir.

5- Kırsal alanlardaki itici nedenlere karşın kentlerin sahip oldukları olanaklarla bir "cazibe yaratması"da göçün diğer bir nedenidir. Bu nedene de "çekici neden" diyoruz.

6- Ayrıca göç etme eğilimi, sosyal güvence arayışı, daha mutlu bir yaşam sürme düşüncesi gibi psikolojik nedenler de kır-kent arasındaki "nüfus mobilitesini" etkileyen unsurlardır.

Yukarıda belirtilen göç nedenleri bilinen klasik göç nedenleridir. Bunlar çoğunlukla kır-kent ile bölgeler arası eşitsiz gelişimin yaratmış olduğu göçlerdir.

7- Ancar bir de güvenlik ya da güvensizlik nedeniyle bölgede ferdi veya toplu biçimde göç eden veya ettirilen bir nüfus vardır. Son yıllarda bu kategoride meydana gelen göçler yukarıda klasik nedenlerle meydana gelen göçleri kat kat aşmaktadır.

Dolayısıyla bütün bunların sonucunda hergün binlerce insanın evini yükleyerek, kendisini kente atma macerasına tanık olmaktayız. Bu öyle bir maceradır ki nerede başlayıp nerede biteceği belli değil. Başı ve onu yok. Yıllarca yaşadığı atababa topraklarını terketmekte, yaşadığı burukluğu daha üstesinden atamamışken, geldiği kentin hay-huyu içinde yaşama mücadelesinin ağır yükü altında ezilip gitmektedir insanlarımız.

II- Bölge kentlerimizden batıya göç

Bölgede, kentlerimizin geleceği, sosyal ve ekonomik yapısını olumsuz yönden etkileyen en tehlikeli göç biçimlerinden biri de bölge kentlerinden batıya doğru yaşanan göçtür. Bu kategoride 3 çeşit göç yaşanıyor;

- Sermaye göçü
- Beyin göçü
- Kentli nüfus göçü

Sanayi ve diğer yatırımlar için gerekli altyapıyı ve güvenceyi görmeyen sermaye kesimi batıya göçetmektedir. Biraz zengin olan insanlarımız geleceklerini güvence altına almak ve sermayelerini geliştirmek düşüncesi ve kaygısıyla batıya taşınıyorlar. Burada, sorunu gidenlere yüklemekten ziyade, bölgede hem siyasi istikrar oortam hem de ekonomik ve sosyal altyapıların eksikliğinde aramak lazım. Bölgeye bilinçli bir şekilde bazı siyasal kaygılarla 70 yıl saniyi getirilmemiştir. Bu yanlış uygulamanın acı sonuçlarından biri bölge sermayesinin kendi bögesinde yatırıma döüşmesi yerine bazıya kaçması olmuştur.

Beyin göçü ise başlıca acı bir gerçeğimizdir. Okuyan, üniversite bitiren, doktor, hukukçu, mühendis veya üniversitede kariyer yapmış aydınlarımız bir yolunu bulunca batıya göçüyorlar.

Oysa bunlar toplumun öncüleri olmak durumundadırlar. Onlara yıllarca maddi ve eğitsel alanlarda yatırım yapılmış. Kendi çevrelerinin ve toplumun umudu olmuşlardır. Tam faydalı olacakken kaçıyorlar. Oysa bunların kalıp, toplumu öncülük etmesi, toplumun dönüşümü ve gelişimini hızlandırması gerekir.

Bir diğer önemli göç eden kesim ise kentli nüfus göçüdür. Kentli nüfus ise çeşitli sebeplerle (sosyal, ekonomik, eğitsel yönden) bazı kentlerine göç etmektedir.

Kentli nüfusun göçü ile kent adeta içi boşalmış bir kabuğa dönüşüyor. Dolayısıyla kırdan gelenlerin kentlileşmesi yerine kentler hergün biraz daha köyleşiyor, köyden gelenler kentin varoşlarına sürüklenerek gecekondulaşma sürecini hergün biraz daha hızlandırıyorlar.

Öyle bir zaman geliyor ki, kent, gecekonduyu etkileyip dönüştüreceği yerde, kent kendisini kuşatan gecekondunun hakimiyetine giriyor.

Böylece altyapısı, modern kentsel yapıları gelişen çağdaş kentler yerine, nüfus olarak hızla büyüyen ama çarpık, mutsuz ve stresli insanların koşuştuğu insan kalabalıkları oluşuyor.

III- Göçün sonuçları

Bu gelişmeler karşısında;

* Bugün bölgede nüfusu 100 bin ile 1 milyon arasında bulunan 6 kent merkezinde nüfusun %50'sine yakını ya alt yapısı tümden olmayan veya yetersiz olan alanlarda yaşamaktadır.

* Dolayısıyla her kentte giderek iki kent meydana gelmektedir. Biri kentsel altyapı ve arzlarının sunulduğu normal kent alanlarıdır. Öbürü ise kenti kucaklayan gecekonduların meydana getirdiği ve çok yoğun problemlerin olduğu alanlardır.

* Bu iki kentsel yaşam arasında sosyo-ekonomik ve kültürel bakından derin uçurumlar ve dolayısıyla çatışmalar vardır.

* Kentin varoşlarına sürüklenerek yaşamalrını idare ettiren insanlara kentsel haklarını kullanacak (yani insanların insanlık onuruna yakışır bir düzeyde yaşamalarını sağlayacak) olanaklar sunulmuyor. Buna karşılık bu insanların da kentlere karşı görevlerini yerine getirmeleri beklenemez. O halde burada suç veya problem göç edenlerde değil, göçü yaratan koşullarda aranmalıdır.

* Kent merkezlerinin çeşitli nedenlerle aldıkları yoğun göç karşısıda oluşan bu panoramanın bir de öbür yüzü vardır. O da bölge kentlerimizden batıya doğru yaşanan sermaye, beyin ve kentli nüfus göçü karşısında kentsel iç dinamiklerin zayıflamasıdır.

SUSURLUK'TA GEÇEN HAFTA

Geçtiğimiz haftanın gündeminde Oral Çelik'in açıklamaları ve Çiller'le ilgili olarak Avrupa ülkelerinden yükselen "TC-uyuşturucu bağlantısı" değerlendirmeleri vardı

Oral Çelik'ten itiraflar

Abdi İpekçi cinayetinden tutukluyken bir süre önce tahliye edilen Oral Çelik, TBMM Susurluk Komisyonu'nda verdiği ifadede, Abdullah Çatlı ile birlikte 1980 sonrası "devlet için çalıştıklarını" söyledi.

Abdullah Çatlı ve Mehmet Ağar'ın garantisi ile Türkiye'ye geldiği söylenen ve 'konuşurum' deyince yargılandığı iki davadan da alelacele tahliye edildiği vurgulanan Oral Çelik, "Devlet bizi kullandı. Şimdi niye inkar ediyorsunuz? Herşeyi yazacağım" dedi.

Çelik, devletin 1981'de yurtdışındayken kendisi ve Abdullah Çatlı ile temas kurduğunu ve ASALA'ya karşı mücadele etmelerini istediğini açıkladı. Buna karşılık, Haluk Kırcı ve Mehmet Irmak'ın serbest bırakılmasını istediklerini belirten Çelik, Abdi İpekçi ve Malatyalı öğretmenin öldürülmesi, Papa suikastı ve PKK'ye karşı eylemlere karışmadığını da iddia etti.

Çelik'in ifadesinde yer alan çarpıcı itiraflar özetle şunlardı:

- 1981'den itiraben Çatlı ile birlikte devlet için çalıştık. Ben ve Çatlı ekip başıydık.
- Çatlı Avrupa büro şefiydi, dört kişilik ekibimiz vardı. Her türlü eylemde bulunduk.
- 10'dan fazla pasaportum vardı. Bunları elçiliklerden alıyordum. Avrupa'nın bütün ülkelerinde bulundum.
- Eymür'den daha üst düzeydeki yetkililer yardım ediyordu. Her eylem için Çatlı'yla 10 bin dolar aldık.
- 1982 yılında Mehmet Ali Ağca'yı hapisten arkadaşım olduğu için kaçırdım.
- Cezaevinde iken bir bakan Abdullah Çatlı ile görüştü ve kaçmasına yardımcı oldu.
- Mesut Yılmaz 1984 yılında Çatlı ile Brüksel'de görüştü. Çatlı, bir telefonla Yılmaz'ın Türkiye'deki kumar borcunu sildirtti.

Eyüp Aşık: Çeteleşme 1950'de başladı

Susurluk Komisyonu'na geçtiğimiz hafta bilgi veren ANAP Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, çeteleşmenin tarihinin 1950'lere dayandığını itiraf etti.

"Komünizme karşı" 1950'li yıllarda ABD tarafından Türkiye'de bir örgüt kurulduğunu belirten Aşık, bu örgütün daha sonra "PKK'ye karşı mücadelede kullanıldığını ve son yıllarda dabazı kişilerin örgütü çıkar ilişkilerinde kullandığını" ifade etti.

Aşık, "Bana göre Ağar çok suçlu bir insan değil. Göreve geldiğinde Abdullah Çatlı, Korkut Eken ve Tarık Ümit gibi insanları hazır bir şekilde kucağında bulmuş. Sonra kendisi de o sisteme uyum sağlamış" dedi.

Bucak'ın PKK'yle savaş adına topraklarını genişlettiğini belirten Aşık, Bucak'ın geçmişinin "pek de temiz" olmadığını kaydetti.

Abdullah Çatlı'nın arkadaşı olduğu belirtilen Sami Hoştan'ın ilişkilerine de değinen Aşık, Hoştan'ın son yaptığı telefon görüşmelerine ilişkin kayıtların incelenmesi gerektiğini söyledi. Çatlı'nın cenazesini Hoştan'ın aldığını vurgulayan Aşık, "eğer Hoştan'ın ilişkileri dikkatle araştırılırsa bu olaylar ortaya çıkar" diye konuştu.

Eski MİT'çi'den "Özer-özel" kıvırtması

Susurluk Komisyonu'na bilgi veren eski MİT İstanbul Bölge Sorumlusu Nuri Gündeş, hazırladıkları bazı raporları, Başbakanlık Özel Kalem Müdürü'nün yanısıra; dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in "yoğunluğu nedeniyle" eşi Özer Uçuran Çiller'e de verdiğini açıkladı.

Ancak daha sonra Gündeş'in "Özer değil, özel dediği" iddia edildi.

Generallerin 'yazılı ifade' talebine ret

Susurluk Komisyonu Sözcüsü, RP Antep Milletvekili Mehmet Bedri İncetahtacı, komisyona yazılı yanıt verilmesinin doğru olmadığını söyledi. İncetahtacı, böylece Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Teoman Koman'ın, "sözlü ifade" yerine yazılı ifade verme talebini reddetti.

Merchand Bank-Ağar ilişkisi

Özel Tim tarafından kaçırılıp öldürüldüğü söylenen MİT muhbiri Tarık Ümit'in damadı Dahi Birinci, "KKTC'deki uyuşturucu paralarının aklandığı iddia edilen First Merchand Bank'ın ortaklarından Ömür Özçelik'in kardeşi Ümit Özçelik, Tarık Ümit tarafından Ağar'ın yanında göreve getirildi" dedi.

Resmi arabada eroin yakalandı

İhbar üzerine geçtiğimiz hafta Hakkari Yeniköprü mevkiinde yapılan yol kontrollerinde, Yüksekova ilçesi Büyükçiftlik Belediye Başkanlığı'na ait resmi plakalı kamyonda, birer kiloluk paketler halinde toplam 84 kilo saf eroin ele geçirildi. Eroinin DYP Hakkari milletvekili Mustafa Zeydan'ın yeğenlerine ait olduğu bildirildi. Kamyonun iç ve dış lastikleri arasına gizlenen eroinin İstanbul'a götürülmek istendiği kaydedildi. Olayla ilgili bir kişi gözaltına alınırken, aralarında Büyükçiftlik Belediye Başkanı Hasan Taşel'in de bulunduğu 4 kişi aranıyor.

Çatlı'yı kollayanlara yeniden suç duyurusu

Ankara'nın Bahçelievler semtinde 7 Ekim 1978'de katledilen 7 TİP üyesi gençle ilgili davanın geçen haftaki duruşmasında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, katliamın baş sanığı Abdullah Çatlı'yı koruyanlar ve saklayanlar hakkında gerekeni yapmadığı belirtildi. Müdahil avukatlardan Erşen Şansal'ın talebi üzerine Mahkeme Başkanı Mehmet Koçak, Abdullah Çatlı'yı koruyanlar ve saklayanlar hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na yeniden suç duyurusunda bulunulacağı bildirildi.

Oral Çelik'in itiraflarıyla Tansu Çiller'le ilgili Avrupa ülkelerindeki 'itibarı' bir hayli konuşuldu

Özel Tim'ci DGM'den firar etti

Abdullah Çatlı'nın, aranırken çocuklarının sünnet düğününde kirveliğini yaptığı Özel Timci polislerden Ziya Bandırmalıoğlu, hakkında tutuklama kararı çıkarılacağını anlayınca İstanbul DGM'den firar etti.

Özel timcilerin geçmişi de şaibeli

Ömer Lütfü Topal cinayetine karışan ve halen 5'i tutuklu bulunan, DYP Urfa Milletvekili Sedat Bucak'ın 6 korumasından 4'ünün geçmişte "Nezaretteki zanlıdan rüşvet almak" da dahil olmak üzere çeşitli suçlara karıştıkları ortaya çıktı.

Sedat Bucak'ın haklarında, "Ben bu arkadaşlara doğduklarından beri kefilim" dediği 6 koruması ile ilgili geniş bir araştırma yapıldı. Emniyet Genel Müdürlüğü, 3'ü Topal cinayetine de adları karışan 6 özel timci polisin, geçmişlerinde de çeşitli suçlardan kovuşturulduklarını açıkladı.

MHP'yi Hollanda bile tanıdı!

Hollanda Parlamentosu, Türkiye'nin koruyup kolladığını belirttiği uyuşturucu ticaretinde MHP'nin de izine işaret etti. Hollanda Parlamentosu Yabancı Kökenli Suç Organizasyonlarını Araştırma Komisyonu raporunda, "Türkiye'de bu klasik mafya gruplarının yanında siyasi yapıya sahip, suç organizasyonları da vardır. Sabık Albay Türkeş'in siyasi faaliyeti olan Bozkurtlar bunlardan birisidir" deniyor. Rapora göre Hollanda güvenlik güçleri 1972 yılından bu yana MHP'nin uyuşturucu ticaretine karıştığını biliyor.

'TC uyuşturucu mafyasını koruyor'

İnterpol'ün Avrupa ayağı sayılan 'Kaçakçılık ve İstihbarat Birimleri Ortak Organizasyonu Europol'ün 1996 raporunda Avrupa ülkelerine sevk edilen uyuşturucu ile ilgili ticaretin büyük bölümünün Türk mafyasının elinde olduğu; Türk hükümetinin de organize cinayetleri cesaretlendirdiği ve kara para aklama konularında kayıtsız kaldığı belirtildi.

'Çiller katile saygılı'

Almanya'nın yüksek tirajlı haftalık dergisi Der Spiegel, son sayısında Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller'e geniş yer ayırdı. 'Katile Saygı Duruşu' başlıklı haberde bir zamanlar Avrupa'da Türkiye'nin modern yüzünü temsil eden kadın olarak tanınan Çiller'in adının artık 'küfür' olarak kullanıldığı ifade edildi.

İtalya: Çeteciler ülkemize gelmesin

Avrupa ülkelerinin, Türk hükümetinin ve Dışişleri Bakanı Çiller'in uyuşturucu şebekelerini himaye etttiği şeklindeki açıklamalarının yankıları sürerken; benzer açıklamalar Çiller Roma'da iken İtalyan Anti-mafya Komisyonu'ndan da geldi. İtalyan Parlamentosu bünyesinde faaliyet yürüten Komisyon'un Başkanvekili Vendola, Türk hükümeti ve özellikle Tansu Çiller hakkında uyuşturucu mafyasıyla bağlantı iddialarının bulunduğu bir döneme denk gelen bu üst düzey ziyaretin yersiz olduğunu ifade etti.

Senatör Giovanni Russo Spena da yaptığı açıklamada İtalyan hükümetini, Çiller'in İtalya ziyaretine izin verdiği için eleştirdi. Spena, Türkiye'de Susurluk kazası sonrası ortaya çıkan devlet çetesinin kirli ilişkilerinin tartışıldığını belirterek, Çiller'in böylesi bir dönemde İtalya'yı ziyaret etmesinin İtalya açısından talihsizlik olduğunu söyledi.

"Özür diledi" yalanına kaynağından yalanlama

Almanya, Dışişleri Bakanı Tansu Çiller ile Alman meslektaşı Klaus Kinkel arasında bir telefon görüşmesi yapıldığını doğrularken, Bonn'un Ankara'dan "özür" dilediği yolundaki haberleri ise yalanladı. Alman Dışişleri'nden yapılan açıklamada bu konuşma sırasında, Kinkel'in Alman hakimin sözlerinden ötürü Çiller'den, iddia edildiği gibi özür dilemediğini ve bir Türk gazetesinde yayınlanan haberin spekülasyona dayandığı dile getirildi.

Fransa'dan da Çiller değerlendirmesi

Fransa'da, uluslararası uyuşturucu trafiği konusunda araştırmalar yapan bağımsız sivil toplum kuruluşu Observatoire Geopolitique Des Drogues (OGD)'nin Türkiye Masası Şefi, uyuşturucu kaçakçılığında Türkiye'nin rolünü değerlendirirken, dolaylı biçimde Dışişleri Bakanı Tansu Çiller'i suçladı. Uyuşturucu Jeopolitiği Gözlemevi "OGD"nin Türkiye, Kafkasya ve Ortadoğu masası şefi, uyuşturucu kaçakçılığının, koruculuk sistemini finanse etmek için de kullanıldığını belirtti.

Fransız yetkili, Çiller'den dolayı da şu ifadeleri kullandı: "On yıldır aranan bir suçlu ve uyuşturucu kaçakçılığına karıştığı kanıtlanan bir kisi hakkında, ülkenin dışişleri bakanı çıkıp, 'kahramandır, devlet için çalışmıştır' derse, bu adamın cenazesi bayraklara sarılıp kaldırılırsa, ortaya bir tablo çıkar. Bu tabloyu ortaya biz çıkarmadık. Bir Dışişleri Bakanının kimi tuttuğuna, kimi savunduğuna dikkat etmesi gerekir. Yoksa tutumlar arasında bazı bağlantılar kurulur, bazı odaklar arasında yakınlık kurulur."

Yanıt veremeyince . "ajan" dediler

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanı Tuncay Yılmaz, uyuşturucu-TC bağlantısıyla ilgili çürütülemeyen iddialarda bulunan Hüseyin Baybaşın'ın İngiliz polisince ajan olarak kullanıldığını ileri sürdü. Türkiye'nin uyuşturucunun üretiminden tüketimine kadar geçen süreçle mücadele ettiğini iddia eden Yılmaz, Avrupa'nın bazı uyuşturucu kaçakçılarını himaye ettiği savunusunda bulundu.

Bağlantı TBMM'ye havale

ANAP, Türkiye'nin Avrupa'nın uyuşturucu merkezi durumuna geldiğini belirterek, uyuşturucu ticareti konusunda Meclis araştırması açılmasını istedi. Genel Sekreter Yaşar Okuyan ve arkadaşlarının imzasıyla Meclis Başkanlığı'na sunulan önergede, özellikle 1993-96 yılları arasında büyük artış gözlenen uyuşturucu ticaretinde ihmali veya işbirliği görülen kişi ve makamların hangi yasal boşluklardan yararlandıklarının saptanması istendi.

(HABER MERKEZİ)

MEDET SERHAT'IN EŞİNDEN ÖNEMLİ AÇIKLAMALAR

"Medet Serhat'ı Ağansoy öldürdü"

HABER MERKEZİ- "Faili meçhul" bir silahlı saldırıda katledilen avukat Medet Serhat'ın eşi Yurdagül Serhat, eşini öldürenin Tevfik Ağansoy olduğunu söyledi. Yurdagül Serhat, geçtiğimiz hafta bir günlük gazetede yer alan röportajinda Behçet Cantürk'ün Hüseyin Kocadağ ve Yahya Demirel'le de samimi olduklarını açıkladı.

Eşini öldürenin Tevfik Ağansoy olduğunu şimdi açıklamasını "Tevfik Ağansoy'u, Alaattin Çakıcı'yla aralarındaki ihtilaf nedeniyle televizyonda tanıdım. Sağken söyleseydim kabadayılık yapacaktı" sözleriyle açıklayan Yurdagül Serhat, Kürt işadamı ve aydınlarının öldürülmesi için hazırlanan listeyi Yahya Demirel'in gördüğünü ve onun da konuyu açıklayabileceğini ifade etti. Yurdagül Serhat daha sonra şunları söyledi:

"Yayha Demirel 1992'de bunu Behçet'e söyledi. Birlikte ticaret yapıyorlardı. Kıbrıs'taki banka olayında Behçet, resmi ortak olamadı, gölgede kaldı. Bankada Mehmet Ağar'ın şoförünün ortaklığı var; inkar etmesin. Yahya konuşmalı. Behçet'in Ağarla da ilişkileri vardı, aradaki kişi Hüseyin Kocadağ'dı. Belki de Hüseyin aldığını başkalarına veriyordu. İbrahim Şahin de çok para yemiştir Behçet'ten."

Yurdagül Serhat, Behçet Cantürk'ün öldürülmeden önce Kocadağ'la görüşmeye gideceği ve Medet Sarhat'ın da bu durumu bildiği iddiası ile ilgili olarak da şunları söyledi: "Behçet eşime söylemiş olabilir. Cinayet gecesi Behçet özel bir telefonla konuşuyor. Eve gelecekken, çağrıldığı yere gidiyor. Korumalarını almıyor. Hüseyin'le Behçet çok samimilerdi."

AB'den TC'ye: *Kürt sorununu çöz, sonra gel!*

HABER MERKEZİ- TC, Avrupa Birliği zirvesinden "Kürt sorunun çözemezsen AB üyeliği hayal" yanıtını aldı. Türkiye, Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa ve İspanya Dışişleri Bakanlarının katılımı ile geçtiğimiz hafta Roma'da gerçekleştirilen 'altılı toplantı'da insan hakları, Kürt sorunu ve Kıbrıs sorunu konularında bir ilerleme sağlayamadığı için Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin mümkün olmadığı vurgulandı.

'Altılı toplantı'da Türkiye'yi Dışişleri Bakanı Tansu Çiller, Almanya'yı Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel, İngiltere'yi Dışişleri Bakanı Malcolm Rifkind, İtalya'yı Dışişleri Bakanı Lamberto Dini, İspanya'yı Dışişleri Bakanı Abel Matutes, Fransa'yı da Dışişleri Bakanı Herve de Charette temsil etti.

Türkiye-AB ilişkilerinin ele alındığı toplantıda, Çiller, Türkiye'nin tam üyelik perspektifi içermeyen hiç bir özel statüyü kabul etmeyeceğini söylerken, verilen yanıtlar bunun mümkün olmayacağı şeklinde oldu.

Toplantı sonrası yapılan ortak açıklamada, Türkiye'nin AB'ye üye olma hakkı bulunduğu, "Ancak, insan hakları, Kürt sorunu ve Kıbrıs sorununun çözülmemesi nedeniyle, Türkiye'nin bugünkü koşullarda AB'ye tam üye olmasının mümkün olmayacağı" kaydedildi.

Bu arada İngiltere, Almanya ve İtalya Dışişleri Bakanları ile Tansu Çiller ayrı ayrı basın toplantısı da düzenlediler. İngiltere Dışişleri Bakanı Malcolm Rifkind, Türkiye'deki insan hakları tablosunun Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği için yeterli olmadığını belirtti. Rifkind, "Türkiye'nin şimdilik AB'ye üyeliği mümkün değil" dedi.

İtalya Dışişleri Bakanı Lamberto Dini ise Avrupa kamuoyunun ve Avrupa Parlamentosu'nun, Türkiye'den insan hakları, Kürt sorunu ve Kıbrıs sorunu konusunda çözüm beklediğini, ancak bunun Türkiye tarafından yerine getirilmediğini vurguladı. Dini, "Türkiye'nin AB'ye üye olması bu sorunları çözmeden mümkün olmaz" diye konuştu.

Kinkel ise altılı toplantıdan sonra yaptığı basın toplantısında "Türkiye'nin bazı adımlar atması gerek. Kürt, insan hakları ve Kıbrıs sorunu çözülmeden Türkiye'nin Avrupa'ya yaklaşması güç" dedi.

Tansu Çiller ise düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'nin 1987 yılında AB'ye tam üyelik için yaptığı başvurunun 1989'da reddedildiğini hatırlatarak, "Ancak bu kararın bügün bir geçerliliği kalmadı. Hollanda'nın dönem başkanlığı sırasında AB'den tam üyelik başvurumuz için yeni bir değerlendirme isteyeceğiz" şeklinde konuştu.

IBCA RAPORU

'Refahyol bir yıl sonra dağılacak'

HABER MERKEZİ- İngiltere'nin önemli derecelendirme kuruluşu sayılan IBCA'nın yayımladığı 1996 Türkiye Raporu'nda, Refahyol'un 1998'de dağılacağı, Başbakan Necmettin Erbakan'ın Başbakan Yardımcılığını kabul etmeyeceği öne sürüldü.

Koalisyon protokolünün aksine, Erbakan'ın Başbakan Yardımcılığı'nı benimsemesinin zor olduğuna dikkat çeken IBCA raporunda Türkiye'de 1998 yılında erken seçimin kuvvetli bir olasılık olduğu belirtildi.

Raporda, "Refah'ın ülkenin ekonomik sorunlarının ciddiyetinin farkına varmadığı" ve "bu yıl elde edilecek özelleştirme gelirlerinin, popülist yaklaşımlar nedeniyle kamu harcamalarının finansmanında kullanılarak, önemli bir yapısal reform şansının geri tepileceği" ifade edildi. Refah kanadının bu ay Türkiye'ye gelecek olan IMF'nin önerdiği programı uygulamasının "zor olduğu" da savunuldu.

Bu arada Türkiye'yi izlemeye alan Moody's'den bir heyet de Türkiye ekonomisini incelemek için çalışmalarına geçtiğimiz hafta başladı. Moody's analistleri, Türkiye'deki incelemeleri sürşinçe, ekonomi bürokrasisi ve özel sektör yetkilileri ile görüşecek. Değerlendirme notu ise şubat veya mart ayında açıklanacak.

MGK'dan yeni anti-Kürt emirler

HABER MERKEZİ- Milli Güvenlik Kurulu (MGK), geçtiğimiz hafta yaptığı toplantıda yine anti-Kürt kararların hükümetce yerine getirilmesi talimatını verdi. MGK, MED-TV ve diğer yurtsever medyanın susturulmasını isterken, içerdeki TV ve radyo yayınlarının da uyarısız durdurulması için hükümete yasa "önerisi'nde bulundu. Önceki genel 'tavsiye'lerden farklı olarak MGK, bu kez bizzat yasa taslağını da hazırladı.

MGK toplantısına Başbakan Necmettin Erbakan, Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Tansu Çiller, İçişleri Bakanı Meral Akşener, Milli Savunma Bakanı Turhan Tayan, Kuvvet Komutanları, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Teoman Koman, MGK Genel Sekreteri Orgeneral İlhan Kılıç, Olağanüstü Hal Bölge Valisi Necati Bilican, MİT Müsteşarı Sönmez Köksal, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Onur Öymen, Emniyet Genel Müdürü Alaattin Yüksel'in yanısıra Ulaştırma Bakanı Ömer Barutçu, RTÜK Başkanı Füneş Müftüoğlu ve TRT Genel Müdürü yetkilileri katıldı.

Yaklaşık 4 saat süren toplantıdan sonra MGK Genel Sekreterliği'nden yapılan yazılı açıklamada, özetle şöyle denildi: "Toplantıda, yıkıcı, bölücü ve yasal olmayan iç ve dış kaynaklı, radyo ve TV dahil, her türlü elektromanyetik yayınlara karşı alınacak yasal, idari ve teknik tedbirler konusunda Ulaştarma Bakanlığı koordinatörlüğünde hazırlanan rapor görüşülmüş, raporda teklif edilen tedbirler uygun bulunarak bu görüşün Bakanlar Kurulu'na tavsiye edilmesine karar verilmiştir." Toplantıda ayrıca Kıbrıs konusundaki gerilimin arttırılması anlamına gelen kararlar alındığı da öğrenildi. Kuzey Kıbrıs'a askeri takviyenin arttırılması da alınan kararlar arasında.

İsrail'le ikinci anlaşma hazırlığı

HABER MERKEZİ- Önceki askeri işbirliği anlaşması ve bir tür gümrük birliği anlamına gelen anlaşmadan sonra Türk yönetimi siyonizmle içli-dışlılığını devam ettiriyor. TC yönetimi ile İsrail' yönetiminin yeni bir askeri anlaşma imzalamaya hazırlandıkları bildirildi.

Türk ordusunda danışman olarak çalışan emekli general Sıtkı Orun, Jerusalem Post gazetesine verdiği demeçte, ABD ve Avrupa'nın Ankara'ya silah satmakta isteksiz davranması nedeniyle, İsrail'le görüşmelere başlandığını açıkladı. Orun, Türkiye'nin özellikle İsrail'in Merkava tanklarını birlikte üretme konusunda istekli olduğunu söyledi. 3.2 milyar dolara malolması beklenen projeye göre iki ülke birlikte yılda 800 Merkava tankı üretilecek. Orun, Türk ordusu tarafından düzenlenen ve geçtiğimiz hafta başlayan Savunma ve Havacılık Fuarı'na katılan İsrail firmalarıyla da bu konuyu görüşebileceğini belirtti.

Orun, Belçika'nın daha önce planlanan silah satışını iptal ettiğini, ABD'nin de Süper Cobra helikopterlerinde tereddüt ettiğini kaydederek, "bu tip gelişmeler İsrail'in çıkarınadır, eğer Belçika bize silah satmazsa, biz de başka yerden alırız" dedi.

'İkinci Manisa'da iki tahliye

İSTANBUL- Aralarında lise öğrencilerinin de bulunması nedeniyle "İkinci Manisa davası" olarak anılan ve TKEP-L örgütü adına yapılan eylemlere katıldıkları iddia edilen 16'sı tutuklu 23 gençten 2'si tahliye edildi.

İstanbul 4 no'lu DGM'de geçtiğimiz hafta yapılan ve tutuklu lise öğrencileri O.K, Ö.Ö, U.B, Z.Ş, E.K, Z.S, ve S.K'nin katıldığı duruşmada söz alan sanık Devrim Öktem, kendilerine işkence yapıldığını ve bunun Adli Tıp raporlarıyla belgelendiğini söyledi. Devrim Öktem, 1.5 aylık hamile olduğu sırada işkence gördüğünü ve bu nedenle çocuğunu düşürdüğünü açıkladı.

Bir yıldır tutuklu bulunan diğer sanık öğrenciler de söz alarak işkence gördüklerini, işkence altında alınan bazı ifadeler dışında hiç bir kanıt olmadan tutuklu bulunduklarını dile getirdiler ve tahliye isteminde bulundu.

Yurdatapan: Suçladıklarımız suç duyurusunda bulundu

İSTANBUL- MED-TV'de yayınlanan "Kurşun Kalem" adlı program ile Demokrasi gazetesinde yayınlanan "Halklarımıza" başlıklı ilandan dolayı hakkında dava açılan Barış İçin Biraraya Çalışma Grubu Sözcüsü Şanar Yurdatapan, Güçlükonak katliamı sonrası kendilerinin yaptıkları suç duyurusundan sonra Genelkurmay'ın da kendisi hakkında suç duyurusunda bulunulduğuna dikkat çekti.

Yurdatapan'ın İstanbul'daki ilk duruşması geçtiğimiz hafta yapıldı. Yurdatapan, Ankara DGM'nin 'görevsizlik' kararı vermesi üzerine İstanbul 6 No'lu DGM'de yapılan duruşmaya, avukatı Aynur Evliyaoğlu ile birlikte katıldı.

Yurdatapan duruşmada, Demokrasi gazetesinde yayımlanan 'Halklarımıza" başlıklı yazısındaki görüşlerinin barış amaçlı olduğunu söyledi. MED-TV'de yayınlanan "Kurşun Kalem" adlı programı kendisinin hazırlamadığını ifade eden Yurdatapan, programın sunuculuğunu ve müziğini yaptığını bildirdi.

Yurdatapan, Şırnak'ın Güçlükonak ilçesinde 11 köylünün devlet güçlerince bir minibüse doldurulup öldürülmesi olayının önce PKKlilere mal edilmek istendiğini hatırlatarak, olayın faillerinin devlet güçleri olduğunun yapılan incelemeler sonucu anlaşıldığını söyledi. Olayla ilgili olarak Genelkurmay hakkında suç duyurusunda bulunduklarını belirten Yurdatapan, daha sonra kendileri için suç duyurusunda bulunulduğuna dikkat çekti.

nû Roj

Nûjen Basın Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Adına İmtiyaz Sahibi: Alper Aslan
Yazışleri Müdürü : Mahide Mutlu
Hukuk Müşaviri: İbrahim İnce
Kültür ve Toplum-Yaşam: Nesimi Aday
Yönetim Yeri: Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sok. Utku Apt. No:18/7 Aksaray-İSTANBUL
Telefon: (0212) 530 65 24 - 530 65 58
Fax: (0212) 530 64 73
Diyarbakır Bürosu: Şair Sırrı Hanım Sok. MarufApt. Kat:1 Ofis- Diyarbakır
Tel- Fax: (412) 228 39 65
Antep Bürosu: Karagöz Cad. Gören İşh. K:4 No:45 Tel-Fax: (342) 234 59 31
Antalya Bürosu: Tahıl Pazarı Mh. 467.Sk. Gür İşh. 6/16 Antalya
İzmir Bürosu: 859. Sok. Saray İşhanı Kat:2 No:3/203 B.Blok Konak- İZMIR
Tel-Fax: (232) 445 46 50
Adana Bürosu: Cemal Gürsel Cad. Vakıf İşhanı Kat:4 No:407 ADANA
Tel-fax : (322) 352 05 20
Yurtdışı Temsilcilikleri:
İsviçre : Nûrêxan Case Postale- 5518 1211- GENEVE-11 İSVİÇRE
Tel-Fax: 41/ 22- 34 85 126
Almanya: Kasım Aras
Tel-fax: 0049 23 23 13 304
Hollanda : Ferhat Amedî
Tel-Fax : 0031 263 23 26 95
Norveç: Fırat Doğan
Normannsgt 21 4014 Stavanger
Tel-Fax: 0047 51 62 62 15
İsveç : Selim Murat Box 70 31 16407 KISTA/SWEDEN
Tel-Fax: (00) 46-8-760 34 74
İngiltere : Seyda Alpşen
Tel-Fax: (00) 44-181 533 21 17
Fransa : H. Yanakçı
2. Rue Richer
2 eme Etage Bureu 11
75009 PARİS
Tel: 0033 (1) 44 83 98 48
Fax: 0033 (1) 42 47 16 86
Yunanistan : Baran Jiyan
Tel : (00) 30 1.33 04 147
Fax: (00) 30 1.33 04 147
Rusya: Rojen Adar
Tel: 00 70 95 - 279 31 18 **Fax:** 275 43 67
Baskı: BASMAT

Roj
Wochenzeitung für nachrichten und **kommentare**
Veratwortlicher
Redakteur: M. Öncü
Herausgeber: K. Aras
Bahnhofstr. 110, 44629 Herne
Bankverbindung:
Herner Sparkasse
Konto-Nr: 66 01 546
BLZ 432 500 30

İlticacı olarak Almanya'da yaşayan Türkücü İsmail'in memleket özlemine su serpmek isteyen şair Urfa yollarında.

Gurbet acısına kesilen bilet

İbrahim ŞEN

Önce bir tepeden aşağı doğru inersiniz. Urfa gözlerinizin önündedir. İçinde acıların saklandığı, kerpiç evler çıkar karşınıza. Urfa'ya girdiğinizde şalvarlı, topukları kırık, puşili adamlar, ciğerciler ve boyacı çocuklar çıkar karşınıza. Hele Cizre'den, Nusaybin'den, Şırnak'tan gelen dilenciler çıkmaz aklımızdan. Ve sonra Arabı, Kürdü, Türküyle boylu boyunca sefilliğe yatmış bir halkın resmi çizilir yüreğinize. Urfa'da köylü çocukları şehirliyi gördüğünde, utanır yamalı elbiselerinden. Köyünden geçen her arabaya asılır, Cemse hariç. Urfalılar adaşlarım Hz.İbrahim'i ve türkücü İbo'yu severler. Aç da olsalar yastıklarının altında bir Kur'an bir de kaset taşırlar. Mevsim kış da olsa isot yer terlerler. Ellerindeki tesbihlerle harbidirler. İşin aslı Urfalılar beladır bu topraklara. Adına türküler yakılmış reçetesiz acılar şehri Urfa'dan bir anıyla inmek isterim belleginize.

Haziran'ın iki ay arkasına gizlenmiş, toprakların çimene benzediği Nisan ayında gittim Urfa'ya. İsmail Almanya'da tanıştığım iyi bir türkücü arkadaşımızdı. Türkiye'de çıktığı bir kaç konserden sonra adı polis telsizlerine takılınca, nefesi Urfa'dan binlerce kilometre uzaklıktaki Almanya'da almış. Ve yirmi bir yıldır orada. İsmail'in Urfa'da ancak sekizini görebildiği yirmi kardeşi ve iki anası var. İsmail, Türkiye'den her gelenden isot ve kaçak çay istemer. Çünkü başka şeyler de arzular lakin kim nasıl getirsindi. Hani biraz memleket havası dese... Almanya'daki evinde ise beraberinde götürdüğü anası Xêzal'ın sarı çerçeveli resmi İsmail'in tek tesellisi. Bir de son bir yıldır ezberlediği amcasının oğlu Kara Mustafa'nın telefon numarasıdır. İsmail'in babası Xalê Yunus haftanın iki günü Siverek'in Xrabreşk köyünden kalkıp, telefon başına nöbete geçer. İsmail ise defterine yazdığı kardeşlerinin ismini teker teker sorar. Ve de her seferinde kırılan sesiyle felçli anasını sorar. İsmail, Almanya'ya son gittiğimde bana bir fotoğraf makinası alıp, Urfa'ya gitmemi istedi. Türkiye'ye döndüğümün ikinci günü gurbet acısına bir bilet kesip gittim o şehre. Urfa'ya girişimde ve terminalde gördüklerimi az da olsa sızdırdım giriş bölümüne.

Terminalde yanık bir ses çığlık çığlığa türkü söylüyor. Yanımda ise sadece kara Mustafa'nın telefon numarası var. Telefon ettiğimde Kara Mustafa'nın oğlu olduğunu söyleyen bir çocuk, "ben seni tanimiyem" deyip babasına verdi. Kara Mustafa'ya İsmail'in arkadaşı olduğumu ve kendisini Urfa terminalinden aradığımı söyleyip, Xalê Yunus'la görüşmek istediğimi söyledim. O'da İsmail'in kızkardeşinin hasta olduğunu, onun için de Xalê Yunus'un hastaneye gittiğini, fakat hastaneye gidip Xalê Yunus'u alıp geleceğini söyledi. Söyledi de "yav kekom siz beni nasıl tanıyacaksınız" dediğimde, O "kolay.. terminal kahvesine git otur ve kahveciye de ki 'ben İbrahim, şu masada oturuyorum'. Biz de gelir kahveciye sorar, alırız seni. "Görüşürüz" deyip, kapattım telefonu.

İnsan bu topraklara yüreğini ne kadar yakın hissederse hissetsin, bu coğrafyada bir savaş yaşanıyor ve kimbilir kaç ömür bu topraklarda kimliksizce ve sessizce gömülmüştür. Anam da bunu bildiğinden, giderken sıkı sıkı tembihlemişti beni kendisini arayayım diye. Rahat olduğumu ve sağ salim geldiğimi belirtmek için anama bir telefon açtıktan sonra kahveciye, adımın İbrahim olduğunu soran olursa, karşı masada oturduğumu söyleyip, beklemeye koyuldum. Eee.. tabi burası herkesin gelip gittiği terminal olur da sivil polis olmaz mı? Ben aklımdan bunu geçirmekle meşgulken, bıyıkları dudaklarının yanından aşağı doğru sarkmış, ceketlerinin yakalarında çoban düşmanını sembolleyen hayvan rozetiyle, elleri telsizli ve durmadan belindeki silahı göstermeye çalışan adamlar turlamaya başladı. Sonra telaşlı bir bekleyiş içerisinde kahvecinin getirdiği kaçak diye nitelendirdikleri çayı içmeye başladım. Etrafımda turlayanlara tedirgin olmadığımı belirtmek için 'çay kaçak kardeşim, belki de bu adamlar çayı arıyorlar. Kaçak ya' diyerek kendi kendime tebessüm etmeye çalışıyordum. Aslında benim de gizlenecek yönüm yok ki. Her halimden yabancı olduğum belli. Çayı bitirdiysem de yanımdan ayrılmadılar. Yarım saat daha bekledikten sonra, içeriye şalvarlı, boyunlarında puşi, tozlu ceketleriyle dört kişi girdi. Etraflarına kahveciye doğru yürüdüklerinde bir oh çekip, kimseden korkum yok dercesine yaslandım arkama. Ha bu arada ayakkabılarımı boyamak için on ikinci, simit satmak için sekizinci çocuk geldi yanıma. Dilenciler ise cabası. Sonra, içeriye giren o dört adam yanıma gelip, "İbrahim sensen" dedikten sonra bir hoş geldin, hoş bulduk faslı geçtik. Xalê Yunus buraların pek tekin yerler olmadığını ve hemen gitmemiz gerektiğini söyledi. Bir taksiye binip, Urfa'nın dışına doğru yol aldık. Ne kadar zorladıysam da içlerinde en yaşlısı olan İsmail'in babası Xalê Yunus öne oturmadı. "Sen İsmail'in arkadaşı değil, misafirimsen, rahatına bak" dedi. Ve sorular bir biri ardına gelmeye başladı. Önce

herkes birer defa Urfa'yı nasıl bulduğumu ve ortak tanıdığımız İsmail'i sordular. Hepsi de istisnasız, "Urfa size göre küçük şehirdir, ne yapalım biz de buraların adamıyız" diyorlar. Xalê Yunus hariç diğer üç arkadaş, "Eee.. yirmi bir yıl geçti. İsmail bizi unutmuştur.. ..kolay değil" diyerek, iç çekiyor. Şehir merkezinin dışında bir mahallede durduk. Benim Kürtçe anlamadığımı düşünerek kendi aralarında hangisinin evinin daha düzenli olduğunu, beni hangi eve götüreceklerini tartışıyorlardı. Karar Mustafa'nın evinde telefon olduğu için orada kılındı. Eve girdiğimizde döşekler yere atıldı, oturmaya koyulduk. Benim İsmail'e iletmem için oflar, ahlar eşliğinde Xalê Yunus'un yirmi bir yıllık acısını içeren sohbetinden sonra, Urfa'nın hakikaten de insanın dilini şişiren acı yemeklerini yedik. Sohbetimiz yemekten sonra da devam etti. Yediklerimizin acısı geçiyordu da, Xalê Yunus'un anlattıklarının acısı geçecek gibi değil. İsmail'in babası diye yediği dayakları anlatıyordu. Kadere bak, İsmail nereden bilsin söylediği türkülerin babasını bu kadar yakacağını. Hava gittikçe kararmaya başlıyor. Bu esnada İsmail'e söz verdiğimi, annesini ve kardeşlerini görmek istediğimi söylüyorum. Önce ortalığı bir sessizlik alıyor. Xalê Yunus "Walla ben de isterem, ama olmaz, onlar köydeler. Köye girmemiz de çok güç. İsmail sana söylemiş de o buraların 21 yıl öncesini, evimize günde onlarca misafirin geldiği zamanı bilir. Şimdi öyle değil, kendi çocuklarımızın bile giriş çıkışı sorulur oldu. İş ki sen gidesin, diyelim ki sen gittin ya sonra biz. Valla yine döverler bizi, olmaz. Bizim köylere şimdi zalim Bucak'lar bakar. Vallahi de billahi de olmaz " diyerek, sohbeti kapatmaya çalıştı. "Bir çözümü yok mu?" dedim. Buraya kadar gelmişiz artık. Kara Mustafa söze girip, "Yaw Apê Yunus senin kızın şu anda hastahanede değil? Eee tamam, köye gideriz, eğer görürseler Abê'nin de doktor olduğunu, Ankara'dan geldiğini, kızına ve diğer çocuklara yeşil kart çıkartacağını söylersin olur biter." Xalê Yunus tüm korkusuyla olmaz dediyse de sonra kabul ettirdik. Saatin geçmesini bekliyorduk, çünkü geç saatte köye girecektik. Acının ardı arkası gelmiyordu. Çiğ köftemizi de yedikten sonra, saat 12 civarlarında bizi köye götürmesi için Kara Mustafa'nın taksici komşusu Hemo'nun kapısını çaldığımızda kapı korkuyla açıldı. Beni tanıştırdılar. Xalê Yunus'un köyüne gitmek istediğimizi söyledi. Taksici Hemo dört çocuğu olduğunu ve bu saatte köye gittiğinde çocuklarının öksüz kalacağını söylerek, isteğimizi reddetti. Ben ise ısrarla ne kadar para istediğini soruyorum adama. Yüklü bir para sunduğumda, köye girmem bir kilometre berisinde bir okul var, sizi orada bırakırım diyerek, ikna oluyor. Ben, Xalê Yunus, Kara Mustafa ve taksici Hemo yola koyuluyoruz. Gideceğimiz yer Viranşehir Siverek yolu ayrımında Siverek'e bağlı bir köy. Arabada çalan radyonun dışında dudaklarda alabildiğine bir sessizlik. Mübarek Nisan yağmuru da durmak bilmiyor. Çakan şimşeklerden birden ortalık aydınlanıyor, radyonun sesi anlık olarak kesiliyor. Ve sanki yağmur da fayda etmezcesine korkum toprağı çatlatıyor. Yaklaşık iki saatlik bir yol, cızırtılı da olsa Şivan'ın üç türküsü çalıyor

Karacadağ radyosunda. Ve Xalê Yunus'la sözleşmişiz gibi gözlerimizden damlalar iniyor aşağıya. Saat 2'ye doğru taksici Hemo, ben burada durup sizi bekliyorum diyor. Xalê Yunus ve Kara Mustafa, Hemo'ya güvenmediklerinden olsa, dönüp dönüp aman gitmeyesin, bekleyesin diyorlar. Bizi boşver de arkadaş misafirdir, gitmeyesin. Sonra Xalê Yunus bana dönüp aman gözünü seveyim yakalarsalar unutmayasan, sen doktorsun aman ha unutma. Sanki 'taviz vermem' dercesine yağmur yağıyor. Ortalık çamur. Herkesin birbirini üzerindeki beyaz parçalardan dolayı gördüğü zifiri bir karanlık. Çamura ve suya bata bata yürüyoruz. Elimdeki fotoğraf makinası ıslanmasın diye boynuma asıyorum. Yolumu bulmak için de Xalê Yunus'un kolundan tutuyorum. Gözlerim gittikçe karanlığa alışıyor. Karanlığa alışıyoruz da her tarafımız ıslak ve kasıklarımıza kadar çamur içindeyiz. Xalê Yunus on dakika sonra karşıda bir camdan sızan ışığı göstererek, işte karşısı köy. Bu da köye ulaşmamız için son dere diyor. Diyor demesine de yakınımızdan gelen silah sesleriyle ben kendimi yere atıyorum. Xalê Yunus ve Kara Mustafa kolumdan tutarak, korkma havaya ateş açıyorlar diyor. Şimdi gelirler, bizi farkettiler. Ve bir ses "Kimsiniz?" Xalê Yunus ve Kara Mustafa adlarını söylüyorlar. Üzerime tutulan ışıkla kim olduğum soruluyor. Benden önce ikisi de doktor olduğumu, Ankara'dan çocuklara yeşil kart çıkartmak için geldiğimi söyleyerek, onu bırakacaksın diyerek korucuyla anlaşmaya çalışıyorlar. Xalê Yunus "eğer taksici silah sesini duyduysa, asıl o zaman yandık..çünkü kıpraxtır kaçar" diyor. Devlete bağlı toprak mahsülleri ofisinin ambleminin üzerinde olduğu, sarı yağmurluklu siyahlı bir adam bize yaklaşıyor. Bana dönüp doktor bey kimliğinizi görebilir miyim? diyor. Ben de üzerinde kalan soğukkanlılığımı toplayıp, iki yıl önce Açıköğretim Maliye Bölümü'ne ait kimliğimi gösteriyorum.

Işığı kimliğe verip yağmur dolayısıyla çıkarttığım gözlüklerime dikkat çekiyor. "Resimde gözlüklüsünüz herhalde" dediğinde, gözlüğümü çıkartıyor gözüme takıp derin bir nefes alıyorum. Kendi kendime, "zaten okuma yazma bilselerdi devlet bunları korucu yapmazdı" diyorum. Sonra biraz ürkerek, soruyorum kendime; "Ya korucu okuma yazma bilseydi?"

Yoksulluk acıları da bağrında büyütür

Sinan ARAS

Acı her yerde aynı tadı verir. Diyarbakır'da da, Bosna'da da, Çeçenistan'da da...

Tarih sayfalarına düştüğü notta çoğu şeyi kaydeder. Tarih savaşı, acıları, açlıkları ve daha pek çok şeyi kaydederek, çocuklarına miras bırakırken, geleceği ise bağrında taşımaktadır. Ülkeler ve kentler de tarihle içiçedir. Umut her dönemde sürekliliğini korumuş, kimi zaman savaşla, kimi zaman barışla, kimi zaman da sevgililerle beraber dile gelmiştir. Çağdaş Yunan şairi Kavafis yunan tarihinden bir kesit sunduğu 'Barbarları Beklerken' adlı şiirlerinde umudu işgalcilerde gören imparator, konsül, yargıç, senatör ve kent sakinlerinin, işgalcilerin kente gelmemesi üzerine onların duygularını şöyle yansıtır; "peki biz ne yapacağız şimdi barbarlar olmadan". Bir çeşit çözümdü onlar sorunlarımıza. Umut ve çözümü şiddetin gizinde arayanlar çözümü ilkesizlikte yani çözümsüzlükte görür. Yoksullar ise bu dönemlerde kendi mitosunu pratik çözümlerle yaratırlar ya da yaratmaya çalışırlar.

Savaşın hüküm sürdüğü kanlı coğrafyalarda barış umuttur. Yoksulluğun olmadığı yarınlar hep umuttur. Yazar Yaşar Kemal 1953 yılının yazında gazeteci olarak Amed'in Pasur (Kulp) ilçesine gelir. Yoksul Kürt köylülerinin umutlarını yaratmaya çalışır röportajlarında. Pasur'un Goma köyü ve Kafan (Kafirun) kalesi civarında insanların mağaralarda yaşadığını duyunca tepkisini, "Yahu etmeyin, eylemeyin bu devirde artık mağarada insan yaşar mı?" diye dile getirir. Mağaralar için "İnsan macerasının en büyük şahitleridir" diyen Yaşar Kemal, o zaman 18 yaşında olan Pasur'lu Selim'in radyo, tren, otomobil, uçak, elektrik, atom bombası, bilmediğini aktararak gezisinin sonunda şunları der; "Korkunç vahşi kayalıklarıyla mağara köyü geride kaldı. Bu bir hayalmiydi, düşmüydü? Şimdi öyle geliyor bana yüzülların ötesinde kaldı". Bugün 62 yaşında olan Selim'in Kafan kalesi'ne bakan mağaraları bomboş.

Amed'in boşaltılan yaklaşık 524 köy ve mazrasından bir tanesi de Goma, Duderiya çevresindeki yerler. Selim'se şimdi sığındığı Amed varoşlarında mağaraya bile hasret. Gelin artık "düşük yoğunluklu savaşı", özel savaşı, kirli savaşı, haklı savaşı, kimyasal gazları, uçakları, mitralyözle kısacası savaşa dair herşeyi biliyor. Yoksulluğu öğrenmişti. Ölüm ise onun için sıradanlaştı, sıradanlaştıkça ise yaşam durağanlaştı.

Pasur'un güneydoğusunda, Kafan dağı eteklerine kurulan Kafan (Kafrum) kalesinin bugün birkaç duvarı ve sarnıcı kalmış. Düşük yoğunluklu savaştan nasibini alan kale insandan arındırılmış. Kale içindeki sarayda oturan Mervani Kürt beyleri geçmişte kalırken, çocukları ise kale eteklerine sığınmışlar. Sarum çayı 44 yıl önce mağarada yaşayan Kürt yoksul köylülerinin sesleriyle dolarken, Kafan kalesi ise insan seslerini Andok'lara taşıyordu. Bugün Habitat II bile bu insanları mağaralarına kavuşturamazken, Amed'in gece kondu mahalleleri şimdi birer köyü andırmakta Pasur'da mağaralar bomboş, Sarum çayı yalnız. Ölüm Andok'lardan varoşlara akıyor vakitsiz zamanlarda.

"Ateş düştüğü yeri yakar" sözü çoğu zaman bireysel anlamda kullanılsa da ülkemizde ateş canlı-cansız, herşeyi imha ediyor. Düştüğü yer köylerden metropol varoşlarına kadar uzanıyor. Amed tarihinde sayısız işgali, katliamı görmüş, yoksulları eteklerinde taşımıştı. Ta ki köyleri zorunlu göçe tabi tutulup yakılmasına kadar. Göç öncesi kentin asli öğesini oluştururlar, Keldani, Ermeni, Süryani, Yahudi azınlıklar yerlerini çoktan Kürt yoksullarına bırakmıştı. Amed bağrında taşıdığı insanlara beraber, geleceğin bugünden kuran kentlerdendi. Savaşın tırmanmasıyla beraber kent alt-üst oluşu yaşadı, bütün dengeler sarsıldı. Yoksul Kürt köylüleri kentin çoğunluğunu oluştururken, açlıkla karşı karşıya geldiler. Amed tarihin acılarını, yoksulluğunu ve ölümleri sırtında taşımaya başladı. Herşeyi savaşın doğal sonucu olarak görüp sıradanlaştırmak insanlara çoğunlukla daha kolay gelir. Savaşın sonucu ölümdür, acıdır,yoksulluktur deyip, ilkesizliği ilke olarak görmek kamyonları yarattı. Amed'de 14 Ocak'ta kamyondan yapılan yardım sonucu görülen sahneler savaşa endekslendiği toplumlarda dayanışma duygusu da yok olur. Birilerinin timsah gözyaşları dökmesi gerçekleri örtmedi. Bugün görülen tablonun bütün yönlerini, çelişkilerini görmezsek, daha büyük felaketlerde dövünmeyelim. Evet savaş bizi de kirletti. Kamyon bize bunu gösterdi, savaş kirliliğin, acının, ölüm kaynağıdır, bulaştığı yerlerde insani olan çoğu şeyi yok etmekte.

L. Aragon işgal altındaki ülkesi için "Selam sana kumru gözlü Fransam benim/Acılarım feda olsun, sevdiğim feda olsun" demişti. Yoksulluk acıları da bağrında büyütür hergün. Açlıksa milliyet tanımıyor. Savaşta her zaman bütün bunları bağrında taşır, bedeli ne olursa olsun, ilkesizlik acıları, yoksulluğu örtmediği gibi gerçeklerin göstergesi de değildir. Sosyal dayanışma, yardımlaşma en çok savaştaki ezilen ulusun fertleri için gereklidir. Amed varoşlarında yükselen çığlıklar savaşın ilkesizliğini, ölümcül yüzünü bir kez daha gözler önüne serdi.

"Türk asimilasyoncuları yüz yıllar boyu Balkan halklarının dillerini köreltmeye, çökertmeye ve yok etmeye çalışmışlardır. Bu dönem boyunca Balkan dillerinin sözcük hazinesini önemli değişikliklere uğratmıştır. İçine bir çok Türkçe sözcük ve deyim girmiştir. "Yakınsamalar" ve "ıraksamalar" olmuştur. Buna karşın, Balkan dilleri direnmiş ve varlıklarını sürdürmüşlerdir."
Stalin

Dilde devrim olmaz

Ahmet ÖNAL

1965'te yapılan nüfus sayımına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 31 milyon 400 bin. Bunun 28 milyon 290 binin ana dili Türkçe, 2 milyon 220 bini Kürtçe, 365 bini Arapça, 48 bini Rumca ve 33 bini Ermenice olduğu kayıtlara geçilmiş.

Daha sonraki sayımlarda Kürtçenin bir dil olmadığı kanısına(1) varılmış olmalı ki Kürtçe Anadil kayıtlarından çıkarıldı. Daha öncekiler de (1965'te dahil) yok saymalara rağmen kısmen yansıyan bu varlık(!), '70 ve daha sonraki sayımlarda tamamen yer almaz oldu. Bunun nedeni bizce açık. Ancak anadili Kürtçe olanların daha sonra tümden 'yok' olmalarının yanıtını ne devlet ne de devlet ricalinden birileri verme gereği görmedi.

Bu memlekette Cumhurbaşkanları "federasyon"dan, "Kürt realitesi"nden sözederler ama birtürlü ana dili Türkçe olmayanların ne kadar olduğu kayıtlara geçirilmez. Dahası var olan kayıtlarda sümenaltı edilir.

Yazımızın konusu Kürt dilinin varlığı- yokluğu yada bu dilin uğradığı baskılar değil. Esas konumuz dilin ekonomi, alt-üst yapı karşısında durumu ile "dil devrimi" safsatasını açıklamaya çalışmaktır.

Rusya'da Ekim devrimi öncesinde Rus dili temel olarak nasılsa, sonrasında da öyle kaldı. Bilimsel gelişmeye bağlı olarak yeni sözcük ve deyimlerle zenginleştirildi. Ancak sözcük dağarcığı ve dilbilgisi sistemi temel olarak aynı kaldı. Dil eski ve yeni alt yapının ürünü değil, bütün toplum ve sınıflar tarafından yüzlerce kuşağın çabalarının ürünüdür ve tümüne eşit düzeyde hizmet eder, iletişimlerini sağlar. Eski köhnemiş düzene olduğu gibi, yeni ve gelecek sistemlere de hizmet eder. Rus dilinin sosyalizme hizmet ettiği kadar kapitalizme ya da feodal sisteme de hizmet ettiği bilinir.

Dil, alt ve üst yapıdaki değişiklikler gibi değişken değildir. Dolayısıyla dil alt yapı üzerinde şekillenen bir kurum olarak görülemez. Dil ve üst yapıyı birbirine karıştırmak büyük bir hatadır, yanılgıdır.

Klan dillerinden kabile dillerine, kabile dillerinden milliyet dillerine, oradan ulus dillerine geçiş nitel bir değişikliği ifade etmiyor. Ancak üretim ilişkilerinin yoğunluğu oranında dil gelişmiş, zenginleşmiştir. İnsanlar, çeşitli toplumlar, grup ve sınıflar, dil karşısında kayıtsız kalmaktan uzaktırlar. Dili kendi çıkarları için, kendi özel lehçelerini özel terim ve deyimlerini egemen kılmaya çalışmak, mülk sahibi sınıfların halktan kopmuş ve ondan nefret eden jargonlar 'sınıf' lehçeleri 'yüksek sosyete dilleri' yaratır. Literatürde bu lehçe ve jargonlara çoğu zaman dil olarak değiniliyor. 'Proleter dili', 'köylü dili' ve ona karşıt olarak 'aristokrat dili', 'burjuva dili' vb. yanlış anlayışa götürecek yönlerdirmelere yol açar ki bu çok yanlıştır.

Lehçe ve jargonlar ayrı dil olarak görülemez. Çünkü kendilerine özgü söz dağarcıkları, dilbilgisi sistemleri yoktur, bunları ulusal dilden alırlar. Sınıfların ayrı kültürleri, felsefeleri, ideolojileri var. Ama bu onların dillerinin de ayrı olduğu anlamına gelmez.

Dildeki sözcüklerin tümü o dilin sözcük hazinesini oluşturur. Bu da çekirdeğini kök sözcüklerin oluşturduğu ana söz dağarcığıdır. Sözcük hazinesi ne kadar zengin ve çeşitli ise dil de o denli zengin ve gelişkindir. Ancak sözcük hazinesi tek başına dili oluşturmaz. Daha çok dilin yapı malzemesidir. Dilin kendisi değildir. Dilin sözcük hazinesi, sözcüklerdeki değişiklik ve cümle içindeki bileşimlerinin kurallarını belirleyen ve böylece dile uyumlu ve anlaşılabilir bir nitelik veren yapı bilgisi, söz dizimi yani dilbilgisinin denetimi altına girdiği zaman olağanüstü önem kazanır.

Dilbilgisi insan düşüncesinin olağanüstü gelişmesinin göstergesidir. Uzun bir zaman sonunda ortaya koyduğu bir soyutlama sürecinin ürünüdür. Dilbilgisi sistemi ve ana söz dağarcığı, dilin temelini, onun kendine özgü niteliğinin özünü oluşturur.

Tarih, dillerin büyük bir kalıcılığa sahip olduğunu ve zorla özümlemeye karşı olağanüstü direnme gücü taşıdığını gösterir. Bu direncin sebebi dilbilgisi sistemi ve ana söz dağarcığının kalıcılığındadır.

Modern dilin temel öğeleri kölelik döneminden önce var. Çünkü söz dağarcığı dar, ilkel bir dilde olsa dilbilgisi sistemi vardı.

Üretimin gelişmesi, sınıfların ortaya çıkması, yazının bulunması, devletin kurulması, haberleşmeyi gerekli kılan koşulların oluşması, düzenli haberleşmeyi daha da gerekli kılan ticaretin gelişmesi, baskı makinasının ortaya çıkması, edebiyatın gelişmesi, dilin gelişerek değişikliklere uğramasına yol açtı. Fransız burjuva devrimi ya da büyük Ekim devrimi bir dil devrimini de içerdiği söylenemez. Ancak bir zenginlik yaratmıştır denilebilir. Bu vesileyle Arap harfleri yerine Latin harflerini kullanmakta bir devrim olmaz.

Türk devletinin şoven emelleri gereği 'Resmi dil' ve 'Dilde devrim' sözleri tam bir aldatmacadır ve devrimle bir alakası yoktur.

'Türk dil devrimi' olarak lanse edilen uygulamaları 'devrim' diye tanımlamak sadece yanlış değil, aynı zamanda bu tür uygulamaların diğer ulus ve milliyetlerin dillerine yönelik baskıları görmezden gelmektir.